

Interes studenata Filozofskog fakulteta u Rijeci za upis na doktorski studij

Vidinić, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:677193>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Marta Vidinić

INTERES STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA U RIJECI ZA UPIS
NA DOKTORSKI STUDIJ

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2022/2023

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Marta Vidinić
JMBAG: 0009080089

INTERES STUDENATA FILOZOFSKOG FAKULTETA U RIJECI ZA UPIS
NA DOKTORSKI STUDIJ

DIPLOMSKI RAD
Sveučilišni diplomski studij *Pedagogija* (jednopedmetni)

Mentorica:
prof. dr. sc. Jasminka Ledić

Rijeka, 15. rujna, 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

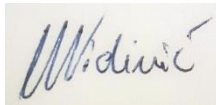
Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad pod naslovom: *Interes studenata Filozofskog fakulteta u Rijeci za upis na doktorski studij* te da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime studentice: Marta Vidinić

Datum: 15. rujna, 2023.

Vlastoručni potpis: _____

A rectangular box containing a handwritten signature in blue ink that reads "M. Vidinić".

Sadržaj

1. UVOD	1
2. MOTIVACIJA U OBRAZOVANJU	3
2.1. <i>Socijalno-kognitivna teorija o karijeri</i>	4
2.2. <i>Teorija samoodređenja</i>	6
3. PROFIL DOKTORANADA	11
3.1. <i>Faktori informiranja studenata o doktorskom studiju</i>	14
4. DOKTORSKI STUDIJI U REPUBLICI HRVATSKOJ	16
5. MOTIVACIJSKI ČIMBENICI (RAZLOZI) ZA UPIS NA DOKTORSKI STUDIJ. 19	
5.1. <i>Pregled korištenih metoda u dosadašnjim istraživanjima</i>	24
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	28
6.1. <i>Svrha i cilj istraživanja te istraživačka pitanja</i>	28
6.2. <i>Populacija i uzorak (sudionici)</i>	28
6.3. <i>Instrument</i>	29
6.4. <i>Način provođenja istraživanja i osiguranje etičnosti</i>	32
6.5. <i>Metode obrade podataka</i>	33
7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	34
7.1. <i>Vrsta akademske motivacije</i>	35
7.2. <i>Interes za upis na doktorski studij</i>	39
7.3. <i>Motivacijski čimbenici za upis na doktorski studij</i>	40
7.4. <i>Prepreke za upis na doktorski studij</i>	46
7.5. <i>Izvori informacija o doktorskim studijima</i>	52
7.6. <i>Informiranost o upisu na doktorske studije</i>	53
7.7. <i>Ostalo</i>	55
8. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA I PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA	58
9. ZAKLJUČAK	60

POPIS TABLICA I SLIKA	62
POPIS LITERATURE.....	63
PRILOZI	67
<i>Prilog 1. Skala akademske motivacije</i>	<i>67</i>
<i>Prilog 2. Upitnik autora Guerin i sur. (2015)</i>	<i>68</i>
<i>Prilog 3. Opis upitnika autora Stiber (2000)</i>	<i>70</i>
<i>Prilog 4. Anketni upitnik o studentskoj motivaciji i interesu za upis na doktorski studij.....</i>	<i>71</i>
<i>Prilog 5. Broj upisanih studenata na redoviti studij u akademskoj godini 2022./2023. na Sveučilištu u Rijeci.....</i>	<i>78</i>

SAŽETAK

Recentna istraživanja ukazuju na povećanu potražnju i zainteresiranost za upisivanje doktorskih studija, isto kao što se u posljednja dva desetljeća broj dodijeljenih doktorskih diploma udvostručio na mnogim sveučilištima širom svijeta. Od velikog je značaja da odluka o upisivanju doktorata neupitno sa sobom donosi i određenu razinu motivacije, radi čega je važno poboljšati znanje o utjecajima i procesima na studente dok stvaraju dojmove i donose odluke u vezi (ne)upisivanja dokorskog studija.

Svrha istraživanja je steći uvid u informiranost, interes i motivacijske čimbenike studenata prve i druge godine diplomskih studija Filozofskog fakulteta u Rijeci za upisivanje dokorskog studija i u njihovo poimanje prepreka za upis te formirati preporuke za poboljšanje vidljivosti dokorskih studija na temelju rezultata istraživanja. Ciljanu populaciju istraživanja čine studenti sa studija za koje postoje odgovarajući doktorski studiji, a to su diplomski studij Pedagogije, Psihologije, Filozofije te Hrvatskog jezika i književnosti. Za prikupljanje podataka razvijen je anketni upitnik pod nazivom *Anketni upitnik o studentskoj motivaciji i interesu za upis na dokorski studij*.

Kod sudionika ovog istraživanja, izražena je kombinacija ekstrinzične i intrinzične motivacije, što govori o važnosti kako osobnog, tako i profesionalnog razvoja. Dvije najveće prepreke za upisivanje dokorskog studija prema procjeni sudionika ovog istraživanja su financiranje i dugotrajnost studija, a nedaleko od toga je i nedostatak potrebnih informacija za donošenje odluke te posebno spomenuto osnivanje obitelji tijekom studija i nedostupnost, odnosno neotvorenost profesora i fakulteta prema mogućim novim kandidatima ili zainteresiranim studentima za dokorski studij. 54.17% sudionika istraživanja je barem donekle upoznato s uvjetima za upis na dokorski studij, a informirali su se najčešće samostalno (putem mrežnih stranica fakulteta i sveučilišta) ili putem drugih studenata/kolega. 12 sudionika istraživanja (50%) nema uopće interes za upisivanjem dokorskog studija.

Rezultati istraživanja pružaju razumijevanje ključnih pokretača (motivacijskih čimbenika) studenata za upisivanje dokorskog studija te ključnih prepreka pri razmatranju upisa na dokorski studij. Stoga, rezultati pružaju važne informacije koje mogu koristiti voditeljima dokorskih studija u poboljšanju praksi, ali i budućim istraživačima u određivanju smjera istraživanja.

Ključne riječi: *visoko obrazovanje; dokorsko obrazovanje; doktorandi; motivacija studenata; akademska motivacija*

ABSTRACT

Recent research in the last decade indicates increased demand and interest in enrolling in doctoral studies, just as in the last two decades the number of doctoral degrees awarded has doubled in many universities around the world. It is of great importance that the decision to enroll in a Doctorate unquestionably brings with it a certain level of motivation, which is why it is important to improve the knowledge of influences and processes on students while creating impressions and making decisions regarding (non)enrollment of doctoral studies.

The purpose of the research is to gain insight into the awareness, interest and motivational factors of first and second year graduate students of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka for enrollment of doctoral studies and their understanding of obstacles to enrolment and to form recommendations for improving the visibility of doctoral studies based on research results. The target population of research consists of students from studies for whom there are appropriate doctoral studies, namely graduate studies in Pedagogy, Psychology, Philosophy and Croatian Language and Literature. For data collection, a survey questionnaire entitled *Questionnaire on student motivation and interest in enrollment in the doctoral study programme* was developed.

In the participants of this study, a combination of extrinsic and intrinsic motivation was expressed, which speaks of the importance of both personal and professional development. The two biggest obstacles to enrolling in a doctoral study according to the assessment of the participants of this research are the financing and longevity of the study, and not far from that is the lack of necessary information for making a decision and the specially mentioned family formation during the study and unavailability, i.e. the inopenness of professors and faculties to possible new candidates or interested students for doctoral studies. 54.17% of the participants are at least somewhat familiar with the conditions for admission to the doctoral study, and they were informed most often independently (through the websites of faculties and universities) or through other students / colleagues. 12 study participants (50%) have no interest in enrolling in a doctoral study at all.

The research results provide an understanding of the key drivers (motivational factors) of students for enrolling in doctoral studies and key obstacles when considering enrollment in the doctoral study. Therefore, the results provide important information that can benefit PhD leaders in improving practices, but also future researchers in determining the direction of research.

Keywords: *higher education; doctoral education; doctoral students; student motivation; academic motivation*

1. UVOD

Istraživanja u zadnjem desetljeću upućuju na povećanu potražnju i zainteresiranost za upisivanje doktorskih studija. To potvrđuju i podaci OECD-a (2023), povezujući ovo stanje s demokratizacijom obrazovanja, odnosno proširenim pristupom visokom obrazovanju, koji omogućuje i više fleksibilnosti u pohađanju programa. Baš kao što omasovljenje visokog obrazovanja znači da se znatno povećao broj studenata, ujedno znači da raste i broj doktoranada, pa se u zadnjem desetljeću u Kini njihov broj i više nego udvostručio, a slično je i u ostalim dijelovima svijeta (Guerin i sur., 2015). Leysinger (2020) potvrđuje da se u posljednja dva desetljeća broj dodijeljenih doktorskih diploma udvostručio na mnogim sveučilištima širom svijeta, ali napominje da u isto vrijeme broj stalnih akademskih pozicija ne raste dovoljno brzo da zadovolji potražnju, pa se postavlja pitanje gdje završavaju svi doktorandi. Isto tako, unatoč sve većem broju studenata koji se upuštaju u doktorske studije i unatoč tome da naše znanje o doktorandima napreduje (Leonard i sur., 2005), još uvijek imamo ograničeno znanje o fazi ulaska u sam proces, tj. o razlozima zbog kojih se pojedinci odlučuju na ovaj put te o čimbenicima koji ih motiviraju da se upuste u njega (Guerin i sur., 2015). Također, malo je poznato o tome kada studenti preddiplomskih ili diplomskih studija donose odluku o napredovanju na poslijediplomski, tj. doktorski studij (Jepsen i Neumann, 2010).

Osim toga, znanstvena literatura upućuje na to da je proces donošenja odluke o upisu dokorskog studija vrlo kompleksan te da od studenta/kandidata iziskuje visoki napor i uključenost. Visoka uključenost u donošenju odluka se očekuje onda kada je rezultat odluke od velike osobne važnosti, odnosno kada on utječe na sliku o sebi, kada sadržava financijski faktor te kad je rizik od pogrešne odluke vrlo visok (Stiber, 2000). Pokazalo se da su bez obzira na vrstu doktorata, razlozi i motivi za upis na doktorski studij višestruki i složeni, varirajući od osobnih do profesionalnih razloga (Guerin i sur., 2015). Također, čin uključivanja u doktorski studij leži na skupu pojedinčevih želja, namjera i težnji koji služe kao pokretačka snaga orijentirana prema budućnosti (Skakni, 2018). U skladu s time, može se reći da je odluka o upisivanju doktorata visokorizična strategija (Golde, 2005) koja zahtijeva visoku uključenost onoga koji ju donosi, radi čega ona neupitno sa sobom donosi i određenu razinu motivacije. Upravo je zato od velikog značaja poboljšati znanje o utjecajima i procesima na studente dok stvaraju dojmove i donose odluke u vezi (ne)upisivanja dokorskog studija (Jepsen i Neumann, 2010).

Nadalje, postoji niz razloga zbog kojih bi bilo dobro znati više o čimbenicima koji motiviraju pojedince da upišu doktorski studij. Jedan od važnijih razloga je taj da bi upravo te informacije mogle služiti nadležnim ustanovama kao vodilje u organizaciji doktorskih programa da budu više motivirajući i pristupačni potencijalnim doktorandima. U tom smislu, mogle bi biti korisne i na razini preddiplomskih i diplomskih studija gdje se priprema i motivira studente za daljnje obrazovanje pri čemu su itekako korisne informacije o najčešćim motivirajućim čimbenicima za nastavak studiranja. Obzirom da zainteresirani pojedinci za upis na doktorski studij trebaju moći znati što točno mogu očekivati od njega kako bi imali realnu sliku o tome kako im on može pridonijeti u životu, stavlja se velika odgovornost na institucije koje nude doktorski studij da budu upoznate s faktorima koji motiviraju studente na upis dokorskog studija kako bi mogli koristiti odgovarajuće strategije promoviranja upisa. S obzirom na sve veći broj doktoranada i na promjenjive prilike za završetak doktorata, motivacije koje su nekada bile česte i razumljive, sada možda više nisu toliko relevantne. Povećano znanje o tome što se ovi studenti nadaju dobiti od svojega studiranja na doktorskom studiju može pomoći, usmjeriti i olakšati procese razvoja novih vrsta doktorata ili potaknuti promjenu postojećih kurikulumata kako bi odgovarali potrebama studenata. Povrh toga, jasnije razumijevanje svih ovih pitanja vrlo bi lako moglo rezultirati učinkovitijim zapošljavanjem i marketingom raznih mogućnosti u doktorskom obrazovanju. Općenito bi usklađenost između motivacije za doktorat, izbora vrste doktorata i realnih, očekivanih ishoda, svakako trebala biti dio odgovornosti sektora visokog obrazovanja (Guerin i sur., 2015).

Stoga, cilj ovog istraživanja je ispitati razinu informiranosti, interes i motivacijske čimbenike studenata prve i druge godine diplomskih studija Filozofskog fakulteta u Rijeci u akademskoj godini 2022./2023. za upisivanje dokorskog studija te opisati njihovo poimanje prepreka za upis, a radom se želi postići i formiranje preporuka za poboljšanje vidljivosti dokorskih studija na temelju rezultata istraživanja. Slijede poglavlja o motivaciji u obrazovanju, profilu doktoranada, dokorskim studijima u RH te motivacijskim čimbenicima za upis na dokorski studij. Nakon prezentirane metodologije istraživanja, slijede rezultati i rasprava, a prije nego se iznese zaključak, bit će otkrivena i ograničenja istraživanja uz važne preporuke za buduća istraživanja.

2. MOTIVACIJA U OBRAZOVANJU

Bez obzira na razinu obrazovanja, motivacija se smatra središnjim konceptom koji valja istraživati pri razumijevanju akademske upornosti i postignuća (Pintrich, 2003), a radi toga bi mogla biti posebno važna u kontekstu rasprave o pojedincima s afinitetom za upisivanje doktorskog studija. Motivacija je jedan od važnijih psiholoških koncepata za obrazovni sustav upravo zato što se usko veže uz ishode poput znatiželje, upornosti, učenja i postignuća, zbog čega je od velikog interesa za istraživače u tom području. Ona označava pojedinčeve razloge za sudjelovanjem u određenoj aktivnosti te predstavlja '*zašto?*' ponašanja (Vallerand i sur., 1992). Motivacija se može odrediti izrečicom 'biti pokrenut da nešto napraviš', a većinom se dijeli na dvije vrste: ekstrinzičnu i intrinzičnu.

Ekstrinzična motivacija podrazumijeva odlučivanje na temelju mogućih dobrih ishoda određene aktivnosti, a intrinzična podrazumijeva odlučivanje na temelju osobnog osjećaja zanimljivosti i ugone pri toj aktivnosti. Intrinzična motivacija za učenje se razvija već u ranom djetinjstvu pri čemu veliku ulogu u njenom razvoju ima okolina, točnije obitelj, razina obrazovanja i motivacije bliskih osoba te genetske predispozicije (Templeton, 2016). Kada su pojedinci intrinzično i autonomno motivirani, poistovjećuju se s aktivnostima kojima se bave i prepoznaju dobrobit i korist u tim aktivnostima za njih same (Gagne i Deci, 2005), pa će tako upravo oni biti uporniji u onome što rade i lakše će savladati prepreke ili izazove (Deci i Ryan, 2000). Pri tome, spoznaje iz literature upućuju na to da intrinzična motivacija doprinosi višem stupnju posvećenosti, a time i boljim ishodima rješavanja problema, boljoj kvaliteti učenja, kreativnosti i slično. U skladu s time, a povezano s područjem interesa ovog rada, smatra se da je za kvalitetu obrazovanja odgojno-obrazovnih djelatnika ključna intrinzična motivacija, odnosno autonomna regulacija ponašanja (Koludrović i Reić-Ercegovac, 2015). S druge strane, kada se radi o ekstrinzičnoj motivaciji, ponašanje pojedinca je vođeno vanjskim čimbenicima (Gagne i Deci, 2005) te takvi pojedinci većinom žele postići najbolje moguće rezultate s najmanje moguće uloženog truda (Deci i Ryan, 2000). U skladu s time, Templeton (2016) smatra da je intrinzična motivacija dominantni faktor u odluci o sudjelovanju na poslijediplomskom doktorskome studiju te da je ona prirodna motivacija za početak i završetak doktorata, ali napominje da može biti podržana ekstrinzičnom motivacijom.

Unatoč tome, drugi autori, kao npr. Wellington i Sikes (2006), smatraju da je motivacije vrlo teško odrediti kao ekstrinzične ili intrinzične iz razloga što je ključni čimbenik koji utječe na percepciju i iskustva zapravo životno iskustvo. Navedeno pretpostavlja da ono što nam se dogodilo u prošlosti utječe na stvari koje nam se događaju u sadašnjosti, isto kao što na to utječu

pojedinačev osobni društveni, kulturni, akademski i gospodarski kapital te identiteti koje je razvio i koji su mu se pripisali kroz vrijeme. To znači da čak i kada netko navede promociju ili bolju priliku za posao kao motivaciju za upis na doktorski studij, u tome vjerojatno imaju neodvojivu ulogu i drugi intrinzični motivi, kao što je npr. ponos, strah od nezaposlenosti, želja za održavanjem obitelji, divljenje od strane drugih i tako dalje (Wellington i Sikes, 2006). Može se zaključiti da motivacija nije jednostavan konstrukt te da se ljudi u svome djelovanju vode raznim kombinacijama različitih vrsta motivacija.

Motivacija za višim obrazovanjem se smatra dinamičnom i promjenjivom tijekom vremena, a motivi su u pravilu međusobno povezani. Ipak, mogu biti i kontradiktorni te izazvati sukobe koji predstavljaju početnu točku za promjenu i identifikaciju svog studentskog identiteta te za kreiranje stava o akademskoj zajednici općenito. Također, motivacija se smatra dijelom procesa formiranja studentskog identiteta koji uključuje promatranje drugih studenata, poimanje sebe kao studenta te formiranje stava prema visokom obrazovanju općenito, a na taj način i određivanje razine posvećenosti tome (Thunborg i sur., 2013).

U literaturi postoje dvije dominantne i važne teorije pomoću kojih se mogu učinkovito objasniti i razumijeti motivacijski čimbenici za upisivanje doktorskih studija, a to su teorija samoodređenja (Ryan i Deci, 2000) i socijalno-kognitivna teorija o karijeri (Lent i sur., 1994).

2.1. Socijalno-kognitivna teorija o karijeri

Kada govorimo o socijalno-kognitivnoj teoriji o karijeri (eng. *social cognitive career theory*), koja se temelji na socijalno-kognitivnoj teoriji psihologa Alberta Bandure, govorimo o naglašavanju važnosti socijalnog okruženja i načina na koji ono utječe na pojedinca. Točnije, govorimo o naglašavanju uloge osobnih i okolišnih čimbenika u oblikovanju interesa, karijernih izbora i razvoja pojedinaca (Lent i sur., 1994). Socijalno-kognitivna teorija o karijeri tvrdi da pojedinci uče o svojim sposobnostima, interesima i vrijednostima putem raznih društvenih i okolišnih čimbenika, kao što su obitelj, vršnjaci i mediji. Ti čimbenici mogu uključivati i kulturne i društvene norme, ekonomske mogućnosti, kao i socijalne sustave podrške (Jena i Nayak, 2020). Ona istražuje kako pojedinci povezuju svoja osobna iskustva s odabirom karijere, pri čemu veliku ulogu imaju pozitivna ili negativna iskustva u djetinjstvu i ono što smo tada naučili o sebi i svijetu. Može se zaključiti da je razvoj karijere složen, dinamičan proces koji oblikuju i pojedinačni i kontekstualni čimbenici (Lent i Brown, 2006). Pri tome, ti čimbenici mogu poboljšati ili ograničiti osobne ciljeve, interese ili razvoj.

Prema Banduri, karijere pojedinaca oblikuju njihova uvjerenja o samoučinkovitosti, njihovo očekivanje rezultata i njihova sposobnost postavljanja ciljeva (Bandura, 1997). Samoučinkovitost se odnosi na vjerovanje pojedinca u njihovu sposobnost da uspiju u određenom području ili da obave određeni zadatak. U kontekstu razvoja karijere, uvjerenja o samoučinkovitosti utječu na vrstu karijernih ciljeva koje ljudi postavljaju za sebe i na količinu truda koju su spremni uložiti u postizanje tih ciljeva, tj. na upornost. Bandura tvrdi da su ljudi s visokom samoučinkovitošću u određenom području skloniji biranju karijere u tom području i da su skloniji ustrajanju u borbi unatoč neuspjesima. Nadalje, očekivanja rezultata odnose se na vjerovanja pojedinca o mogućim ishodima različitih karijernih izbora. Bandura sugerira da su odluke o karijeri pojedinaca uvjetovane njihovim vjerovanjima o prednostima i nedostacima povezanim s različitim karijernim putevima. Na primjer, pojedinci mogu birati karijeru na temelju percipiranih financijskih nagrada, statusa ili intrinzične uživancije povezane s tom karijerom. Konačno, Bandura naglašava ulogu postavljanja ciljeva u razvoju karijere. Tvrdi da pojedinci koji si postavljaju specifične i izazovne ciljeve imaju veću vjerojatnost da će ih postići od onih koji imaju nejasne ili nespecifične karijerne aspiracije. Osim toga, Bandura sugerira da proces postavljanja ciljeva i borbe može dovesti do povećane samoučinkovitosti i veće motivacije za nastavak karijernih ciljeva. Dakle, prema socijalno-kognitivnoj teoriji o karijeri, interakcija i međudjelovanje ova tri čimbenika (samoučinkovitosti, očekivanjima rezultata i sposobnosti postavljanja ciljeva) sa drugim aspektima pojedinca i okoline (spol, rasa, etnicitet, socijalna podrška itd.), pomaže oblikovati smjer karijernog ili akademskog razvoja pojedinca (Lent i sur., 2000).

Sveukupno, socijalno-kognitivna teorija o karijeri pruža okvir za razumijevanje složenog i dinamičnog procesa razvoja karijere, pri čemu naglašava važnost osobnih uvjerenja i okolišnih čimbenika u oblikovanju karijernih ili obrazovnih izbora i razvoju pojedinaca. Razumijevanjem uloge samoučinkovitosti, očekivanja rezultata i postavljanja ciljeva u razvoju karijere, pojedinci mogu donositi informirane karijerne odluke (Lent i sur., 2000). U skladu s navedenim, ova teorija pomaže rasvijetliti kako nastaju akademski i karijerni interesi, kakvu ulogu u tome imaju obrazovne odluke te kako se održavaju i kako posljedično dovedu do izbora karijere. Primjer je kada pojedinac koji odluči upisati doktorski studij ima nekoliko članova obitelji koji su također doktorirali i tako, svjesno ili nesvjesno, utjecali na njegov izbor (Lent i sur., 1994). Također, primjer kontekstualnih (okolišnih) čimbenika koji imaju ulogu u pojedinčevim namjerama za upisivanjem doktorskih studija jesu dostupnost posla, financijska stabilnost i podrška, ekonomski pokazatelji i slično (Mueller i sur., 2015). Pri tome, razlikujemo

objektivne i subjektivne (percipirane) okolišne čimbenike. Objektivni faktori su, primjerice, prethodna obrazovna iskustva, financijska podrška i sl., za čiju je ulogu i utjecaj važna vlastita percepcija i značenje koje im pojedinac pridaje. To znači da prema ovoj teoriji pojedinac nikako nije pasivan u procesu donošenja odluka o obrazovanju i karijernom putu, već može sam uvjetovati u kojoj će mjeri određeni čimbenici pozitivno ili negativno utjecati na njega i kako će on na njih reagirati.

2.2. Teorija samoodređenja

Teorija samoodređenja (eng. *self-determination theory*) pruža opširni teorijski okvir za razumijevanje faktora koji pospješuju ili umanjuju intrinzičnu motivaciju, autonomnu ekstrinzičnu motivaciju i opću dobrobit pojedinaca (Ryan i Deci, 2020). Ono što je u središtu ove teorije jest razlikovanje autonomne od kontrolirane motivacije, pri čemu autonomna motivacija predstavlja onu u kojoj pojedinac samostalno bira svoje aktivnosti i djeluje po slobodnoj volji, dok kontrolirana uključuje djelovanje zbog određenih vanjskih pritisaka (Gagne i Deci, 2005). Najčešće se, globalno gledajući, prva veže uz intrinzičnu, a druga uz ekstrinzičnu motivaciju. Prema ovoj teoriji, osoba može biti vrlo samoodređena ili jako malo samoodređena te njezina motivacija može varirati sve od nemotiviranosti do ekstrema poput potpuno ekstrinzične ili potpuno intrinzične motiviranosti (Ryan i Deci, 2000). Pri tome je moguće razlikovati nekoliko kvalitativno različitih aspekata motivacije i regulacije ponašanja koji imaju učinak na akademsko postignuće, procjenu samoefikasnosti i zadovoljstva pojedinca (Koludrović i Reić-Ercegovac, 2015). Ova teorija je nedvojbeno vrlo relevantna u kontekstu odgojno-obrazovnih znanosti i okruženja, ne samo za učenike osnovnih i srednjih škola, već i za razumijevanje motivacije i upornosti kod studenata i doktoranda.

Prema kontinuumu samoodređenja postoji nekoliko vrsta motivacija koje se razlikuju prema razini regulacije, odnosno one različito reguliraju ljudsko ponašanje (Ryan i Deci, 2000). Kontinuum se kreće od amotivacije, koju karakterizira potpuni manjak samoodređenja, do intrinzične motivacije, koja predstavlja potpuno samoodređenje. Između amotivacije i intrinzične motivacije nalaze se četiri vrste ekstrinzične motivacije prema kojima se progresivno povećava samoodređenost i autonomno ponašanje pojedinca (Gagne i Deci, 2005). U skladu s time, ova teorija razlikuje dvije šire kategorije motivacije: autonomnu (uključujući intrinzičnu, integriranu i identificiranu regulaciju) i kontroliranu (uključujući vanjsku i introjektiranu regulaciju).

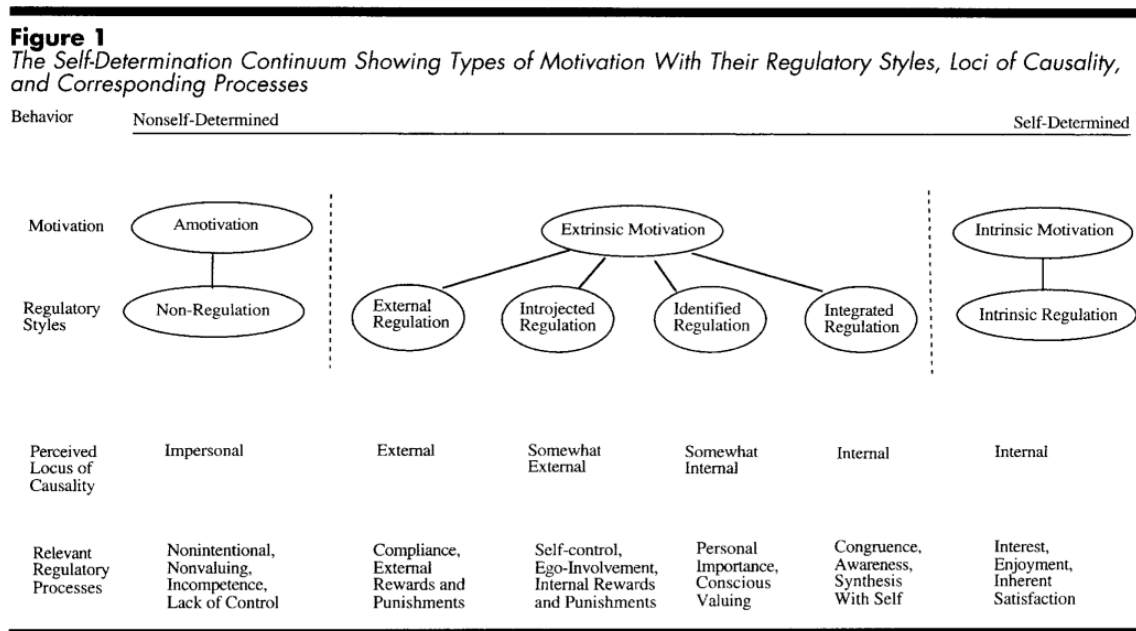
Dakle, na jednom kraju spektra stoji amotivacija, tj. stanje u kojemu ne postoji nikakva namjera ili želja za djelovanjem, a takvi pojedinci većinom smatraju da su njihovo djelovanje i

ishodi produkti vanjskih faktora. Razlog tome može biti taj da pojedinac ne cijeni određenu aktivnost, ne interesira ga, ne smatra se sposobnim odraditi ju kvalitetno ili ne očekuje da će mu donijeti korisne rezultate. Ona je snažan negativni prediktor za zalaganje, učenje i dobrobit. Na suprotnom kraju spektra nalazi se intrinzična motivacija, prema kojoj pojedinac djeluje radi samog interesa za aktivnost i užitka u aktivnosti, a uključuje vrlo visok stupanj autonomije i samoodređenja osobe (Ryan i Deci, 2000). Kao što je već navedeno, ostatak spektra čine 4 varijacije ekstrinzične motivacije, tj. četiri vrste regulacije (Deci i Vansteenkiste, 2004) koje variraju po stupnju autonomije/samoodređenosti, od najnižeg prema najvišemu. Ekstrinzična motivacija vodi pojedinca da odraduje određenu aktivnost kao sredstvo za postizanje cilja koji je odvojen od same aktivnosti. Prva vrsta je vanjska regulacija, koja ima najvišu razinu izvanjske kontrole, a time i najnižu razinu samoodređenosti i autonomije pojedinca. Ona se, primjerice, očituje kada radimo nešto za nagradu ili izbjegavanje kazne). Kod introjektirane regulacije pritisak dolazi iznutra, npr. da bi izbjegli krivnju, sram, gubitak ili anksioznost ili da bi dokazali sposobnost. Identificirana regulacija je relativno autonomna, tj. pojedinac pridaje osobnu vrijednost u obavljanju određene aktivnosti, dok je integrirana regulacija potpuno autonomna i djelovanje je u skladu s pojedinčevim osobnim ciljevima, uvjerenjima i potrebama, no i dalje se ne može nazvati intrinzičnom, što će uskoro biti detaljnije objašnjeno. Ove vrste motivacija zapravo predstavljaju različite stupnjeve internalizacije i integracije značaja i regulacije zahtijevanog ponašanja. Na primjer, učenici koji rade domaću zadaću jer osobno shvaćaju njezinu vrijednost za odabranu karijeru ekstrinzično su motivirani, kao i oni koji posao obavljaju samo zato što se pridržavaju zahtjeva svojih roditelja. Oba primjera uključuju djelovanje zbog vanjskih ishoda, a ne uživanje u samom radu, ali prvi slučaj ekstrinzične motivacije podrazumijeva osobnu podršku i osjećaj izbora, dok drugi uključuje poštivanje vanjske regulacije. Stoga, u oba primjera se radi o ekstrinzičnoj motivaciji i namjernom ponašanju ali se razlikuju u stupnju autonomije. Veći stupanj autonomije veže se uz više interesa i uživanja u radu, ulaganja truda, boljem performansu i kvaliteti učenja i slično (Ryan i Deci, 2000). Kontinuum samoodređenja je slikovno prikazan na Slici 1. kako bi se dobio jasniji uvid u prethodno objašnjenje.

Što se tiče razlike intrinzične motivacije i autonomnih ekstrinzičnih motivacija (identificirana i integrirana regulacija), ona se primarno očituje u tome što se intrinzična motivacija bazira na interesu i užitku, dok autonomne ekstrinzične motivacije svoju bazu imaju u samom smislu aktivnosti, tj. pojedinci tu aktivnost percipiraju vrijednom i korisnom, ali ne uživaju u njoj. Pri tome, valja napomenuti da su ljudska ponašanja vrlo autentična i kompleksna

te da nije svaka aktivnost popraćena isključivo jednom vrstom motivacije, već to mogu biti kombinacije intrinzične i ekstrinzične motivacije, radi čega ne treba isključivati različite opcije u analizi motivacije (Ryan i Deci, 2020). Sve upućuje na to da su spoznaje teorije samoodređenja vrlo važne za akademski kontekst u kojemu poznavanje različitih vrsta motivacije daje mogućnosti za bolju izvedbu i organizaciju nastavnog procesa obzirom da svaka vrsta motivacije ima specifičan utjecaj na učenje, postignuće, osobno iskustvo i sveukupnu dobrobit pojedinca (Ryan i Deci, 2000).

Slika 1. Kontinuum samoodređenja (Ryan i Deci, 2000)

Nadalje, Ryan i Deci (2020) ističu da svi ljudi imaju biološku predispoziciju za psihološki razvoj, učenje i povezivanje s drugima, ali da u tome ipak trebaju određen stupanj podrške kako bi uspješno ostvarili, tj. ispunili ovu predispoziciju. U skladu s time, osoba za postizanje kvalitetnog života i razvoja treba zadovoljiti 3 osnovne potrebe koje su svojstvene svakom pojedincu, a koje ujedno služe motiviranju pojedinca: kompetentnost, autonomiju i povezanost s važnim ljudima (Ryan i Deci, 2020). Ova premisa čini samu osnovicu teorije samoodređenja. Pri tome, potreba za kompetencijom se odnosi na sposobnost pojedinca da se ponaša i osjeća uspješno i sposobno, što se postiže u dobro strukturiranim okruženjima, putem pozitivnih povratnih informacija, prilika za razvojem i slično, dok se potreba za autonomijom odnosi na samostalno donošenje odluka o svom ponašanju temeljenom na interesima i vrijednostima pojedinca, u čemu pomažu iskustva koje pojedinac vrednuje i koje ga interesiraju, a odmažu iskustva koja su kontrolirana izvana putem nagrada ili kazni (Deci i Ryan, 2000).

Neizostavna je potreba za povezanošću koja predstavlja snažnu želju za pripadanjem, tj. za formiranjem i održavanjem dugoročnih i prisnih interpersonalnih odnosa, a ona se ostvaruje kroz poštovanje i brigu (Baumeister i Leary, 1995). Ometanjem bilo koje od ove tri vrste psiholoških potreba smatra se štetnim za postizanje motivacije i sveukupne subjektivne dobrobiti (Ryan i Deci, 2020). Upisivanjem doktorskih studija, ove bi se potrebe trebale ostvariti iz sljedećih razloga: doktorski studij je najviša razina obrazovanja te samim time predstavlja dobar način za pokazivanje kompetentnosti pojedinca, tijekom rada na doktorskoj disertaciji doktorand sam donosi odluke o tijeku rada, što osigurava autonomiju, a to sve zahtijeva dobru povezanost i kolegijalnost sa mentorom i stručnim povjerenstvom koji pružaju podršku u radu (Ceglie, 2019).

Valja istaknuti da je ispunjavanje ovih potreba usko povezano s intrinzičnom motivacijom, odnosno da to čini bazu za intrinzično motivirano ponašanje, dok ekstrinzični poticaji smanjuju motivaciju i ispunjavanje ovih potreba. Primjerice, novac (nagrada) ili određeni rokovi, koji se smatraju ekstrinzičnim motivatorima, za posljedicu mogu imati da se kod pojedinca smanji osjećaj autonomije iz razloga što dobivaju dojam da je njihovo ponašanje kontrolirano izvana, a ne da su djelovali vođeni svojom voljom i željom. Ipak, postoji mogućnost da pojedinac ovo izbjegne, a to je da internalizira razloge za svoje ponašanje i time umanjuje efekt ekstrinzično reguliranog ponašanja i povećava intrinzičnu motivaciju i autonomiju (Deci i Vansteenkiste, 2004). Isto tako, izbor, priznanje osjećaja te mogućnost samousmjeravanja pridonose povećanju intrinzične motivacije jer potiču snažniji osjećaj autonomije kod pojedinca (Ryan i Deci, 2000). Valja raspraviti i o tome da i socijalno okruženje može smanjiti ili povećati intrinzičnu motivaciju kod pojedinca ovisno o tome koliko je (ne)poticajno. Tako će npr. student kojemu se profesor čini hladan i nemaran te nezainteresiran za studentove inicijacije, imati nižu razinu intrinzične motivacije od onog kojemu je profesor poticajan i otvoren (Ryan i Deci, 2000).

Sve upućuje na zaključak da ne samo intrinzična motivacija, već i kvalitetno internalizirana, a time i autonomna, ekstrinzična motivacija predviđa niz pozitivnih ishoda na različitim obrazovnim razinama, a u čemu ključan faktor čini podrška za razvijanje osnovnih psiholoških potreba pojedinca za autonomijom, kompetencijom i povezanošću s drugima. U tom kontekstu, Ryan i Deci (2020) naglašavaju dinamičnu vezu između profesora i motivacije studenata jer se profesori i sami razlikuju obzirom na stilove vođenja, nametnute kurikulume i druge faktore. Nažalost, unatoč dokazima o važnosti zadovoljstva osnovnih psiholoških potreba u kontekstu obrazovanja, mnoge se aktualne obrazovne politike i prakse širom svijeta i dalje

vode tradicionalnim motivacijskim modelima koji ne podržavaju potrebe studenata. Podrška u ispunjavanju osnovnih potreba svakako potiče intrinzičnu motivaciju i internalizaciju, što rezultira boljim postignućima studenata, dok korištenje ekstrinzičnih nagrada, kazni i evaluacija vodi lošijoj kvaliteti motivacije i postignuća (Ryan i Deci, 2020).

Ne umanjujući važnost i doprinos Socijalno-kognitivne teorije o karijeri za ovu tematiku, u ovom radu će se staviti veći fokus na Teoriju samoodređenja iz razloga što će ona služiti kao temelj pri izradi instrumenta istraživanja. Naime, instrument istraživanja je većinski izrađen pomoću postojećih upitnika i skala koje su kao izvor, odnosno bazu koristile upravo ovu teoriju.

3. PROFIL DOKTORANADA

Tradicionalni profil doktoranda, prema Offerman (2011), predstavlja muškarac u dvadesetim godinama s visokim uspjehom, iz privilegirane okoline te često zaposlen kao asistent, no, radi ranije spomenute demokratizacije obrazovanja, to više nije norma. Danas u većini zapadnih zemalja doktorske studije pohađaju i muškarci i žene iz različitih društvenih i kulturnih sredina, ali je njihova prosječna dob u porastu, većinom su zaposleni na drugom radnom mjestu te su mnogi već i u roditeljskoj ulozi (Offerman, 2011). U tom kontekstu, čini se da se kod doktorandske populacije može primijetiti tendencija transformacije bržim tempom od akademske kulture i prakse, što predstavlja izazovnu situaciju, ne samo za doktorande, već i za njihovu okolinu i one koje ih prate (Naidoo, 2015). Skakni (2018) smatra da je potrebno opsežnije ispitivanje razloga zbog kojih se pojedinci iz različitih sredina i različitih profila upisuju na doktorske studije i što očekuju od tog iskustva. Guerin i sur. (2015) to dodatno objašnjavaju time da je od velikog značenja znati koji su pokretači za pojedince uz naglasak na to jesu li oni relevantni i primjereni iskustvu i ishodima koje mogu očekivati u programu doktorskih studija. Nažalost, ukoliko postoji neusklađenost između motivacije za upisivanjem na doktorat i otkrivanja stvarnog iskustva, to bi vrlo lako moglo pridonijeti stopi nedovršavanja doktorata, što je dakako, nepoželjno. Bilo bi korisno za postojeće doktorske studije i programe da budu upoznati s motivacijskim čimbenicima potencijalnih doktoranada kako bi mogli uskladiti svoje programe njihovim potrebama i očekivanjima. Važnost istraživanja profila doktoranada ističe i Ceglie (2019) u kontekstu vrijednosti rezultata istraživanja za dobivanje uvida u kvalitetu i primamljivost određenih doktorskih programa. Drugim riječima, bolje razumijevanje razloga zbog kojih se studenti odlučuju na upis doktorskih studija u području odgojno-obrazovnih znanosti te ciljeva koje oni imaju za budućnost, moglo bi doprinijeti oblikovanju učinkovitijih doktorskih studija za ovo područje i definiranju boljih ishoda učenja u primarnom i sekundarnom obrazovanju (Ceglie, 2019). To bi ujedno pridonijelo i u upravljanju očekivanjima studenata, potencijalno izbjegavajući razočaranje i loše korištenje resursa (Guerin i sur., 2015), stoga je uistinu od velike važnosti poticati istraživanja u ovom području.

Nastavno na globalno širenje zainteresiranosti za upisivanje doktorskih studija, kao što je već spomenuto, prema podacima Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), u posljednjih nekoliko godina došlo je do kontinuiranog povećanja broja ljudi koji se upisuju na doktorske studije. U 2019. godini, u zemljama članicama OECD-a bilo je otprilike 500.000 doktoranada, a to predstavlja porast od 27% u odnosu na 2005. godinu, kada je bilo upisano

oko 392.000 doktoranada (OECD, 2019). Važno je napomenuti da postoje značajne razlike među zemljama u pogledu broja doktoranada koje upisuju. U 2023. godini, što je posljednja godina za koju su dostupni podaci, rezultati istraživanja ukazuju na to da žene čine većinu (55%) studenata tercijarnog obrazovanja u svim zemljama OECD-a, pri čemu Island ima najveći jaz među spolovima, sa 62% žena i 38% muškaraca. Također, žene obično završavaju studije s boljim rezultatima od muškaraca. S druge strane, muškarci dominiraju STEM područjem, dok žene dominiraju zdravstvenim, socijalnim i obrazovnim programima. Poslovna administracija, pravo, usluge te umjetnost i humanističke znanosti imaju uravnoteženije rodne omjere. Što se tiče dobi, 83% sudionika koji upisuju fakultet mlađe su od 25 godina, prosječne dobi od 22 godine, a prosječna dob završavanja studija (diplomiranja) u zemljama OECD-a 2021. je 26 godina (OECD, 2023).

Iako se broj ljudi koji se upisuju na doktorske studije povećava, trendovi i obrasci se razlikuju po zemljama i područjima studija. U Hrvatskoj, prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS, 2021), broj studenata koji su završili doktorski studij u akademskoj godini 2019./2020. je 680, što označava blagi pad obzirom na akademsku godinu 2017./2018., kada ih je bilo 716, ali i blagi porast u usporedbi s akademskom godinom 2018./2019., kada ih je bilo 647. Za usporedbu, diplomiranih studenata na diplomskom studiju je 2020. godine bilo ukupno 23 466 (DZS, 2021). Nadalje, zanimljivi su podaci Nacionalne zaklade za znanost (National Science Foundation) prema kojima se da iščitati da je u SAD-u 2006. godine, za doktorske studije u području obrazovanja, dodijeljeno 6.122 doktorata, dok je 2021. godine dodijeljeno čak 32% manje (4.252). Dakle, uočen je pad broja studenata koji su upisali doktorske studije u odgojno-obrazovnim znanostima od 2006. do 2021. godine. Razlog tome bi mogao biti povišenje troškova u visokom obrazovanju, što bi bilo razumljivo obzirom da su doktorandi u ovom području većinom nastavnici i učitelji koji rade u struci, a koja je vrlo podcijenjena i potplaćena. Naime, istraživanja su pokazala da motivacija doktoranada često leži u želji za poboljšanjem svojih profesionalnih vještina, pa se tako na doktorski studij u odgojno-obrazovnom području većinom upisuju učitelji i ostali odgojno-obrazovni radnici. Rjeđe je motivacija u želji za istraživanjem novih mogućnosti kao što je zaposlenje na fakultetu ili u želji za bavljenjem znanstveno-istraživačkim radom (Ceglie, 2019). Istraživanja za sada nisu uspjela ispitati čimbenike koji su doprinijeli padu broja upisanih doktoranada na doktorskim studijima u području obrazovanja niti su izveli adekvatna rješenja za isto. Obzirom na to, prijedlog za buduća istraživanja koja se bave motivacijskim faktorima za upisivanje doktorskih

studija u polju odgojno-obrazovnih znanosti može biti da se bave spomenutim ključnim čimbenicima (Ceglie, 2019).

Prema Jepsen i Neumann (2010), odluka o upisu na doktorski studij može se donijeti u više faza: prije samog upisa na preddiplomski studij, tijekom preddiplomskog studija, na putu prema završetku studija (na diplomskom studiju) ili tek nakon što je student diplomirao. Naime, student tokom svoga studiranja može imati snažnu namjeru za upisivanjem poslijediplomskog studija ili pak nikakvu namjeru nastaviti studirati. Štoviše, i kod onih studenata koji su u nekom trenutku imali želju za stjecanjem doktorata, može se dogoditi da se ta želja tijekom studiranja mijenjala, smanjila ili da je u potpunosti nestala, što je razumljivo obzirom da na donošenje konačne odluke utječe više osobnih i institucionalnih čimbenika. Neki od njih su stabilni i dosljedni, kao npr. određeni uvjeti za upis na doktorski studij, dostupnost, cijena, trajanje studija i slično, dok su drugi nestabilni i/ili nedosljedni, kao što su primjerice sadržaj predavanja, mogućnosti individualnih konzultacija s profesorima te stil i stavovi profesora (Jepsen i Neumann, 2010).

Skakni (2018) je pri istraživanju razloga za upisivanje dokorskog studija kod doktoranada društvenih znanosti, otkrila 3 temeljna identiteta doktoranada prema vrsti potrage: potraga za sobom, intelektualna potraga i profesionalna potraga, pri čemu je najviše sudionika odgovaralo kategoriji intelektualne potrage. Pri potrazi za sobom, pojedinci traže društveno priznanje ili definiranje sebe kroz proces dokorskog studija, a često i upisuju dokorski studij kako bi ispunili obiteljska očekivanja. Ovakva potraga često proizlazi upravo iz pojedinačne sumnje u svoje sposobnosti i pripadnost akademskoj zajednici, osjetljivosti na kritike, nerazumijevanje onoga što se točno od njih očekuje i sličnoga. Imajući to na umu, ono što im je uvelike olakšalo proces studiranja jest kvalitetan i motivirajući odnos s mentorom koji ih ohrabruje, podržava i daje konstruktivne povratne informacije te razvijanje bliskih odnosa s kolegama. Najčešća, intelektualna potraga, percipirana je kao stil života, odnosno 'poziv' pri kojemu pojedinac ima snažnu potrebu za intelektualnom stimulacijom, odnosno izazovom vezanim za određenu temu ili fenomen iz njihove discipline. Pojedinci koje karakterizira profesionalna potraga većinom su zainteresirani za dokorski studij radi proširivanja svojih izgleda za zapošljavanje, poboljšavanja radnih uvjeta ili dobivanja idealnog radnog mjesta te su emocionalno odvojeniji od cijelog procesa. Drugim riječima, oni doktorat koriste samo kao sredstvo za postizanje profesionalnih ciljeva i kao korak dalje u njihovim karijerama (Skakni, 2018).

Prema podacima iz SAD-a, za razliku od većine doktorskih studija u kojima je broj muškaraca i žena doktoranada/ica više-manje podjednak, u doktorskim studijima odgojno-obrazovnih znanosti, brojke su ipak drugačije – 30.1% je muškaraca, a 69,9% žena, što ukazuje na rodno obojenu profesiju odgojno-obrazovnih djelatnika. Razlika se pronalazi i u tome što je prosječna dob doktoranada odgojno-obrazovnih znanosti (38.6 godina) značajno viša od onih u drugim poljima znanosti (31.6 godina). Razlog tomu se može pronaći u tome što se doktorandi odgojno-obrazovnih znanosti često odlučuju na upis nakon dugih godina radnog staža, odnosno onda kada žele unaprijediti svoje profesionalne vještine ili pak taj što neki doktorski studiji u ovom području čak uvjetuju kandidate da imaju nekoliko godina radnog staža prije samog upisa (Ceglie, 2019).

3.1. Faktori informiranja studenata o doktorskom studiju

Sposobnost predviđanja količine i karakteristika studenata koji se žele upisati na doktorski studij je od ključnog interesa za sveučilišne administratore, koordinate programa, dekane, voditelje odjela i ostale važne dionike u visokom obrazovanju (Jepsen i Neumann, 2010). U skladu s time, razumijevanje motivacijskih karakteristika studenata za upis na doktorske studije može imati važne implikacije za nositelje, odnosno stvoritelje ovih programa jer pruža priliku za donošenje smislenih odluka u skladu s potrebama studenata (Clark, 2007) te za utjecanje na trenutne studente preddiplomskih i diplomskih studija institucije da razmotre upisivanje poslijediplomskog, dokorskog studija (Jepsen i Neumann, 2010).

Studenti koji su vrlo predani svom studiju i visokom obrazovanju te poštuju akademiju kao priliku za buduću karijeru nerijetko sanjaju o tome da ostanu na sveučilištu i steknu doktorat. Neki od njih su zainteresirani za upis na doktorski studij jer su se susreli sa profesorima koji su im postali uzori radi načina na koji su se odnosili prema studentima i činili da se osjećaju vrijedno i sposobno, dok drugi to povezuju sa svojim zanimanjem za predmet i/ili željom za doprinos društvu. Zanimljiv podatak je da ovi studenti koji imaju želju za nastavkom akademskog obrazovanja i upisivanjem dokorskog studija, doživljavaju unutarnje sukobe i sumnje jer ne znaju kako pristupiti ovom procesu i doći do upisa na doktorski studij (Thunborg i sur., 2013).

Jedna od mogućih strategija promicanja sveučilišnih dokorskih programa za privlačenje novih studenata, prema Brailsford (2010), jesu promidžbeni materijali na web stranicama sveučilišta koja nude budućim studentima više razloga za upuštanje u poslijediplomsko obrazovanje na način da djeluju kao koristan sažetak o prednostima dokorskog obrazovanja, prema konkretnom sveučilištu. Oni predstavljaju službene poticaje za privlačenje budućih

doktoranada (Brailsford, 2010). Ono što se može navesti kao nedostatak ovih promidžbenih materijala, a kojeg su primijetili Ali i Kohun (2007), jest rijetko spominjanje izazova doktorskih studija. Ta činjenica je donekle razumljiva obzirom da je njihova svrha privući nove studente. Također, ono što ovakvi materijali najčešće promiču jest skup ekstrinzičnih motiva za studiranje, kao što su bolje karijerne prilike i pristup visokokvalitetnoj istraživačkoj kulturi, dok se intrinzični motivi promiču u manjoj mjeri (Ali i Kohun, 2007).

Ono što se u literaturi također ističe kao mogući čimbenik koji može imati svoju ulogu u studentskom donošenju odluka o upisivanju doktorskih studija i općenito o nastavku obrazovanja, jest odnos studenta i profesora (Jepsen i Neumann, 2010). Neumann (2003) ističe važnost izravnog poticanja od strane profesora i mentora za odluku studenta o napredovanju na doktorski studij. Ipak, nedavno omasovljenje sveučilišta, a s time i porast broja profesora, kolegija, raznih promjena, različitih vremenskih odrednica i slično, ostavlja malo prostora za razvoj utjecaja i bliskog kontakta između studenta i profesora (Jepsen i Neumann, 2010).

4. DOKTORSKI STUDIJI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (HKO, 2021) nalaže da je uvjet za stjecanje doktorata (odnosno kvalifikacije na razini 8.2. HKO-a) završen sveučilišni diplomski studij, odnosno kvalifikacija na razini 7.1.sv. HKO-a. Doktorat uključuje najmanje tri godine znanstvenih ili umjetničkih istraživanja u ekvivalentu punog radnog vremena, čiji su rezultat originalni znanstveni radovi s relevantnom međunarodnom recenzijom (HKO, 2021). Prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (ZZDVO, 2022), uvjete upisa na doktorski studij odlukom utvrđuje visoko učilište, a sam doktorski studij osposobljava studenta za samostalan znanstveni ili umjetnički rad. „Doktorski studij završava polaganjem ispita, izvršenjem drugih studijskih obveza te izradom i obranom doktorskog rada odnosno izradom, izvedbom i prikazivanjem umjetničkog djela“ (ZZDVO, 2022, str. 23).

Prema dostavljenim samoanalizama izrađenima u svrhu vrednovanja, tj. reakreditacije, za period od 2016. do 2019. godine, u Republici Hrvatskoj na doktorskim studijskim programima studira 9645 studenata u sedam znanstvenih područja. Provedena je reakreditacija 124 programa, pri čemu se najviše poslijediplomskih programa izvodi u području društvenih znanosti (36). U skladu s time, najveći udio nastavnika na doktorskim studijima nalazimo u društvenim znanostima (40%), a i najveći broj doktorskih studenata studira u području društvenih znanosti (2806). Zastupljeni su na svim javnim sveučilištima u Hrvatskoj: Sveučilište u Zagrebu (1357), Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku (684), Sveučilište u Rijeci (436), Sveučilište u Zadru (194) i Sveučilište u Splitu (121). Od 124 vrednovana studijska programa, dopusnicu je dobilo 40 (43%) programa, dok je 71 program dobio pismo očekivanja (57%). Deset programa (8%) dobili su oznake visoke kvalitete. Deset programa (8%) postupak je završilo pismom očekivanja sa zabranom upisa novih studenata. Skupina pokazatelja koja se odnosi na potporu studentima područje je koje je prosječno u svim znanostima ocijenjeno dobrim ocjenama, dok je studijski program i njegovi ishodi područje u kojem najveći broj programa treba dodatna poboljšanja (AZVO, 2020).

Što se tiče društvenih znanosti, dopusnicu za izvođenje ima 39 poslijediplomskih sveučilišnih studijskih programa, dok analiza obuhvaća njih 35, a izvode se u jedanaest polja. Na doktorskim studijima u znanstvenom području društvenih znanosti studira 2701 doktorski student (najviše od svih područja), od čega najviše u polju ekonomije (943). Najviše studenata studira u Zagrebu (50%), nakon čega slijede Rijeka (16%), Osijek (20%), Zadar (7%), Split (5%) te naposljetku Varaždin (1%) i Pula (1%). Tematska je cjelina Interni sustav osiguravanja kvalitete studija prosječno najbolje ocijenjena (55% ocjena visoke kvalitete), dok je najlošije

ocijenjena tematska cjelina Resursi: nastavnički, mentorski i istraživački kapaciteti i infrastruktura (46% ocjena visoke kvalitete). Ukupno, udio ocjene visoke kvalitete među pokazateljima za područje društvenih znanosti je 49% (AZVO, 2020).

Prednosti poslijediplomskih (doktorskih) sveučilišnih studija u Republici Hrvatskoj su zadovoljstvo, entuzijazam i motiviranost svih dionika, dobri međuljudski odnosi, visoka kvalificiranost nastavnika/mentora, dobar omjer studenata i nastavnika/mentora, važnost programa u nacionalnom kontekstu, dobra zapošljivost doktoranada, dobra suradnja s vanjskim dionicima, zadovoljstvo poslodavaca stečenim vještinama doktoranada, postojanje mehanizama za praćenje napredovanja na studiju, jasni i transparentni upisni postupci, dobri radni uvjeti studiranja, fleksibilnost programa te interdisciplinarnost (AZVO, 2020).

Neki od nedostataka poslijediplomskih (doktorskih) sveučilišnih studija u Republici Hrvatskoj su nedostatak praćenja napretka doktoranada i mentora, nejasne procedure za reagiranje na povratne informacije, nedovoljno strogi i preopćeniti upisni kriteriji, prevelika nastavna opterećenost nastavnika, mentora i doktoranada (nedovoljno vremena za istraživanje), nedostatak sredstava za istraživanje, nekorištenje programa za provjeru autentičnosti tekstova, nedostatna edukacija za mentore i doktorande koji sudjeluju u izvođenju nastave, nedostatna međunarodna dimenzija i razina internacionalizacije (upotreba engleskog jezika, sudjelovanje međunarodnih stručnjaka u kolegijima i u povjerenstvima za ocjenu i obranu tema i disertacija, međunarodni projekti, mobilnost osoblja i doktoranada, sudjelovanje na međunarodnim konferencijama...), ponavljanje nastavnih sadržaja s preddiplomske i diplomske razine, slabe mogućnosti za financiranje doktoranada, nedostatak znanstvene strategije i projekata na kojima sudjeluju doktorandi, velik broj neaktivnih studenata, dug vijek studiranja, visoka stopa odustajanja od studija itd. Preporuke stručnih povjerenstava za poslijediplomske (doktorske) sveučilišne studije u Republici Hrvatskoj idu u smjeru poboljšanja navedenih nedostataka (AZVO, 2020).

Na Filozofskom fakultetu u Rijeci (matični/fakultet na kojem studiraju sudionici istraživanja u ovom radu) izvode se četiri doktorska studija, a oni uključuju doktorski studij Filozofije i suvremenosti, Povijesti i dijalektologije hrvatskoga jezika, Pedagogije i Psihologije. Ovi se doktorski studiji izvode sa standardnim trajanjem od 3 godine (6 semestara) za studente u punom radnom vremenu / znanstvene novake i asistente zaposlene na visokoškolskim ustanovama i znanstvenim institutima, a svi osim dokorskog studija Filozofije imaju opciju izvođenja u trajanju od 5 godina (10 semestara) za studente u dijelu radnog vremena / za one koji studiraju uz zaposlenje u drugim ustanovama, pri čemu doktorandi trebaju ostvariti 180

ECTS-bodova. Nazivi koji se stječu završetkom ovih studija su: doktor/doktorica humanističkih znanosti (polje filozofija); doktor/doktorica znanosti iz područja humanističkih znanosti, polja filologije, grane kroatistike; doktor/doktorica znanosti iz područja društvenih znanosti, polje pedagogije te doktor/doktorica znanosti iz područja društvenih znanosti, polje psihologije.¹

¹ Podaci su preuzeti sa mrežne stranice Filozofskog fakulteta u Rijeci: [Doktorski studiji – Filozofski Fakultet u Rijeci \(uniri.hr\)](#) Pristupljeno: 02.09.2023. godine

5. MOTIVACIJSKI ČIMBENICI (RAZLOZI) ZA UPIS NA DOKTORSKI STUDIJ

Općenito, postoji vrlo malo istraživanja koja se bave motivacijom ili dugoročnim ciljevima onih koji upisuju doktorske studije u području odgojno-obrazovnih znanosti (Ceglie, 2019), što potvrđuju brojni autori (Wellington i Sikes, 2006; Clark, 2007; Jepsen i Neumann, 2010; Guerin i sur., 2015). Ipak, mogu se pronaći rezultati nekih koji doprinose kao početna točka za buduća istraživanja. Uzimajući u obzir nepostojanje velikog broja recentnih istraživanja na ovu temu, neka od istraživanja koja će biti spomenuta u ovom radu su starijeg datuma. Većina istraživanja o studentima doktorskih studija, o njihovim karakteristikama i načinu donošenja odluka o upisu također je post-hoc, odnosno istražuje se tek nakon što je student već upisao doktorski studij i postao doktorand. Osim toga, valja napomenuti da je postojeća literatura o motivaciji za upisivanje doktorata uglavnom proizašla iz kvalitativnih podataka prikupljenim u intervjuima, fokus grupama i otvorenim upitnicima (Guerin i sur., 2015).

Za početak, spomenut ćemo jedno od rijetkih istraživanja koje je svoj fokus imalo na istraživanju iskustva, aspiracija i motivacije studenata visokog obrazovanja koji još uvijek nisu upisali doktorski studij, autora Thunborg i sur. (2013). Rezultati ovog istraživanja su pokazali da postoji veza između opće predanosti studenata visokom obrazovanju i njihove spremnosti da nastave studirati na višoj razini. Osim toga, prepoznali su čak devet motiva za nastavljnje obrazovanja, a to su: zanimanje za određenu temu, promjena životnog tijeka, poboljšanje života i društvenog statusa, dobivanje intelektualne stimulacije, visoka očekivanja od drugih i sebe da napreduju i nastave učiti, dokazivanje samome sebi da su sposobni, ispunjavanje vremena, napraviti promjenu za druge te radi probavanja novih stvari. Otkrili su tri tipa studentskog identiteta vezanih uz visoku predanost visokom obrazovanju i snažne motive za nastavak studiranja. *Altruističan student* studira kako bi stekao znanje s kojim bi mogao napraviti razliku u društvu i/ili pomoći drugima te je vrlo predan visokom obrazovanju. *Student s jednim kolosijekom* je zainteresiran za određenu temu, s visokom predanošću visokom obrazovanju kako bi što više znanja prikupio o toj temi. Zadnji, *student samoostvarivač* je obično zreo student koji počinje učiti nakon radikalne promjene u životu. Visoko obrazovanje mu služi za osobni razvoj zbog čega mu je vrlo predan i spreman žrtvovati se. Očekivano, intrinzična motivacija se pokazala vrlo važnom za uspjeh studenata te je povezana s visokom predanošću visokom obrazovanju, što također uz sebe veže samoostvarenost, specifične interese za

određenu temu ili altruizam, a to pretpostavlja da će oni biti zainteresirani za nastavak obrazovanja i upis na doktorski studij (Thunborg, 2013).

Slično istraživanje proveli su Mueller i sur. (2015), istražujući što oblikuje interes studenata diplomskog studija za upisivanjem dokorskog studija. Pri tome, istraživanje je i kvalitativno i kvantitativno, a metode koje su koristili za prikupljanje podataka su intervju i anketni upitnik. Rezultati su zanimljivi glede odnosa i uloge intrinzične i ekstrinzične motivacije u odluci o upisu na doktorski studij. Pokazalo se da su intrinzična motivacija, užitak u učenju i intelektualni izazov ključni u namjeri studenata za upis na doktorski studij te da, suprotno očekivanom, ekstrinzična motivacija (bolji prihodi i viši status u društvu) i kontekstualni čimbenici imaju manje značajnu, čak i neznčajnu ulogu. Također, rezultati upućuju na važnost iskustva u akademskom radu. Dosadašnja akademska postignuća te kontekstualni faktori poput upoznatosti s uvjetima upisa, moguće promocije u karijeri i slično su se također pokazali važnim u pojedinačnoj namjeri ka upisivanjem dokorskog studija (Mueller i sur., 2015).

Još jedno od istraživanja ove tematike je ono autora Templeton (2016), čiji rezultati potvrđuju da su sudionici bili većinom intrinzično motivirani za upis na doktorski studij, ali da su neki imali i kombinaciju intrinzične (želja za učenjem i uspjehom) i ekstrinzične motivacije. Pri tome, ekstrinzičnu motivaciju su predstavljale, primjerice, bolje prilike za posao sa završenim doktorskim studijem, želju za zapošljavanjem na fakultetu, bolje prihode, putovanja i slično (Templeton, 2016). Također, Templeton spominje da su pojedinci često motivirani za upis na doktorski studij zbog radoznalosti, interesa ili kako bi dobili pohvale drugih. Guerin i sur. (2015) su pak proveli kvantitativno istraživanje motivacije studenata na svim doktorskim studijima na jednom australskom sveučilištu za koje su koristili anketni upitnik na uzorku od 405 studenata, što čini veći broj sudionika od uobičajenog te dodatno pojačava snagu i generalizaciju rezultata. Cilj im je također bio pokušati uspostaviti kakvu bi ulogu u donošenju ove odluke mogla imati preddiplomska istraživačka iskustva. Rezultati su otkrili pet motivacijskih čimbenika za upis na doktorski studij, a to su obitelj i prijatelji, intrinzična motivacija, utjecaj profesora, istraživačko iskustvo te karijerno napredovanje. Motivacijski čimbenik 'obitelj i prijatelji' odnosi se na njihov poticaj za upisivanje dokorskog studija, koji je ne samo emocionalne prirode, već podrazumijeva i praktičnu i financijsku podršku od strane obitelji. Osim toga, tu veliku korist mogu imati vršnjaci koji također planiraju upisati doktorski studij ili već jesu upisani, pa mogu dijeliti iskustva i savjete. Intrinzična motivacija je naravno vrlo važna zbog pojedinačevog istinskog interesa za temu istraživanja i želje da doprinese znanju

u tom području ili da se doprinese društvu općenito, a unutar nje se nalaze duboko osobni motivi. Utjecaj profesora kao motivacijski čimbenik se ne smije zanemariti jer oni mogu uvelike utjecati na studentove aspiracije i ohrabriti ih putem vlastitih pedagoških pristupa, entuzijazma u učenju i poučavanju, ljubavi prema znanosti i istraživanju i slično. Prethodno istraživačko iskustvo kroz preddiplomski i diplomski studij može služiti kao okidač koji će potaknuti uzbuđenje i zainteresiranost oko daljnjeg istraživanja. Zadnji motivacijski čimbenik koji su ovi autori prepoznali jest karijerno napredovanje, a on se odnosi na niz karijernih putova za koje je doktorat nužna ulazna točka, kao što su u nekim dijelovima svijeta klinički psiholozi, osoblje u državnim laboratorijima i slično (Guerin i sur., 2015).

Nadalje, istraživanje autora Brailsford (2010) je na uzorku od 11 doktoranada povijesti istraživalo koji su bili njihovi razlozi za upis doktorata. Rezultati su u slaganju s prethodno navedenim istraživanjima. Naime, motivi i težnje sudionika ovog istraživanja potvrđuju nekoliko kategorija identificiranih u ograničenoj postojećoj literaturi, kao što su poboljšanje izgleda za karijeru, osobni razvoj i intrinzični interes za njihovu disciplinu. Štoviše, podaci također potvrđuju da su njihovi značajni drugi (prijatelji, kolege, članovi obitelji i akademici) imali općenito ohrabrujuću ulogu u odluci o upisivanju doktorata. Doprinos ovog istraživanja je otkriće da većina studenata upiše doktorat kada imaju višestruke motive za taj pothvat (Brailsford, 2010). Još jedan doprinos u području odgojno-obrazovnih znanosti predstavlja pilot istraživanje autora Ceglie (2019), koje je imalo za cilj ispitati dvije skupine doktoranada kako bi istražili ključne motivacijske čimbenike koji su ih doveli do njihovog trenutnog statusa na doktorskom studiju. Valja naglasiti da je riječ o doktoratu iz područja obrazovnih znanosti (doktorat iz kurikuluma i nastave), pa je istraživačko pitanje glasilo: *'Koji su najjači motivacijski čimbenici za pohađanje doktorskog studija u obrazovanju?'*. Rezultati su pokazali da su najčešći razlozi upisa na doktorski studij profesionalni i osobni razvoj, želja za pomoći u kreiranju obrazovne politike i poboljšavanju obrazovnog sustava, bolja informiranost u svom području, više mogućnosti za zapošljavanje, viši prihodi te motivacija za predavanjem u visokom obrazovanju. Dakle, motivacijski čimbenici u ovom istraživanju su također podijeljeni na intrinzične i ekstrinzične, što je u skladu s teorijom samoodređenja. Također, rezultati su pokazali da je većini sudionika veliku ulogu u motivaciji imala podrška obitelji i prijatelja, ali i sadašnjih i bivših nastavnika. Pri tome, mnogi imaju članove obitelji koji su također završili doktorske studije, što je zasigurno imalo utjecaj na njihove aspiracije, a u skladu je sa postavkama socijalno-kognitivne teorije o karijeri (Ceglie, 2019). Ceglie (2019) napominje da pri istraživanju motivacijskih čimbenika treba uzeti u obzir i varijablu spola jer su rodne uloge

u društvu još uvijek tradicionalne i postoji vjerojatnost da su također povezane s potencijalnim razlikama u razlozima upisa doktorskih studija.

Istraživanje autora Vallerand i sur. (1989) je jedno od rijetkih koji u svom istraživanju motivacijskih čimbenika za upis na doktorski studij, naglašava razliku u motivaciji među spolovima. Rezultati ovog istraživanja su pokazali da ženske osobe imaju viši stupanj intrinzične motivacije za znanjem i stjecanjem iskustva te ekstrinzične identificirane i introjektirane motivacije, a niži stupanj amotivacije u usporedbi sa muškim spolom. Nekoliko godina kasnije, Vallerand i sur. (1992) ponovili su istraživanje u kojemu su većinski potvrdili ove rezultate, osim što se dodatno pokazalo da ženske osobe imaju i višu intrinzičnu motivaciju za postignućem, a za amotivaciju se nije pronašla razlika u spolu. Zato se za buduća istraživanja preporuča bolje razumijevanje spolnih razlika u području motivacije. Obzirom na rezultate ovih istraživanja, može se zaključiti da ženski spol ima više samoodređenu motivaciju od muškog spola.

Postoji još nekoliko istraživanja motivacije studenata za upis dokorskog studija u odgojno-obrazovnoj znanosti, pa tako Clark (2007) identificira dva šira motivacijska čimbenika, a to su osobni i profesionalni razvoj. Pri tome, osobni razvoj obuhvaća kognitivni interes, uživanje i ljubav prema učenju, socijalnu stimulaciju na profesionalnoj razini te akademske putove, dok profesionalni razvoj podrazumijeva stjecanje kvalifikacija, vještine, vjerodostojnost, korist za profesiju te razvoj unutar nje. Dakle, studenti se upuštaju u poslijediplomski studij kako radi osobnog razvoja, tako i iz profesionalnih razloga te traže i intelektualni i emocionalni rast kao korist od dokorskog obrazovanja. Leonard, Becker i Coate (2005) kao motivacijske čimbenike spominju profesionalni razvoj, stručno usavršavanje i strukovne zahtjeve (dokorat kao zahtjev za određenu poziciju), stjecanje istraživačkih vještina, interes za specifično područje istraživanja, osobni razvoj (užitak u učenju, testiranje sebe, dokazivanje svojih sposobnosti, samoispunjavanje...), opći intelektualni interes, radost u studiranju, stjecanje diplome/doktorata/titule te prilika za studiranjem u inozemstvu ili na engleskom jeziku. Wellington i Sikes (2006) su svoje istraživanje temeljili na 29 doktoranada koji su na doktoratu za čiji je upis bilo potrebno prethodno radno iskustvo u profesiji, radi čega su sudionici rijetko mlađi od 30 godina i nisu na početku karijere te su radi toga motivacije više bile orijentirane na sigurnost i zadržavanje radnog mjesta, obnovu posla, profesionalnu znatiželju, dublji uvid u praksu za neke, ali i frustraciju praksom za druge, utjecaj 'kritičnih incidenata' u prošlosti, potragu za znanjem i intelektualnim izazovom te na osobno zadovoljstvo (želja za učenjem) i potvrdu ili promjenu osobnog identiteta. Prema Jablonski (2001), to su pak

integriranje profesionalnog iskustva, za pomak u karijeri, zbog mjesta programa, vrste programa, ostvarivanja osobnih ciljeva te udovoljavanja zahtjevima trenutnog posla.

Istraživanje autorice Skakni (2018) pridonijelo je opusu znanja o razlozima upisivanja doktorskih studija u društvenim znanostima, temeljeno na iskazima 36 doktoranada. Iz analize su se izdvojila tri primarna razloga za upisivanje dokorskog studija, a to su: 1) *želja za ispunjavanjem očekivanja drugih* (roditelja, obitelji, profesora...), 2) *težnja za samoaktualizacijom ili intelektualnim izazovima* te 3) *želja za profesionalnim razvojem ili za proširivanjem karijernih prilika*. Želja za ispunjavanjem očekivanja drugih povezana je s temeljnom željom za osobnim i društvenim postignućima. Težnja za samoaktualizacijom ili intelektualnim izazovima povezana je sa snažnom potrebom za intelektualnom stimulacijom. Ona podrazumijeva da pojedinac ima rano zanimanje za učenje i istraživanje, dugi interes za određenu temu, želju za unapređenjem prakse u određenoj disciplini, da im je osobni razvoj i intelektualni posao životni i/ili karijerni poziv, a u nekim slučajevima podrazumijeva i želju za iskorištavanjem prilike za socijalnu mobilnost na doktoratu. S druge strane, želja za profesionalnim razvojem ili za proširivanjem karijernih prilika je proizašla kao primarni razlog kod pojedinaca čija je temeljna motivacija za upis na doktorski studij razvijanje profesionalnih vještina ili ta što je za njihov idealan posao ili poziciju doktorat bio potreban preduvjet. Većina sudionika je imala snažan interes za akademsku karijeru, iako su neki sudionici izričito bili zainteresirani za poučavanje ili istraživanje, kao i za pozicije izvan akademske zajednice. Ova tri primarna razloga za upisivanje dokorskog studija autorica je povezala sa 3 temeljne potrage pojedinaca: potraga za sobom, intelektualna potraga i profesionalna potraga, pri čemu je najviše sudionika odgovaralo kategoriji intelektualne potrage (Skakni, 2018).

Jedno od vrlo rijetkih istraživanja ove tematike u hrvatskom kontekstu jest ono autora Koludrović i Reić-Ercegovac (2015), čiji je cilj bio ispitati različite aspekte akademske motivacije kod studenata odgojiteljskog, učiteljskog i nastavničkog usmjerenja, kao i studenata pedagogije. U istraživanju provedenom akademske godine 2013./2014. sudjelovalo je 566 studenata, a rezultati su pokazali spektar od 5 vrsta motivacija koje su autori imenovali kao intrinzična, introjicirana, identificirana, ekstrinzična motivacija te amotivacija. Sudionici su najviši rezultat postigli na skali identificirane motivacije, koju slijede ekstrinzična i intrinzična motivacija, dok se najniži rezultat pokazao na skali amotivacije. Ono što je vrlo zanimljivo jest da se utvrdilo da postoji značajna razlika u razini intrinzične motivacije prema razini studija, tako da je ona značajno viša kod studenata na višim godinama studija, tj. na diplomskoj razini u odnosu na preddiplomsku, dok je kod ekstrinzične utvrđeno suprotno. Također, utvrđena je i

značajna razlika u motivaciji s obzirom na vrstu studija, čime se utvrdilo da studenti pedagogije pokazuju najviši stupanj u amotivaciji u usporedbi s drugim usmjerenjima (Koludrović i Reić-Ercegovac, 2015). Potonji podatak se može smatrati zabrinjavajućim, stoga bi bilo potrebno dodatno istražiti ovaj fenomen kako bi se mogao detaljnije obrazložiti i utvrditi.

5.1. Pregled korištenih metoda u dosadašnjim istraživanjima

Prethodno spomenuti autori, a i neki drugi (Isiksal, 2010), većinom su svoja istraživanja o motivacijskim čimbenicima u odgojno-obrazovnim znanostima temeljila na dobro poznatom upitniku, tj. skali autora Vallerand i sur. (1992). Oni su razvili mjeru motivacije u obrazovanju pod imenom 'Echelle de Motivation en Education' (EME), koja prevedena na engleski jezik glasi 'Academic Motivation Scale (AMS). Za potrebe ovog rada koristit će se hrvatski naziv – Skala akademske motivacije. Ovom se skalom mjeri sedam različitih aspekata motivacije u skladu s kontinuumom samoodređenja (Gagne i Deci, 2005). Ona se visoko vrednuje u kontekstu istraživanja motivacije u visokom obrazovanju obzirom na to da je većina ostalih mjernih ljestvica bilo fokusirano na osnovnoškolce i srednjoškolce, dok ona procjenjuje motivaciju u sklopu tercijarnog obrazovanja. Osim toga, prijašnje su mjerne ljestvice mjerile ili samo intrinzičnu ili samo ekstrinzičnu motivaciju te nisu obuhvaćale sve tipove motivacije, a stoga se nisu mogle kvalificirati kao sveobuhvatne i mjerodavne. Tako je, primjerice, u ranije spomenutom istraživanju autorica Koludrović i Reić-Ercegovac (2015), bila korištena Skala akademske motivacije, prije čega su koristile jedan opći upitnik kako bi prikupile informacije o spolu, dobi, studijskom programu i godinama studija sudionika. Zanimljiv je podatak da su Fairchild, Horst i Finney (2005), sumnjajući u vjerodostojnost Skale akademske motivacije, napravili usporedbu ove metode istraživanja motivacije i nekih drugih modela. Sumnja je postojala radi rezultata drugih istraživanja na istu temu koja su ukazivala na nedosljednost, time što su neka zagovarala korištenje ove skale, a druga nisu. Međutim, ispostavilo se da je Skala akademske motivacije Valleranda i sur. (1992) uvjerljivo nadmašila sve ostale modele. Dakle, još jednom je potvrđeno da je ona najbolja, najopširnija i najvaljanija mjerna ljestvica za istraživanje motivacije u obrazovanju, odnosno akademske motivacije (Fairchild i sur., 2005).

Skala akademske motivacije je bazirana na postavkama teorije samoodređenja, a sadrži 28 stavki podijeljenih u 7 podskala od po 4 stavke koje procjenjuju 3 tipa intrinzične motivacije (motivaciju za znanjem, za postizanjem uspjeha te motivaciju za sticanjem iskustva), 3 tipa ekstrinzične motivacije (vanjsku, introjektiranu i identificiranu) te amotivaciju. Dakle, rezultati svake podskale se mogu kretati od 4 do 28, pri čemu viši rezultat označava visoku prisutnost te akademske motivacije kod pojedinca. Novost u ovoj podijeli motivacijskih čimbenika jest taj

da je jednostruka intrinzična motivacija od autora Deci i Ryan (2000) razdijeljena na 3 različite vrste (Fairchild i sur., 2005). *Intrinzična motivacija za znanjem* podrazumijeva znatiželju, istraživačku osobnost, potrebu za razumijevanjem i želju za učenjem, a može se definirati kao želja za odrađivanjem aktivnosti zbog užitka i zadovoljstva koje proizlazi iz procesa učenja, istraživanja ili shvaćanja nečeg novog (npr. čitanje nove knjige). *Intrinzična motivacija za postizanjem uspjeha* odnosi se na sudjelovanje u nekoj aktivnosti radi užitka i zadovoljstva koje pojedinac osjeća pri pokušavanju stvaranja ili postizanja nečega (npr. student koji u zadatku napravi i više nego što je od njega bilo očekivano/trażeno). *Intrinzična motivacija za stjecanjem iskustva* je vidljiva kada netko sudjeluje u aktivnosti kako bi iskusio određene užitke kao što su senzorni, estetski užitci ili zabava i uzbuđenje, a često su u obliku intelektualne ili fizičke stimulacije (npr. student koji uživa u nastavi pri stimulirajućim diskusijama ili debatama) (Vallerand i sur., 1992).

Zanimljivo je to da se Skala akademske motivacije fokusira samo na jedno glavno pitanje, a to je pitanje '*Zašto pohađate fakultet?*', za koje se smatra da će dati najbitnije i najrelevantnije rezultate za procjenu akademske motivacije. Dakle, u mjernoj ljestvici imaju ponuđene odgovore od kojih svaki predstavlja jedan tip motivacije, a odgovara se putem Likertove ljestvice od sedam točaka pri kojoj broj 1 označava 'Ne odnosi se na mene', a broj 7 'U potpunosti se odnosi na mene'.²

Još jedan relevantan upitnik u ovom kontekstu jest onaj autora Guerin i sur. (2015) kojega su kreirali deduktivnim putem iz dotadašnjih teorijskih spoznaja, a on se odnosi specifično na istraživanje motivacije studenata koji se odlučuju na upis poslijediplomskog studija, što ga čini vrlo relevantnim za ovaj diplomski rad. Razlog zbog kojega su ovi autori kreirali vlastiti upitnik je taj što ne postoji relevantan upitnik koji je lako dostupan za ovu istraživačku svrhu. Upitnik se sastoji od 42 izjave, pri čemu ih je 15 bilo fokusirano na opće motivacije, a 27 na iskustva u prethodnom obrazovanju, varirajući od rasprava o istraživanju na predavanjima, procjene koja je zahtijevala određenu razinu istraživanja do uključenosti u istraživačku kulturu discipline. Odgovori su se podijelili u 5 skupina za svrhu analize, a to su: 1) Obitelj i prijatelji, odnosno njihovi utjecaji na donošenje odluke o upisu (5 stavki); 2) Intrinzična motivacija koja obuhvaća unutarnju želju za višim obrazovanjem (5 stavki); 3) Utjecaj profesora koji se odnosi na situacije koje proizlaze iz inicijativa i ponašanja profesora (10 stavki); 4) Istraživačko iskustvo koje odražava utjecaj izravnog sudjelovanja u istraživanju

² Za rekreirani upitnik pogledati: Prilog 1

prije upisivanja doktorskog studija (10 stavki) te 5) Karijerno napredovanje koje se odnosi na putove karijere za koje se očekuje da će se postići radi više kvalificiranosti (5 stavki). Sudionici su bili pozvani da naznače snagu utjecaja svakog elementa na Likertovoj skali od sedam točaka, u rasponu od 1 (uopće) do 7 (puno).³

Kao doprinos za kreiranje instrumenta ovog diplomskog rada, poslužit će i istraživanje autora Stiber (2000) koji je pri izradi ankete za studente koristio teorijski model koji objašnjava proces odlučivanja o upisivanju doktorskog studija (eng. *enrollment process model*). Istraživanje je provedeno na sveučilištu u SAD-u u kojemu se definirala potreba za procjenom potražnje za doktorskim obrazovanjem, uzimajući u obzir administrativne promjene i rekonstrukciju, smanjeno financiranje visokog obrazovanja te povećanu konkurenciju. Instrument (upitnik) koji su koristili je za cilj imao prikupiti informacije koje se odnose na sljedeće komponente modela procesa odlučivanja: prepoznavanje problema, traženje informacija, alternativno vrednovanje, izbor kandidata, upis i ishodi. Također, svi ponuđeni odgovori u upitniku su bili kreirani putem spoznaja stečenih istraživanjem literature. Za potrebe ovog rada, fokusirat ćemo se samo na komponente koje se odnose na period prije upisivanja doktorskog studija, dakle na *prepoznavanje problema, traženje informacija, alternativno vrednovanje* te *izbor kandidata*. Sudionici su odgovarali na pitanja koristeći Likertovu skalu za procjenjivanje svake stavke kao nimalo važne (1) ili vrlo važne (5).⁴

Litalien, Guay i Morin (2015) razvili su ljestvicu za procjenu vrsta motivacije za doktorskim studijama pod nazivom *Motivation for PhD Studies scale* (MPhD). Ljestvica je kreirana kroz 15 stavki na kojima sudionici moraju procijeniti u kojoj mjeri odgovaraju njihovim razlozima za ustrajnost u doktorskim studijama na Likert ljestvici od pet stupnjeva. Pri tome, u ljestvici se ispituje i studentova namjera za odustajanjem od studija, zadovoljstvo s trenutnim istraživanjem, profesorima, programom, sa sveučilištem i slično. Razlog razvijanja ove ljestvice bio je taj što dotad postojeće ljestvice, uključujući i Skalu akademske motivacije, prema autorima, nisu procjenjivale motivaciju starijih studenata i nisu uključivale stavke za procjenu integrirane regulacije koja se razvija u kasnijoj dobi i fazi psihološkog razvoja. Pri istraživanju autora Ceglie (2019), spomenutog ranije, kao instrument je korišten anketni upitnik od 22 pitanja uz 3 dodatna otvorena kvalitativna pitanja, koji je adaptacija upitnika *Survey on Doctoral Education* autora Golde i Dore (2001; Ceglie, 2019). Primarni je cilj bio istraživanje motivacijskih čimbenika i interesa za stjecanje doktorata u područjima vezanim uz obrazovanje.

³ Cijeli upitnik pogledati u: Prilog 2

⁴ Više u: Prilog 3

Pitanja su također predstavljena na Likertovoj ljestvici s oznakama u rasponu od "uopće nije važno" do "iznimno važno".

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Svrha i cilj istraživanja te istraživačka pitanja

Kao što je ranije rečeno, većina spomenutih istraživanja se bavila temom motivacije studenata za upisivanje doktorskog studija na uzorku doktoranada koji su se prisjećali svojih promišljanja u vrijeme upisivanja studija. S druge strane, istraživanja o ovoj temi provedenih na uzorku studenata preddiplomskog ili diplomskog studija gotovo da i nema. Obzirom na to, ali i na općeniti manjak istraživanja o motivaciji i interesu studenata za upisivanje doktorskih studija, a osobito domaćih istraživanja o ovoj temi, cilj ovog istraživanja je ispitati razinu informiranosti, interes i motivacijske čimbenike studenata prve i druge godine diplomskih studija Filozofskog fakulteta u Rijeci za upisivanje doktorskog studija te opisati njihovo poimanje prepreka za upis. Svrha istraživanja je steći uvid u informiranost, interes i motivacijske čimbenike studenata prve i druge godine diplomskih studija Filozofskog fakulteta u Rijeci za upisivanje doktorskog studija i u njihovo poimanje prepreka za upis te formirati preporuke za poboljšanje vidljivosti doktorskih studija na temelju rezultata istraživanja.

U skladu sa svrhom i ciljem istraživanja glavno istraživačko pitanje glasi: Kakvi su informiranost, interes i motivacijski čimbenici studenata diplomskih studija Filozofskog fakulteta u Rijeci za upisivanje doktorskog studija te kako procjenjuju prepreke za upis?

Specifična istraživačka pitanja:

- Kakva je akademska motivacija studenata?
- Koji motivacijski čimbenici oblikuju interes studenata za upisivanje doktorskog studija?
- Kako sudionici istraživanja procjenjuju prepreke u upisu na doktorski studij?
- Kakva je razina informiranosti studenata o doktorskim studijima?
- Koji su najčešći izvori informacija koje studenti koriste u svrhu informiranja o doktorskim studijima?

Istraživački zadatak:

- Oblikovati preporuke za poboljšanje vidljivosti i/ili popularnosti doktorskih studija.

6.2. Populacija i uzorak (sudionici)

Ciljanu populaciju istraživanja čine studenti prve i druge godine diplomskih studija Filozofskog fakulteta u Rijeci u akademskoj godini 2022/2023, a za koje postoje odgovarajući doktorski studiji na istom Fakultetu. To uključuje sljedeće studije: diplomski studij Pedagogije (jednopedmetni i dvopedmetni), diplomski studij Psihologije (jednopedmetni), diplomski

studij Filozofije (dvopredmetni) te diplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti (jednopedmetni i dvopredmetni). Odgovarajući doktorski studiji su: doktorski studij Pedagogije, doktorski studij Psihologije, doktorski studij Filozofija i suvremenost te doktorski studij Povijest i dijalektologija hrvatskoga jezika. Za ciljanu populaciju su odabrani samo studenti diplomskih studija iz razloga što se vjeruje da studenti na preddiplomskoj razini ne doživljavaju stjecanje doktorata kao realnu opciju, odnosno ne razmišljaju još o tom koraku, koji je za njih daleko u budućnosti (Mueller, 2015). S druge strane, studentima diplomskih studija je sljedeći korak, ako gledamo akademske stupnjeve, upisivanje dokorskog studija, stoga se smatra da oni realnije mogu razmotriti odluku o upisu i da mogu procijeniti imaju li interes za to ili nemaju.

Prema broju upisanih studenata na redoviti studij u akademskoj godini 2022./2023.⁵ na Sveučilištu u Rijeci, ciljana populacija se sastoji od: 45 studenata jednopedmetnog studija pedagogije, 20 studenata dvopredmetnog studija pedagogije, 114 studenata jednopedmetnog studija psihologije, 66 studenata dvopredmetnog studija filozofije, 43 studenata jednopedmetnog studija hrvatskog jezika i književnosti te 28 studenata dvopredmetnog studija hrvatskog jezika i književnosti. Ukupno to čini 316 studenata⁶ kao ciljanu populaciju ovog istraživanja.

U svrhu ovog istraživanja, uzimajući u obzir veličinu populacije, nije se vršilo uzorkovanje kao takvo, već se online istraživanjem namjeravala uključiti cjelokupna populacija studenata, odnosno pokušalo se zahvatiti što veći broj sudionika, što je ovisilo o njihovom interesu i odazivu na poziv za sudjelovanje u istraživanju. Sudionici su prema dobi i razini obrazovanja homogeni, dok su prema drugim karakteristikama, kao što je spol, geografska disperziranost, socio-ekonomski status, interesi i slično, heterogeni.⁷

6.3. Instrument

Istraživačka metoda prikupljanja podataka odabrana prema cilju i svrsi ovoga istraživanja jest anketni upitnik. Instrument korišten u ovom istraživanju je kreiran na temelju nekoliko upitnika korištenih u prethodnim istraživanjima, pa su se tako koristili različiti izvori iz literature u kojima se nalaze upitnici vezani uz tematiku motivacije u obrazovanju i motivacijskih čimbenika za upisivanje dokorskih studija. Neki od autora upitnika koji su se

⁵ Prilog 5. – Broj upisanih studenata na redoviti studij u akademskoj godini 2022./2023.

⁶ Ovaj broj se uzima kao okviran, uzimajući u obzir dvopredmetne studije i moguća preklapanja te studente koji su upisani, ali nisu aktivni

⁷ Više o odazivu sudionika u potpoglavlju 6.4. *Način provođenja istraživanja i osiguranje etičnosti*

adaptirali su: Guerin i sur. (2015), Stiber (2000) te Vallerand i sur. (1992). Za potrebe ovog istraživanja, navedeni su se upitnici adaptirali na način da odgovaraju cilju istraživanja te je broj čestica smanjen kako se sudionici ne bi preopteretili.

Kreirani instrument pod nazivom *Anketni upitnik o studentskoj motivaciji i interesu za upis na doktorski studij*⁸, sastoji se od tvrdnji (čestica) kojima se procjenjuje motivacija studenata, njihov interes za upis na doktorski studij, informiranost o istome te procijenjenim preprekama za upis na doktorski studij. Upitnik je sastavljen od uvodnog, središnjeg i završnog dijela. Uvodni dio uključuje dva pitanja sa svrhom prikupljanja općih informacija, a to su spol sudionika i studij koji pohađaju.

Središnji dio upitnika se sastoji od pet dijelova. Prvi dio se odnosi na ispitivanje vrste akademske motivacije kod sudionika istraživanja putem Likertove ljestvice, a sastoji se od pitanja 'Zašto studirate?' s 14 čestica (dvije čestice po vrsti motivacije) od kojih svaka predstavlja jedan razlog koji može motivirati studente da ustraju u svojem studiju⁹. Ovaj dio upitnika konstruiran je po uzoru na instrument autora Vallerand i sur. (1992), Skalu akademske motivacije, čije su inačice i originalna verzija korišteni i u mnogim drugim istraživanjima ove tematike. Originalan upitnik se sastoji od 28 čestica, a taj se broj za potrebe ovog rada smanjio na 14, od kojih su svake dvije čestice predstavljale jednu od 7 vrsta motivacija: intrinzična motivacija za znanjem (IMZ), intrinzična motivacija za postizanjem uspjeha (IMU), intrinzična motivacija za sticanjem iskustva (IMI), ekstrinzična-vanjska motivacija (EMV), ekstrinzična-introjektivna motivacija (EMIN), ekstrinzična-identificirana motivacija (EMID) te amotivacija (AM).

Drugi dio odnosi se na procjenu interesa studenata za upisivanje dokorskog studija. Ispitala se jednostavnim pitanjem višestrukog izbora: 'Imate li želju/interes upisati doktorski studij?', a sudionici su morali odabrati odgovor koji je najbliži njihovom razmišljanju ili upisati vlastiti odgovor pod opcijom 'Ostalo'.

Treći dio u središnjem dijelu bavi se motivacijskim čimbenicima zainteresiranosti za upis na doktorski studij, a za prikupljanje informacija ponovno je korištena Likertova ljestvica

⁸ Prilog 4 – Anketni upitnik o studentskoj motivaciji i interesu za upis na doktorski studij

⁹ Sudionici su za svaku česticu (izjavu) morali procijeniti u kojoj se mjeri ona odnosi na njih koristeći brojeve od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava 'Ne odnosi se na mene', broj 2 'U manjoj mjeri se odnosi na mene', broj 3 'Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene', broj 4 'U većoj mjeri se odnosi na mene', a broj 5 'U potpunosti se odnosi na mene'.

od 1 do 5¹⁰. Sudionici su imali zadatak procijeniti koliko je svaki od navedenih 25 motivacijskih čimbenika važan za razmatranje upisa na doktorski studij. Ponuđeni motivacijski čimbenici u upitniku temeljeni su na postojećoj literaturi i rezultatima istraživanja, a najveći doprinos i inspiraciju donijeli su upitnici korišteni u istraživanjima autora Guerin i sur. (2015) te Stiber (2000).

Četvrti dio putem Likertove ljestvice¹¹ ispituje percepciju sudionika o preprekama za upis na doktorski studij, pri čemu je navedeno 14 mogućih prepreka, a sudionici su za svaku od njih mogli procijeniti razinu na kojoj je ta prepreka za njih realna. Prepreke su također izvedene iz rezultata dosadašnjih istraživanja prikazanim u ovome radu. Osim toga, bilo je ponuđeno i otvoreno pitanje, odnosno opcija da sudionici navedu još nešto što smatraju preprekom za upis na doktorski studij, a da već nije spomenuto.

Posljednji, peti dio upitnika, usmjeren je na prikupljanje podataka o izvorima informacija kojima se studenti koriste za saznavanje informacija o doktorskim studijima i upisima na iste te o njihovoj procjeni važnosti određenih izvora informacija. Prvo pitanje, koje traži procjenu važnosti 13 izvora informiranja za razmatranje upisa na doktorski studij, zahtijeva od sudionika istraživanja korištenje Likertove ljestvice¹². Pitanje nakon toga jest 'Jeste li upoznati s uvjetima za upis na doktorski studij iz vašeg područja na Filozofskom fakultetu u Rijeci? Zna li kako pristupiti tom procesu?', s ponuđenim 4 odgovora: a) Nisam uopće upoznat/a, b) Otprilike znam, ali nisam siguran/na, c) Upoznat/a sam te d) Odlično sam upoznat/a. Prelazak na sljedeća dva pitanja ovisio je o odgovoru na prethodno spomenuto pitanje i to na način da, ukoliko je sudionik odgovorio sa a) Nisam uopće upoznat/a, sljedeća dva pitanja mu nisu prikazana i direktno je vođen na završni dio upitnika. S druge strane, ukoliko je sudionik odgovorio s jednom od druge 3 opcije koje uključuju barem malo poznavanje uvjeta za upis na doktorski studij, postavila su se još sljedeća dva pitanja: 'Kako ste došli do tih informacija' i 'Možete li ukratko napisati što znate o uvjetima i procesu upisa?', kako bi se prikupile konkretnije informacije o razini informiranosti studenata o upisima na doktorske studije.

¹⁰ Objašnjenja brojeva u Likertovoj ljestvici : broj 1 označava 'Nimalo važan', broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan', a broj 5 'Izrazito važan'.

¹¹ Objašnjenja brojeva u Likertovoj ljestvici: broj 1 označava 'Nimalo ne predstavlja prepreku', broj 2 'U manjoj mjeri predstavlja prepreku', broj 3 'Niti predstavlja niti ne predstavlja prepreku', broj 4 'Predstavlja prepreku', a broj 5 'Predstavlja veliku prepreku'.

¹² Vidi: fusnota 9

Završni dio upitnika se sastoji od 3 pitanja koja mogu biti važna za raspravu o rezultatima istraživanja te za preporuke za daljnja istraživanja, od čega je jedno pitanje višestrukog izbora, a dva su otvorenoga tipa. Pitanje višestrukog izbora se odnosi na interes za upisivanjem doktorskog studija, konkretno, doktorskog studija u Rijeci/Hrvatskoj/inozemstvu te doktorskog studija u grani društvenih znanosti u kojoj su do sada studirali/u nekoj drugoj grani društvenih znanosti. Posljednja dva pitanja koja su otvorenog tipa služe kao mogućnost pružanja konkretnih odgovora u obliku prijedloga za poboljšanje vidljivosti i/ili popularnosti doktorskih studija te dodatnih komentara vezanih uz ovu temu, ukoliko netko od sudionika istraživanja želi ponuditi svoja razmišljanja.

6.4. Način provođenja istraživanja i osiguranje etičnosti¹³

Za prikupljanje podataka koristilo se mrežno anketiranje, radi njegove jednostavnosti i ekonomičnosti, pri čemu je kreiran online obrazac u sustavu za anketiranje Limesurvey Software (dostupan na: <https://limesurvey.srce.hr/>) kojeg administrira Sveučilišni računski centar, a njemu se pristupa vlastitim, jedinstvenim AAI@Edu elektroničkim identitetom. Sljedeći korak bio je kontaktiranje tajnica/tajnika odsjeka, odnosno slanje zamolbe kako bi svaki od njih prosljedio link studentima svoga odsjeka i na taj način olakšao diseminaciju upitnika. Prije samog početka glavnog dijela anketnog upitnika, sudionicima istraživanja dane su detaljne upute i objašnjenje te je jasno navedena svrha istraživanja. Sudjelovanje u istraživanju bilo je u potpunosti anonimno i dobrovoljno te su sudionici u bilo kojem trenutku mogli odustati od sudjelovanja, a svi prikupljeni podaci i odgovori sudionika korišteni su isključivo za potrebe istraživanja u sklopu diplomskog rada i ni u koje druge svrhe.

Istraživanje je provedeno u periodu od 13. lipnja 2023. do 06. srpnja 2023. godine i to u dva kruga. Prvi krug je započeo 13. lipnja, a završio 26. lipnja kada smo zbog slabog odaziva na istraživanje, ponovno poslali zamolbu putem tajnica odsjeka. Diseminacija se također vršila i neslužbenim putem, preko poznanstava autorice rada i dijeljenjem putem društvenih mreža. Nažalost, nije se dogodio velik pomak niti u drugome krugu, pa je od ukupno ispunjenih 40 anketnih upitnika, valjano ispunjeno bilo samo 24, odnosno 60%, dok je ostatak bio djelomično ispunjen. Mogući razlog za slab odaziv je svakako sama priroda istraživanja koje se provodilo online, što sa sobom donosi rizik slabijeg odaziva, a osobito kada uzmemo u obzir vrijeme kada se istraživanje provodilo – kraj akademske godine. Moguće je da su studenti bili okupirani

¹³ S provođenjem istraživanja je bio upoznat prodekan za znanost Filozofskog fakulteta u Rijeci, prof. dr. sc. Luca Malatesti. Dobio je instrument na uvid i komentar te su njegove sugestije prihvaćene, a ovim putem se zahvaljujem na njegovoj podršci i doprinosu.

završnim ispitima, učenjem i rješavanjem svih obaveza koje dolaze uz kraj akademske godine, pa je tim više, odaziv na online istraživanje bio slab.

6.5. Metode obrade podataka

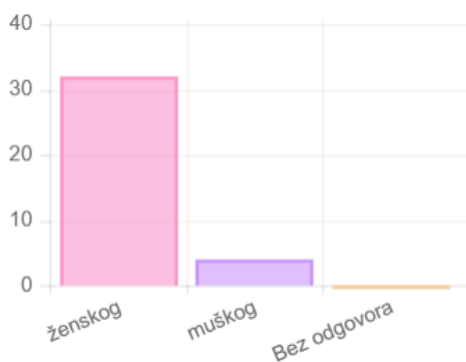
Podaci dobiveni u anketnom upitniku, obrađivali su se putem LimeSurvey mrežne stranice i statističkog paketa uključenog u LimeSurvey. Za prikaz i obradu podataka korišteni su postupci deskriptivne (opisne) statistike te su iskazani u obliku frekvencija (apsolutnih brojeva) i postotaka.

7. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

Najveći broj sudionika koji su sudjelovali u ovom istraživanju su ženskoga spola te ih ima ukupno 21 (87.50%), dok sudionika muškog spola ima tek troje (12.50%). Velika razlika u broju ženskih i muških sudionika istraživanja odgovara realnom stanju na Filozofskom fakultetu u Rijeci, obzirom da je na većini studija populacija pretežno ženska, pa se može reći da je odnos sudionika u odnosu na populaciju realan.

Slika 2. Podaci o spolu sudionika istraživanja

Kojega ste spola?

Većina sudionika obuhvaćenih istraživanjem pohađa studij pedagogije, točnije, njih 40% (12 sudionika), od kojih 33.33% (8 sudionika) čine studenti jednopredmetnog studija pedagogije, a 16.67% (4 sudionika) čine studenti dvopredmetnog studija pedagogije. Slijede ih studenti filozofije sa 25% (6 sudionika), studenti psihologije sa 12.50% (3 sudionika) te studenti hrvatskog jezika i književnosti također sa 12.50% (3 sudionika).

Slika 3. Podaci o studijima koje pohađaju sudionici istraživanja

Koji studij pohađate?		
Odgovor	Broj	Postotak
Studij Pedagogije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (jednopredmetni) (a)	8	33.33%
Studij Pedagogije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (dvopredmetni) (b)	4	16.67%
Studij Psihologije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (jednopredmetni) (c)	3	12.50%
Studij Filozofije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (dvopredmetni) (d)	6	25.00%
Studij Hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci (jednopredmetni) (e)	2	8.33%
Studij Hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci (dvopredmetni) (f)	1	4.17%

7.1. Vrsta akademske motivacije

Prvi dio upitnika se odnosio na ispitivanje vrste akademske motivacije kod sudionika istraživanja putem Likertove ljestvice, a sastoji se od pitanja 'Zašto studirate?' s 14 čestica (dvije čestice po vrsti motivacije) od kojih svaka predstavlja jedan razlog koji može motivirati studente da ustraju u svojem studiju. Vrste motivacije koje su se ispitivale su: intrinzična motivacija za znanjem (IMZ), intrinzična motivacija za postizanjem uspjeha (IMU), intrinzična motivacija za sticanjem iskustva (IMI), ekstrinzična-vanjska motivacija (EMV), ekstrinzična-introjektirana motivacija (EMIN), ekstrinzična-identificirana motivacija (EMID) te amotivacija (AM). Za bolju preglednost, rezultati će biti prikazani u tri kategorije: intrinzična motivacija, ekstrinzična motivacija i amotivacija.

1) Intrinzična motivacija

Tablica 1. Intrinzična motivacija

Intrinzična motivacija						
Broj 1 'Ne odnosi se na mene', broj 2 'U manjoj mjeri se odnosi na mene', broj 3 'Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene', broj 4 'U većoj mjeri se odnosi na mene', broj 5 'U potpunosti se odnosi na mene'.		1	2	3	4	5
1 - IMZ	Zbog užitka koji osjećam kada širim svoje znanje o temama koje me zanimaju.	2 (8.33%)	2 (8.33%)	3 (12.50%)	12 (50%)	5 (20.83%)
2 - IMZ	Zato što volim učiti i istraživati nove stvari.	0 (0.00%)	1 (4.17%)	5 (20.83%)	9 (37.50%)	9 (37.50%)
3 - IMU	Radi užitka koji osjećam u procesu obavljanja zahtjevnih akademskih aktivnosti/zadataka, u akademskom napredovanju.	3 (12.50%)	5 (20.83%)	9 (37.50%)	5 (20.83%)	2 (8.33%)
4 - IMU	Radi užitka u osobnom napredovanju i nadmašivanju sebe u tom kontekstu.	0 (0.00%)	2 (8.33%)	3 (12.50%)	11 (45.83%)	8 (33.33%)
5 - IMI	Jer jako volim ići na fakultet.	3 (12.50%)	10 (41.67%)	7 (29.17%)	4 (16.67%)	0 (0.00%)
6 - IMI	Jer je za mene fakultet zabavan i volim učiti o zanimljivim temama.	1 (4.17%)	4 (16.67%)	9 (37.50%)	9 (37.50%)	1 (4.17%)

I u jednoj i drugoj izjavi koje označavaju intrinzičnu motivaciju za znanjem (IMZ) ('Zbog užitka koji osjećam kada širim svoje znanje o temama koje me zanimaju' te 'Zato što volim učiti i istraživati nove stvari'), velika većina sudionika je odgovorila sa 4 ili 5 (U većoj mjeri se odnosi na mene/U potpunosti se odnosi na mene), točnije 70.83% (njih 17) u prvoj izjavi i 75% (njih 18) u drugoj izjavi. Ovaj rezultat upućuje na vrlo visoku razinu intrinzične motivacije za znanjem kod sudionika ovog istraživanja.

Intrinzična motivacija za postizanjem uspjeha (IMU) se ispitala putem sljedećih izjava: 'Radi užitka koji osjećam u procesu obavljanja zahtjevnih akademskih aktivnosti/zadataka, u akademskom napredovanju' te 'Radi užitka u osobnom napredovanju i nadmašivanju sebe u tom kontekstu'. Pri prvoj izjavi, odgovori se razlikuju među sudionicima istraživanja, pa tako imamo 3 sudionika koji uopće ne osjećaju užitak pri akademskom napredovanju i dvoje sudionika na koje se ova izjava u potpunosti odnosi. Ipak, većina se odgovora nalazi u središtu Likertove skale, pa ih tako najveći broj sudionika istraživanja nije mogao niti procjeniti (37.50%). Kod druge izjave nalazimo veliku većinu odgovora u gornjem dijelu Likertove ljestvice, čak 79.17% (19 sudionika), što govori o važnosti osjećaja osobnog napredovanja i nadmašivanja sebe kod sudionika. Rezultati upućuju na to da je sudionicima ovog istraživanja važnije osobno napredovanje od akademskog. Ovi se rezultati mogu objasniti i podržati kroz prizmu Teorije samoodređenja koja nalaže da studenti koji su što više intrinzično i autonomno motivirani, više se trude i ono što rade postaje dio njihovog identiteta (Ryan i Deci, 2000). Dakle, razumljivo je da obzirom da su sudionici ovog istraživanja pokazali visoku razinu intrinzične motivacije za znanjem, internaliziraju taj užitak, pri čemu on postaje alat primarno za osobno napredovanje, a nakon toga i akademsko.

Intrinzičnu motivaciju za stjecanjem iskustva (IMI) su u upitniku označavale sljedeće dvije izjave: 'Jer jako volim ići na fakultet' te 'Jer je za mene fakultet zabavan i volim učiti o zanimljivim temama'. Sudionici istraživanja imaju vrlo podijeljene procjene razine na kojoj se ove izjave odnose na njih, stoga su odgovori raspršeni na svih 5 opcija na Likertovoj skali, a najviše su disperzirani u sredini (2, 3, 4). Stoga, možemo reći da je ljubav prema fakultetu i radost u pohađanju fakulteta vrlo individualna i razlikuje se od pojedinca do pojedinca.

2) Ekstrinzična motivacija

Tablica 2. *Ekstrinzična motivacija*

Ekstrinzična motivacija

Broj 1 'Ne odnosi se na mene', broj 2 'U manjoj mjeri se odnosi na mene', broj 3 'Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene', broj 4 'U većoj mjeri se odnosi na mene', broj 5 'U potpunosti se odnosi na mene'.		1	2	3	4	5
1 - EMID	Jer će mi kad-tad omogućiti da uđem u tržište rada za područje koje mi se sviđa.	1 (4.17%)	4 (16.67%)	3 (12.50%)	6 (25%)	10 (41.67%)
2 - EMID	Jer mislim da će mi fakultetsko obrazovanje pomoći da se bolje priprelim za karijeru koju sam odabrao/la.	1 (4.17%)	2 (8.33%)	3 (12.50%)	7 (29.17%)	11 (45.83%)
3 - EMIN	Zbog toga što se osjećam važno kada pokažem uspjeh na fakultetu.	3 (12.50%)	3 (12.50%)	5 (20.83%)	12 (50%)	1 (4.17%)
4 - EMIN	Da dokažem sam/a sebi da sam inteligentna osoba i da mogu bolje od srednjoškolske diplome.	4 (16.67%)	5 (20.83%)	4 (16.67%)	5 (20.83%)	6 (25%)
5 - EMV	Kako bih dobila bolji/prestižniji/cjenjeniji posao u budućnosti.	1 (4.17%)	2 (8.33%)	2 (8.33%)	12 (50%)	7 (29.17%)
6 - EMV	Kako bih kasnije imao/la bolju plaću.	1 (4.17%)	3 (12.50%)	3 (12.50%)	8 (33.33%)	9 (37.50%)

Sljedeće dvije izjave u upitniku ispitivale su razinu ekstrinzične – identificirane motivacije (EMID) kod sudionika, a one su: 'Jer će mi kad-tad omogućiti da uđem u tržište rada za područje koje mi se sviđa' te 'Jer mislim da će mi fakultetsko obrazovanje pomoći da se bolje priprelim za karijeru koju sam odabrao/la'. U obje izjave, sudionici su u velikoj većini birali broj 4 ili 5 (U većoj mjeri se odnosi na mene/U potpunosti se odnosi na mene), točnije njih 66.67% za prvu izjavu i 75% za drugu. Može se reći da je ova vrsta motivacije vrlo visoka kod ove skupine studenata.

Ekstrinzičnu – introjektiranu motivaciju (EMIN) su označavale dvije izjave u upitniku, a to su: 'Zbog toga što se osjećam važno kada pokažem uspjeh na fakultetu' te 'Da dokažem sam/a sebi da sam inteligentna osoba i da mogu bolje od srednjoškolske diplome'. Prema rezultatima istraživanja, sudionici su podosta podijeljeni glede posjedovanja ove vrste motivacije. U obje izjave je skoro podjednak postotak sudionika odabrao svaku od opcija na Likertovoj skali od 1 do 5, s time da vrlo malo prednjače viši brojevi na skali. Može se reći da

je posjedovanje ekstrinzične – introjektirane motivacije vrlo individualno i u ovoj skupini studenata mješovito.

Ekstrinzična – vanjska motivacija (EMV) se ispitivala putem sljedeće dvije izjave: 'Kako bih dobio/la bolji/prestižniji/cjenjeniji posao u budućnosti' te 'Kako bih kasnije imao/la bolju plaću', a odgovori pokazuju da velika većina sudionika (79.17% u prvoj izjavi i 70.83% u drugoj izjavi) bira broj 4 i 5 na Likertovoj ljestvici. Drugim riječima, većina studenata zahvaćenih ovim istraživanjem smatra dobivanje boljeg posla i veće plaće jednim od važnijih razloga za pohađanje fakulteta, što upućuje na visoku razinu ekstrinzične – vanjske motivacije.

3) Amotivacija

Tablica 3. Amotivacija

Amotivacija						
Broj 1 'Ne odnosi se na mene', broj 2 'U manjoj mjeri se odnosi na mene', broj 3 'Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene', broj 4 'U većoj mjeri se odnosi na mene', broj 5 'U potpunosti se odnosi na mene'.		1	2	3	4	5
1	Jednom sam imao/la dobre razloge za pohađanje fakulteta, ali sada se pitam trebam li nastaviti ili ne.	12 (50%)	3 (12.50%)	1 (4.17%)	3 (12.50%)	5 (20.83%)
2	Ne vidim razlog zbog kojeg pohađam fakultet i osjećam se kao da trošim vrijeme na fakultetu.	13 (54.17%)	3 (12.50%)	5 (20.83%)	3 (12.50%)	0 (0.00%)

Sljedeće dvije izjave odnose se na amotivaciju (AM). Prva izjava jest 'Jednom sam imao/la dobre razloge za pohađanje fakulteta, ali sada se pitam trebam li nastaviti ili ne'. Velika većina sudionika istraživanja odgovorila je sa 1 (Ne odnosi se na mene), njih 12 (50%) i 2 (U manjoj mjeri se odnosi na mene), njih troje (12.50%). Međutim, zabrinjavajuće je da je čak 8 studenata (33.33%) odgovorilo sa brojem 4 ili 5 (U većoj mjeri se odnosi na mene/U potpunosti se odnosi na mene), što upućuje na pad motivacije s godinama studija. Osim toga, otvara se i pitanje koji su razlozi pada motivacije te gubitka želje i smisla za pohađanjem fakulteta, što ostavlja prostor za daljnja istraživanja. Ovaj rezultat nije neuobičajen, odnosno u skladu je s nekim saznanjima iz literature gdje se kao razlog odustajanja studenata od visokog obrazovanja,

među ostalim navodi i promjena, slabljenje ili gubitak motivacije, samodiscipline ili interesa za studijem (Templeton, 2016).

Druga izjava u upitniku koja označava amotivaciju jest 'Ne vidim razlog zbog kojeg pohađam fakultet i osjećam se kao da trošim vrijeme na fakultetu', pri kojoj je 66.67% sudionika (njih 16) na Likertovoj skali odabralo 1 ili 2 (Ne odnosi se na mene/U manjoj mjeri se odnosi na mene), a 20.83% sudionika (njih 5) se nije moglo opredijeliti pa su odabrali broj 3 (Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene). Samo 3 sudionika (12.50%) je odgovorilo sa 4 (U većoj mjeri se odnosi na mene), a broj 5 (U potpunosti se odnosi na mene) nije odabrao niti jedan sudionik. Ovi odgovori su nešto pozitivniji od onih na prvu izjavu, no obzirom na ozbiljnost i surovost druge izjave, i dalje se može nazvati zabrinjavajućim podatak da 3 studenata (od njih ukupno 24) u većoj mjeri smatra da troši vrijeme na fakultetu te da se još njih 5 (20.83%) ne može oprijedijeliti, tj. nisu još uvijek sigurni imaju li razlog za pohađanje fakulteta ili ne vide smisao u tome. Iz tih razloga smatram da bi ovom rezultatu također valjalo posvetiti više pažnje u budućim istraživanjima slične tematike.

Sveukupno, rezultati su, prema najvišim postocima odgovora 4 i 5 na Likertovoj ljestvici, pokazali da sudionici ovog istraživanja najčešće imaju ekstrinzičnu – vanjsku motivaciju, a odmah iza nje slijedi intrinzična motivacija za znanjem te ekstrinzična – identificirana motivacija. Vrlo su slične rezultate dobile autorice s naših prostora, Koludrović i Reić-Ercegovac (2015), čiji su sudionici istraživanja postigli najviši rezultat na skali identificirane motivacije, koju slijede ekstrinzična i intrinzična motivacija. Prema tome, može se zaključiti da za sudionike ovog istraživanja glavnu motivaciju za studiranjem čine dobivanje boljeg posla i veće plaće, ali ujedno i želja za učenjem o temama koje ih zanimaju. Drugim riječima, sudionici ovog istraživanja u većini imaju kombinaciju ekstrinzične i intrinzične motivacije, što nije rijetkost, obzirom da na takve rezultate nailazimo i u drugim istraživanjima (npr. Templeton, 2016).

7.2. Interes za upis na doktorski studij

Interes za upis na doktorski studij ispitao se putem odgovora višestrukog izbora i mogućnošću upisivanja vlastitog odgovora. Od ukupnog broja sudionika istraživanja, 41.67% (10 sudionika istraživanja) se izjasnilo da nema želju i ne planira upisati doktorski studij. S druge strane, niti jedan sudionik istraživanja nije odabrao odgovor 'Da i planiram ga upisati', što znači da niti jedan sudionik nije donio jasnu i konačnu odluku o upisu na doktorski studij. Međutim, većina sudionika (54.16%, odnosno 13 sudionika istraživanja) je odabralo neku od opcija koja uključuje upisivanje dokorskog studija ali uz određene uvjete ili pod određenim

okolnostima. To upućuje na nesigurnost studenata u odluku o upisu doktorskog studija ili postojanje želje ali ne i realne mogućnosti upisa. Tako je 20.83% sudionika istraživanja (njih 5) izjavilo da bi upisali doktorski studij, ali samo ako dobiju sufinanciranje. Drugih 20.83% sudionika bi možda upisalo doktorski studij u budućnosti ili kasnije u životu, a jedan je sudionik spreman upisati doktorski studij u slučaju da to od njega u nekom trenutku bude zahtijevao posao. Opciju upisivanja vlastitog odgovora, odnosno odgovor 'Ostalo' odabralo je 2 sudionika istraživanja (8.33%), a kao odgovore su ponudili sljedeće: 'Da, ako mi se ponudi posao asistenta' i 'Razmišljam o tome da bih ga u nekom periodu života upisala jer me zanima i rad na fakultetu'. Oba odgovora idu u smjeru želje za znanstveno-istraživačkim radom, tj. radom na fakultetu. Samo je jedan od ukupnog broja sudionika odabrao odgovor 'Nisam nikada razmišljao/la o tome'.

Slika 4. Interes za upis na doktorski studij

Imate li želju/interes upisati doktorski studij? Zaokružite jedan odgovor, onaj koji je najbliži Vašem razmišljanju.		
Odgovor	Broj	Postotak
Da i planiram ga upisati (a)	0	0.00%
Da, ali jedino ako dobijem sufinanciranje (b)	5	20.83%
Ne baš, ali upisao/la bi doktorski studij ako to bi moj posao zahtijevao (c)	1	4.17%
Za sada ne, ali možda u budućnosti/kasnije u životu (d)	5	20.83%
Nemam želju i ne planiram ga upisati (e)	10	41.67%
Nisam nikada razmišljao/la o tome (f)	1	4.17%
Ostalo Pregled	2	8.33%
<ul style="list-style-type: none"> Q Da, ako mi se ponudi posao asistenta Q Razmišljam o tome da bih ga u nekom periodu života upisala jer me zanima i rad na fakultetu:) 		

7.3. Motivacijski čimbenici za upis na doktorski studij

Treći dio upitnika se bavi motivacijskim čimbenicima zainteresiranosti za upis na doktorski studij, a za prikupljanje informacija ponovno je korištena Likertova ljestvica od 1 do 5¹⁴. Sudionici su imali zadatak procijeniti koliko je svaki od navedenih 25 motivacijskih čimbenika važan za razmatranje upisa na doktorski studij. Pri tome, rezultati su zbog

¹⁴ Objašnjenja brojeva u Likertovoj ljestvici : broj 1 označava 'Nimalo važan', broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan', a broj 5 'Izrazito važan'.

sistematičnosti kategorizirani u 3 skupine čimbenika: 1) Utjecaj značajnih drugih (5 čimbenika), 2) Osobno napredovanje i intrinzična motivacija (10 čimbenika) te 3) Karijerno napredovanje i ekstrinzična motivacija (10 čimbenika).

1) Utjecaj značajnih drugih

Tablica 4. *Utjecaj značajnih drugih*

Utjecaj značajnih drugih						
Broj 1 'Nimalo važan, broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan' te broj 5 'Izrazito važan'.		1	2	3	4	5
1	Poticaj/podrška roditelja i obitelji	9 (37.50%)	1 (4.17%)	4 (16.67%)	7 (29.17%)	3 (12.50%)
2	Poticaj/podrška profesora	8 (33.33%)	0 (0.00%)	5 (20.83%)	8 (33.33%)	3 (12.50%)
3	Poticaj/podrška prijatelja	7 (29.17%)	2 (8.33%)	4 (16.67%)	7 (29.17%)	4 (16.67%)
4	Visoka očekivanja drugih	11 (45.83%)	3 (12.50%)	6 (25%)	2 (8.33%)	2 (8.33%)
5	Dokazivanje svojih sposobnosti	5 (20.83%)	1 (4.17%)	7 (29.17%)	6 (25%)	5 (20.83%)

Prema dobivenim rezultatima, skoro je podjednak broj sudionika istraživanja važnost poticaja, odnosno podrške značajnih drugih (roditelja, obitelji, prijatelja i profesora) kao motivacijskih čimbenika za upis na doktorski studij procijenilo nevažnim (broj 1 ili 2 na Likertovoj ljestvici) ili važnim (broj 4 ili 5 na Likertovoj ljestvici). Njih 4 ili 5 smatra da su oni niti važni niti nevažni pri razmatranju upisa na doktorski studij. Pri tome, oni koji su procijenili važnost sa brojem 1 ili 2, većinski je bio broj 1, odnosno 'nimalo važan', dok je u gornjoj polovici ljestvice češći bio odgovor pod brojem 4 ('važan'). Dakle, rijetko je kojem sudioniku istraživanja poticaj ili podrška značajnih drugih iznimno važan kao motivacijski čimbenik pri upisu na doktorski studij, ali je, s druge strane, velikom broju sudionika obzirom na ukupan broj (7, 8 i 9 od 24) nimalo važan. Ovi rezultati se ne slažu s rezultatima u prethodnim istraživanjima, prema kojima su obitelj i prijatelji jedni od važnijih motivacijskih čimbenika za

upis na doktorski studij, koji mogu pružati praktičnu i financijsku podršku (Brailsford, 2010; Guerin i sur., 2015; Ceglie, 2019).

Visoka očekivanja drugih sudionici ovog istraživanja u većini (58.33%) smatraju nimalo važnim ili u manjoj mjeri važnim za razmatranje upisa na doktorski studij, a njih 6 (25%) smatra da su ona niti važna niti nevažna. Kada se to zbroji, čak 83.33% (20 od 24) sudionika istraživanja ne smatra visoka očekivanja drugih važnim ili iznimno važnim motivacijskim čimbenikom. To upućuje na samostalnost sudionika istraživanja pri donošenju odluka o svojem obrazovanju te akademskom i karijernom putu. Unatoč tome što visoka očekivanja drugih nisu važan motivacijski čimbenik za većinu sudionika istraživanja, njih 11 (45.83%) procjenjuju dokazivanje svojih sposobnosti važnim ili iznimno važnim motivacijskim čimbenikom za razmatranje upisa na doktorski studij. Ovi se rezultati ne slažu u potpunosti s postojećim istraživanjima, gdje se visoka očekivanja drugih navode kao jedan od motiva za nastavak obrazovanja (Thunborg i sur., 2013), a u istraživanju autorice Skakni (2018), želja za ispunjavanjem očekivanja drugih (roditelja, obitelji, profesora...) pak čini jedan od tri primarna razloga za upisivanje dokorskog studija.

2) Osobno napredovanje i intrinzična motivacija

Tablica 5. Osobno napredovanje i intrinzična motivacija

Osobno napredovanje i intrinzična motivacija						
Broj 1 'Nimalo važan, broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan' te broj 5 'Izrazito važan'.		1	2	3	4	5
1	Želja za naprednim znanjem o sadržaju kojeg studiram / zanimanje za određenu temu	4 (16.67%)	2 (8.33%)	5 (20.83%)	5 (20.83%)	8 (33.33%)
2	Samoaktualizacija ili osobno zadovoljstvo / osobni razvoj	3 (12.50%)	1 (4.17%)	4 (16.67%)	10 (41.67%)	6 (25%)
3	Želja za bavljenjem znanstveno-istraživačkim radom	5 (20.83%)	2 (8.33%)	6 (25%)	7 (29.17%)	4 (16.67%)
4	Želim provoditi svoje istraživanje, uživam u tome	5 (20.83%)	4 (16.67%)	5 (20.83%)	6 (25%)	4 (16.67%)
5	Intelektualni izazov	4 (16.67%)	3 (12.50%)	5 (20.83%)	8 (33.33%)	4 (16.67%)

6	Pozitivno iskustvo u radu na znanstvenim istraživanjima	4 (16.67%)	6 (25%)	2 (8.33%)	8 (33.33%)	4 (16.67%)
7	Želja za učenjem / uživanje u učenju	3 (12.50%)	1 (4.17%)	6 (25%)	10 (41.67%)	4 (16.67%)
8	Radoznalost	4 (16.67%)	2 (8.33%)	6 (25%)	8 (33.33%)	4 (16.67%)
9	Dosadašnja akademska postignuća	4 (16.67%)	4 (16.67%)	4 (16.67%)	7 (29.17%)	5 (20.83%)
10	Želja za poboljšanjem obrazovnog sustava	3 (12.50%)	4 (16.67%)	4 (16.67%)	8 (33.33%)	5 (20.83%)

Samoaktualizacija ili osobno zadovoljstvo / osobni razvoj je motivacijski faktor koji je najviše sudionika (njih 16 od ukupno 24) procijenilo važnim ili iznimno važnim pri razmatranju upisa na doktorski studij (66.67%). Drugi najvažniji intrinzični motivacijski faktor jest želja za učenjem, odnosno uživanje u učenju, koji je 58.33% sudionika (njih 14) procijenilo važnim ili iznimno važnim. Nadalje, više od pola sudionika istraživanja (54.17%) je procijenilo želju za naprednim znanjem o sadržaju kojeg studiraju, tj. zanimanje za određenu temu te želju za poboljšanjem obrazovnog sustava važnim ili iznimno važnim pri razmatranju upisa na doktorski studij. Ove su motivacijske faktore naveli i sudionici istraživanja autora Thunborg i sur. (2013) te Ceglie (2019).

50% sudionika istraživanja sljedeće čimbenike smatra važnim ili iznimno važnim motivacijskim čimbenicima za razmatranje upisa na doktorski studij: radoznalost, intelektualni izazov, pozitivno iskustvo u radu na znanstvenim istraživanjima te dosadašnja akademska postignuća. Ovaj je rezultat u skladu s podacima dobivenim u prethodnim istraživanjima u kojima se pokazalo da su intrinzična motivacija, užitek u učenju i intelektualni izazov ključni u namjeri studenata za upis na doktorski studij te da su dosadašnja akademska postignuća također važna pri donošenju ove odluke (Mueller i sur., 2015).

Prema dobivenim rezultatima istraživanja, sudionici su želju za bavljenjem znanstveno-istraživačkim radom te uživanje u provođenju vlastitog istraživanja procijenili vrlo raznovrsno te je skoro podjednak broj odgovora za svaki broj na Likertovoj ljestvici (od 1 – nimalo važan do 5 – izrazito važan), s time da je nešto više odgovora u gornjoj polovici ljestvice. Zaključno,

važnost ovih motivacijskih čimbenika za razmatranje upisa na doktorski studij je najniže procijenjena među sudionicima ovog istraživanja.

3) Karijerno napredovanje i ekstrinzična motivacija

Tablica 6. Karijerno napredovanje i ekstrinzična motivacija

Karijerno napredovanje i ekstrinzična motivacija						
Broj 1 'Nimalo važan, broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan' te broj 5 'Izrazito važan'.		1	2	3	4	5
1	Potencijalni prihodi (bolja plaća)	2 (8.33%)	3 (12.50%)	5 (20.83%)	6 (25%)	8 (33.33%)
2	Profesionalni razvoj	1 (4.17%)	0 (0.00%)	5 (20.83%)	10 (41.67%)	8 (33.33%)
3	Bolje prilike za posao / više mogućnosti za zapošljavanje	3 (12.50%)	2 (8.33%)	7 (29.17%)	8 (33.33%)	4 (16.67%)
4	Ponudila mi se prilika za upisivanjem doktorskog studija (bilo od strane ministarstva, poslodavca, fakulteta...)	14 (58.33%)	2 (8.33%)	3 (12.50%)	4 (16.67%)	1 (4.17%)
5	Želja za akademskom karijerom (posao na fakultetu)	8 (33.33%)	2 (8.33%)	3 (12.50%)	4 (16.67%)	7 (29.17%)
6	Poboljšanje života i društvenog statusa	5 (20.83%)	0 (0.00%)	6 (25%)	10 (41.67%)	3 (12.50%)
7	Stjecanje titule doktora/ice znanosti	4 (16.67%)	3 (12.50%)	4 (16.67%)	8 (33.33%)	5 (20.83%)
8	Želja za uspjehom	3 (12.50%)	1 (4.17%)	7 (29.17%)	8 (33.33%)	5 (20.83%)
9	Mobilnost na studiju	4 (16.67%)	5 (20.83%)	6 (25%)	7 (29.17%)	2 (8.33%)
10	Sigurnost radnog mjesta	3 (12.50%)	2 (8.33%)	5 (20.83%)	9 (37.50%)	5 (20.83%)

Sudionici ovog istraživanja su od ekstrinzičnih motivacijskih čimbenika najvažnijim procijenili profesionalni razvoj. Točnije, 18 od 24 sudionika istraživanja (75%) smatra ovaj

čimbenik važnim ili iznimno važnim pri razmatranju upisa na doktorski studij. Još neki od važnijih motivacijskih čimbenika, prema 58.33% sudionika istraživanja (njih 14), su potencijalni prihodi (bolja plaća) te sigurnost radnog mjesta.

Više od polovice sudionika istraživanja (54.17%) je procijenilo sljedeće motivacijske čimbenike važnim ili iznimno važnim pri razmatranju upisa na doktorski studij: poboljšanje života i društvenog statusa, stjecanje titule doktora/ice znanosti te želja za uspjehom. Nadalje, 50% njih smatra da su bolje prilike za posao, odnosno više mogućnosti za zapošljavanje važan ili iznimno važan čimbenik pri razmatranju upisa na doktorski studij. Pri tome ih 29.17% sudionika (7) ne smatra niti važnim ni nevažnim.

Motivacijski čimbenik 'Ponudila mi se prilika za upisivanjem doktorskog studija (bilo od strane ministarstva, poslodavca, fakulteta...)' je vrlo malo sudionika procijenilo važnim (20.83%), odnosno njih 66.67% (16) ga je procijenilo nimalo važnim ili u manjoj mjeri važnim, što upućuje na malen broj onih kojima se ponudila takva prilika. Ipak, javlja se pitanje jesu li ovih petero studenata koji su procijenili ovaj čimbenik važnim i izrazito važnim dobili priliku za upisivanjem doktorskog studija pa su ga zato procijenili visoko motivirajućim.

Želja za akademskom karijerom (posao na fakultetu) te mobilnost na studiju su skoro podjednako procijenjeni kao važni ili nevažni od strane sudionika ovog istraživanja, s time da je za motivacijski čimbenik 'želja za akademskom karijerom (posao na fakultetu)' zanimljivo da su odgovori većinom podijeljeni u dva ekstrema – ili ga procjenjuju nimalo važnim ili iznimno važnim. Ovaj rezultat ima smisla utoliko što su sudionici istraživanja, studenti diplomskog studija, svjesni svojih ambicija i toga žele li ili ne žele imati akademsku karijeru. Stoga, za pretpostaviti je da oni koji imaju tu želju smatraju to iznimno važnim motivacijskim čimbenikom za upis na doktorski studij obzirom da je on usko povezan sa mogućim zapošljavanjem na fakultetu.

Zaključno, najčešći i najvažniji motivacijski čimbenici studenata Filozofskog fakulteta u Rijeci, odnosno oni koji imaju najviši postotak odgovora 4 i 5 na Likertovoj ljestvici, su profesionalni razvoj, samoaktualizacija ili osobno zadovoljstvo/osobni razvoj, želja za učenjem, odnosno uživanje u učenju, potencijalni prihodi (bolja plaća) te sigurnost radnog mjesta. Vidljivo je da su u ovim motivacijskim čimbenicima pomiješane intrinzična i ekstrinzična motivacija, odnosno želja za profesionalnim, ali i osobnim razvojem. Upravo je ta dva šira motivacijska čimbenika Clark (2007) identificirao u svom istraživanju, naglašavajući da se studenti upuštaju u poslijediplomski studij kako radi osobnog razvoja, tako i iz

profesionalnih razloga te da traže i intelektualni i emocionalni rast kao korist od doktorskog obrazovanja. Također, autorica Skakni (2018) je među tri primarna razloga za upis na doktorski studij izdvojila težnju za samoaktualizacijom ili intelektualnim izazovima te želju za profesionalnim razvojem ili za proširivanjem karijernih prilika.

7.4. Prepreke za upis na doktorski studij

Četvrti dio upitnika, također putem Likertove ljestvice¹⁵, ispituje percepciju sudionika o preprekama za upis na doktorski studij, pri čemu je navedeno 14 mogućih prepreka, a sudionici su za svaku od njih mogli procijeniti razinu na kojoj je ta prepreka za njih realna.

Tablica 7. Prepreke za upis na doktorski studij

Prepreke za upis na doktorski studij						
Broj 1 'Nimalo ne predstavlja prepreku', broj 2 'U manjoj mjeri predstavlja prepreku', broj 3 'Niti predstavlja niti ne predstavlja prepreku', broj 4 'Predstavlja prepreku', broj 5 'Predstavlja veliku prepreku'.		1	2	3	4	5
1	Akademski uvjeti (zahtjevi) za upis na doktorski studij	2 (8.33%)	4 (16.67%)	8 (33.33%)	2 (8.33%)	8 (33.33%)
2	Dostupnost željenog doktorskog studija u mjestu ili u blizini mjesta gdje živim	2 (8.33%)	6 (25%)	3 (12.50%)	8 (33.33%)	5 (20.83%)
3	Cijena (financijski aspekt) / trošak studija	0 (0%)	3 (12.50%)	2 (8.33%)	4 (16.67%)	15 (62.50%)
4	Teško pronalaženje mogućnosti za sufinanciranjem troškova studija	2 (8.33%)	1 (4.17%)	4 (16.67%)	5 (20.83%)	12 (50%)
5	Dugotrajnost studija	0 (0%)	4 (16.67%)	4 (16.67%)	8 (33.33%)	8 (33.33%)
6	Količina posvećenosti i vremena kojeg zahtijeva studij	0 (0%)	3 (12.50%)	3 (12.50%)	8 (33.33%)	10 (41.67%)
7	Nedostatak potrebnih informacija za donošenje odluke	1 (4.17%)	2 (8.33%)	7 (29.17%)	7 (29.17%)	7 (29.17%)
8	Ne osjećam se kompetentnim/om	1 (4.17%)	6 (25%)	11 (45.83%)	1 (4.17%)	5 (20.83%)

¹⁵ Objašnjenja brojeva u Likertovoj ljestvici: broj 1 označava 'Nimalo ne predstavlja prepreku', broj 2 'U manjoj mjeri predstavlja prepreku', broj 3 'Niti predstavlja niti ne predstavlja prepreku', broj 4 'Predstavlja prepreku', a broj 5 'Predstavlja veliku prepreku'.

9	Ne vidim prednosti doktorata za svoju karijeru	4 (16.67%)	9 (37.50%)	4 (16.67%)	2 (8.33%)	5 (20.83%)
10	Nedostatak vremena	1 (4.17%)	7 (29.17%)	4 (16.67%)	2 (8.33%)	10 (41.67%)
11	Manjak podrške okoline	9 (37.50%)	6 (25%)	5 (20.83%)	4 (16.67%)	0 (0%)
12	Manjak podrške profesora	8 (33.33%)	3 (12.50%)	8 (33.33%)	4 (16.67%)	1 (4.17%)
13	Ne zanima me	8 (33.33%)	2 (8.33%)	2 (8.33%)	3 (12.50%)	9 (37.50%)
14	Slaba je vjerojatnost da ću uspjeti završiti doktorski studij	7 (29.17%)	6 (25%)	4 (16.67%)	4 (16.67%)	3 (12.50%)

Od ponuđenih 14 prepreka za upis na doktorski studij, sudionici ovog istraživanja su najvećim preprekama, odnosno brojem 4 (Predstavlja prepreku) ili 5 (Predstavlja veliku prepreku), procijenili sljedeće 4 prepreke: cijenu (financijski aspekt), odnosno trošak studija (79.18%), količinu posvećenosti i vremena kojeg zahtijeva studij (75%), teško pronalaženje mogućnosti za sufinanciranjem troškova studija (70.83%) te dugotrajnost studija (66.67%). Pri tome, trošak studija i mogućnosti sufinanciranja u suštini imaju isti problem – financije, dok količina posvećenosti i vremena kojeg zahtijeva studij te njegova dugotrajnost također imaju zajednički nazivnik. U skladu s time, možemo izdvojiti dvije najveće prepreke za upisivanje dokorskog studija prema procjeni sudionika ovog istraživanja (studenta Filozofskog fakulteta u Rijeci), a to su financiranje i dugotrajnost studija. Ovaj je rezultat opravdan kada uzmemo u obzir podatke AZVO-a (2020) u dostavljenim samoanalizama izrađenima u svrhu reakreditacije, gdje se kao nedostatak poslijediplomskih (doktorskih) sveučilišnih studija u Republici Hrvatskoj spominju slabe mogućnosti za financiranje doktoranada. Osim toga, u istraživanju autora Leonard i sur. (2005), sami doktorandi su naveli novac, odnosno trošak studija kao jednu od najvećih negativnih strana studiranja na doktorskom studiju. Čak 19 od ukupno 24 sudionika smatra da je cijena (financijski aspekt), odnosno trošak studija, prepreka ili velika prepreka pri razmatranju upisa na doktorski studij, a njih 17 od 24 isto smatra za pronalaženje mogućnosti za sufinanciranjem troškova studija. U istraživanju autora Leonard i sur. (2005), doktorandi su izjavili da ih se jako malo uspjelo financirati samostalno, neki uz malu pomoć poslodavca, a neki su skupljali financijsku pomoć iz više izvora tokom studija što

svjedoči njihovoj konstantnoj borbi i brizi u tom procesu. Zanimljivo je da za dvoje sudionika teško pronalaženje mogućnosti za sufinanciranjem troškova studija nimalo ne predstavlja prepreku, što je moguće povezano s ranijim odgovorima na pitanje o motivacijskim čimbenicima gdje je nekoliko sudionika dalo naslutiti da im motivaciju predstavlja ponuđena prilika za upisivanjem doktorskog studija (bilo od strane ministarstva, poslodavca, fakulteta...).

Zanimljivo, prva po redu prepreka nakon navedenih 4 najvažnijih, jest nedostatak potrebnih informacija za donošenje odluke. Sedam sudionika (29.17%) je taj nedostatak procijenilo velikom preprekom, drugih 7 sudionika (29.17%) preprekom, a čak još 7 sudionika (29.17%) nije moglo procijeniti predstavlja li ili ne predstavlja prepreku. Međutim, ako postoji nedostatak potrebnih informacija za donošenje odluke kod sudionika, uz to zasigurno može doći i do nemogućnosti procjene o tome predstavlja li to prepreku ili ne predstavlja. Kada to uzmemo u obzir, ukupno čak 21 od 24 sudionika (87.50%) osjeća nedostatak potrebnih informacija za donošenje odluke o upisu na doktorski studij. Ovaj rezultat je vrlo važan za daljnju razradu, a može služiti kao upozorenje postojećoj praksi i poticaj za njeno unapređenje u smislu boljeg i češćeg informiranja studenata o opcijama nastavka akademskog obrazovanja.

Moguće je da se upravo radi prethodno navedenog nedostatka potrebnih informacija o doktorskim studijima i uvjetima za upis na iste, u rezultatima često pojavljuje odgovor pod broj 3 ('Niti predstavlja niti ne predstavlja prepreku'). Primjerice, 8 sudionika istraživanja (33.33%) je odabralo tu opciju pri procjenjivanju prepreke 'Akademski uvjeti (zahtjevi) za upis na doktorski studij', što može značiti da jednostavno nisu upućeni u uvjete pa ne mogu niti procijeniti u kojoj mjeri oni predstavljaju prepreku pri upisu na doktorski studij. Još jedan razlog možemo naći i u tome što, prema definiranim prednostima i nedostacima poslijediplomskih (doktorskih) sveučilišnih studija u Republici Hrvatskoj (AZVO, 2020), upisni postupci su jasni i transparentni, ali se zamjera što su nedovoljno strogi i preopćeniti upisni kriteriji. S druge strane, od onih koji su uspjeli procijeniti, većina (33.33% sudionika istraživanja) je procijenila akademske uvjete preprekom ili velikom preprekom, a 25% sudionika (njih 6) je procijenilo da oni nisu prepreka ili da su u manjoj mjeri prepreka. To bi značilo da sudionici istraživanja smatraju uvjete za upis na doktorski studij zahtjevnima, što je upravo suprotno prethodno navedenim podacima AZVO-a. Istraživanja pokazuju da je upoznatost sa akademskim uvjetima, odnosno zahtjevima za upis na doktorski studij pozitivno povezana s namjerom ili interesom upisivanja istog (Mueller i sur., 2015). Nejasnoće oko zahtjeva studija podrazumijevaju nemogućnost studenata da ispravno procijene vlastite šanse za završavanjem doktorskog studija, što direktno utječe na manjak želje za upisivanjem istog

(Mueller i sur., 2015). Stoga, prvi je korak za sve voditelje doktorskih studija svakako informiranje studenata o svemu što je potrebno da znaju kako bi mogli donijeti dobro promišljenu i kritički sagledanu odluku o upisu na doktorski studij.

Još jedan zanimljiv rezultat je taj da je 13 od ukupno 24 sudionika procijenilo da slaba vjerojatnost da će uspjeti završiti doktorski studij nimalo ne predstavlja prepreku (29.17%) ili ju tek u manjoj mjeri predstavlja (25%). Drugim riječima, samouvjereni su u svoju sposobnost završavanja dokorskog studija, iako neki niti nemaju želju za upisivanjem istog. Ovaj se rezultat ne podudara s rezultatima dosadašnjih istraživanja koja pokazuju da su jedni od razloga odustajanja od visokog obrazovanja preveliki zahtjevi studija, strah od neuspjeha, briga oko zadanog vremena za završavanje studija te manjak vjere u sebe i svoje sposobnosti (Templeton, 2016). Uz to, sudionici u istraživanju autora Ceglie (2019) su kao jednu od prepreka u upisivanju doktorskih studija naveli manjak samopouzdanja. Čini se da sudionici ovog istraživanja imaju puno više vjere u sebe i ne boje se neuspjeha, no tu se postavlja pitanje je li ova samopouzdanost proizašla iz manjka informacija i doticaja sa dokorskim studijem i doktorandima općenito te imaju li studenti iskrivljenu percepciju o tome koliko je dokorski studij zahtjevan. S druge strane, 7 sudionika ipak smatra da je vjerojatnost da uspiju završiti dokorski studij prepreka ili velika prepreka pri razmišljanju o upisu na isti. Nadalje, pri procjeni prepreke 'Ne osjećam se kompetentnim/om', najveći je broj sudionika (11) ostalo nepristrano, odnosno njihova kompetentnost im niti ne predstavlja niti predstavlja prepreku pri upisu na dokorski studij. 6 sudionika smatra da im kompetencije u manjoj mjeri predstavljaju prepreku, dok ih petero smatra da one predstavljaju veliku prepreku.

Pozitivan rezultat koji je proizašao iz ovog istraživanja je taj da, prema procjenama sudionika o preprekama za upis na dokorski studij, u maloj mjeri smatraju preprekom ili uopće ne smatraju preprekom manjak podrške okoline (62.50%) ili profesora (45.83%). Ovaj podatak upućuje na dobru, kvalitetnu i pozitivnu podršku koju studentima pružaju njihovi bližnji, obitelji i prijatelji, ali i profesori. Vrlo je malo sudionika kojima manjak podrške predstavlja prepreku (4 ili 5 sudionika), što je ohrabrujuće obzirom da se upravo ta prepreka navodi kao jedan od razloga odustajanja od visokog obrazovanja u dosadašnjim istraživanjima (Templeton, 2016). Čini se da za ovu skupinu studenata to nebi predstavljao problem. Nadalje, 8 sudionika (33.33%) za manjak podrške profesora smatra da niti predstavlja niti ne predstavlja prepreku pri razmatranju upisa na dokorski studij, odnosno može se zaključiti da im je svejedno imaju li ili nemaju njihovu podršku u tom procesu. To otvara pitanje je li studentima uopće važno što

njihovi profesori misle ili savjetuju te koliko cijene njihov doprinos i podršku pri donošenju odluke o upisu na doktorski studij.

Ono što se također može smatrati pozitivnim rezultatom u kontekstu toga kako studenti percipiraju doktorski studij i njegovu važnost, jest taj da je većina sudionika kod izjave 'Ne vidim prednosti doktorata za svoju karijeru' označila da to ne predstavlja ili da predstavlja prepreku u manjoj mjeri, odnosno može se reći da su izrazili neslaganje s tom tvrdnjom. Drugim riječima, većina sudionika ovog istraživanja (54.17%) vidi prednosti doktorata za njihovu karijeru, iako ga ne planiraju nužno i upisati. To je pozitivan podatak obzirom da su istraživanja pokazala da su studenti skloniji upisivanju dokorskog studija ukoliko vjeruju da će im doktorat služiti kao alat za građenje dobre karijere (Mueller i sur., 2015). Osim toga, prema izvještaju AZVO-a o samoanalizama izrađenima u svrhu reakreditacije, neke od prepoznatih prednosti poslijediplomskih (doktorskih) sveučilišnih studija u Republici Hrvatskoj su važnost programa u nacionalnom kontekstu, dobra zapošljivost doktoranada te zadovoljstvo poslodavaca stečenim vještinama doktoranada (AZVO, 2020), što sve upućuje na to da doktorat donosi prednosti za daljnju karijeru. Ipak, 5 sudionika istraživanja (20.83%) ne vidi prednosti doktorata za njihovu karijeru i to im predstavlja veliku prepreku pri razmišljanju o upisu na doktorski studij, što je znatan broj obzirom na ukupni broj sudionika istraživanja (24). Stoga, bilo bi korisno za daljnja istraživanja da stave fokus na percepciju studenata o korisnosti i važnosti doktorskih studija te da istraže razloge za isto.

Nedostatak vremena za polovicu sudionika istraživanja (12 sudionika) predstavlja prepreku ili veliku prepreku, što je razumljivo i u skladu s dosadašnjim saznanjima iz literature. Templeton (2016) navodi da je briga oko zadanog vremena za završavanje studija jedan od razloga odustajanja od visokog obrazovanja, a istraživanje autora Ceglie (2019) je pokazalo da su sudionici kao prepreku u upisivanju doktorskih studija naveli količinu posvećenosti i vremena kojeg zahtijeva program. Istu prepreku su Leonard i sur. (2005) otkrili u istraživanju s doktorandima, pri čemu su oni morali staviti na stranu njihove druge radne i obiteljske obaveze kako bi se bavili doktoratom, a što je utjecalo na njihove odnose s bližnjima. S druge strane, ipak njih 8 (33.33%) nedostatak vremena ne smatra preprekom ili smatra u manjoj mjeri preprekom. Ipak, i prema izvještaju AZVO-a o samoanalizama izrađenima u svrhu reakreditacije, jedni od prepoznatih nedostataka poslijediplomskih (doktorskih) sveučilišnih studija u Republici Hrvatskoj su prevelika nastavna opterećenost doktoranada te dug vijek studiranja (AZVO, 2020).

Velik broj sudionika istraživanja, njih 13 od ukupno 24 (54.17%) smatra dostupnost željenog doktorskog studija u mjestu ili u blizini mjesta gdje žive preprekom ili velikom preprekom za upis na doktorski studij. Također, za polovicu sudionika istraživanja (12 sudionika) činjenica da ih ne zanima upis na doktorski studij predstavlja prepreku ili veliku prepreku, a njih čak 10 (41.67%) nezainteresiranost ne smatra preprekom pri razmišljanju o upisu na doktorski studij, odnosno može se reći da jesu zainteresirani za isti.

U ovoj kategoriji je bila ostavljena opcija dodavanja vlastitog odgovora za slučaj da postoji još nešto što sudionici smatraju preprekom za upis na doktorski studij, a da nije prethodno spomenuto. Osam sudionika istraživanja (33.33%) su iskoristili tu opciju, a odgovori su sljedeći:

'Uvjet znanja više stranih jezika za upis na doktorski studij.'

'Osnivanje obitelji tijekom studija.'

'Istaknula bih i želju za osnivanjem obitelji i stvaranjem doma koja je jako teška paralelno sa studijem, posebice za nas koji ne živimo u Rijeci i okolici.'

'Ne da mi se, i ovo mi je previše.'

'Ne spominje se često kao opcija. Uglavnom sami moramo doći do informacija vezanih uz doktorski studij. Smatram da također postoji predrasuda da doktorski studij upisuju samo "savršeni" studenti.'

'Malo radnih mjesta i prilika za zapošljavanje na Fakultetu'

'Dozvola od profesora za upis na doktorski studij. Određeni profesori ne žele dati potpise.'

'Ne, najveća prepreka mi se čini nedostupnost, tj. nesklonost fakulteta prema otvaranju novih radnih mjesta, a time i manjak smisla za upisivanje doktorskog studija za one koje žele rad na fakultetu...'

U dva komentara se spominje osnivanje obitelji kao prepreka za upis na doktorski studij, što je razumljivo obzirom na zahtjevnost usklađivanja obiteljskih i akademskih obaveza te troškova studija. U istraživanju s doktorandima (Leonard i sur., 2005) je upravo to i potvrđeno, odnosno pola ih je imalo djecu dok su studirali te su neki izjavili da je njihovo studiranje imalo negativan učinak na obiteljski život. Nadalje, zanimljivo je da su čak 4 od 8 odgovora sudionika istraživanja bila usmjerena ka nedostupnosti i neotvorenosti profesora i fakulteta prema mogućim novim kandidatima ili zainteresiranim studentima za doktorski studij. Ovaj rezultat i

komentari studenata mogu služiti kao vodič za promjene na razini ne samo doktorskih studija, već i preddiplomskih i diplomskih studija u kontekstu približavanja doktorskog studija kao realne opcije za daljnje obrazovanje ili gradnju karijere.

7.5. Izvori informacija o doktorskim studijima

Posljednji, peti dio upitnika, usmjeren je na prikupljanje podataka o izvorima informacija kojima se studenti koriste za saznavanje informacija o doktorskim studijima i upisima na iste te o njihovoj procjeni važnosti određenih izvora informacija. Prvo pitanje, koje traži procjenu važnosti 13 izvora informiranja za razmatranje upisa na doktorski studij, zahtijeva od sudionika istraživanja korištenje Likertove ljestvice.

Tablica 8. *Izvori informacija o doktorskim studijima*

Izvori informacija o doktorskim studijima						
Broj 1 'Nimalo važan, broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan' te broj 5 'Izrazito važan'.		1	2	3	4	5
1	Brošure ili katalogi	3 (12.50%)	5 (20.83%)	6 (25%)	7 (29.17%)	3 (12.50%)
2	Fakultet / informacije koje dobivam od profesora	3 (12.50%)	0 (0%)	1 (4.17%)	4 (16.67%)	16 (66.67%)
3	Razgovor s kolegama	0 (0%)	5 (20.83%)	2 (8.33%)	8 (33.33%)	9 (37.50%)
4	Sastanci o informiranju o mogućnostima za upis doktorskih studija	3 (12.50%)	4 (16.67%)	3 (12.50%)	4 (16.67%)	10 (41.67%)
5	Partner	9 (37.50%)	4 (16.67%)	8 (33.33%)	2 (8.33%)	1 (4.17%)
6	Prijatelji	5 (20.83%)	5 (20.83%)	8 (33.33%)	4 (16.67%)	2 (8.33%)
7	Roditelji	9 (37.50%)	4 (16.67%)	5 (20.83%)	4 (16.67%)	2 (8.33%)
8	Samostalno istraživanje	0 (0%)	1 (4.17%)	3 (12.50%)	6 (25%)	14 (58.33%)
9	Mrežne stranice sveučilišta	1 (4.17%)	1 (4.17%)	4 (16.67%)	5 (20.83%)	13 (54.17%)

10	Mrežne stranice fakulteta	1 (4.17%)	1 (4.17%)	3 (12.50%)	5 (20.83%)	14 (58.33%)
11	Mediji	6 (25%)	3 (12.50%)	8 (33.33%)	4 (16.67%)	3 (12.50%)
12	Poslodavac	7 (29.17%)	2 (8.33%)	5 (20.83%)	7 (29.17%)	3 (12.50%)
13	Osobe na vodećim pozicijama doktorskog studija	3 (12.50%)	2 (8.33%)	2 (8.33%)	8 (33.33%)	9 (37.50%)

Rezultati istraživanja pokazuju da su najčešći, odnosno najvažniji izvori informacija za razmatranje upisa na doktorski studij sljedeći: samostalno istraživanje (83.33%), fakultet / informacije koje dobivaju od profesora (83.33%), mrežne stranice fakulteta (79.17%) i mrežne stranice sveučilišta (75%). Prema tome, može se zaključiti da se sudionici ovog istraživanja u velikoj većini informiraju samostalno, putem mrežnih stranica te uz pomoć informacija koje im pruža fakultet ili profesori. U skladu s time, jedne od važnijih izvora informacija predstavljaju i osobe na vodećim pozicijama doktorskog studija (70.83%) te razgovor s kolegama (70.83%), a nakon toga slijede i sastanci o informiranju o mogućnostima za upis doktorskih studija (58.33%).

Najmanje ili nimalo važni izvori informiranja o doktorskim studijima prema sudionicima ovog istraživanja su partner (54.17%), roditelji (54.17%) i prijatelji (41.67%). Uz to, valja napomenuti da je 33.33% sudionika procijenilo partnere i prijatelje niti važnim niti nevažnim, a isto to je 20.83% sudionika reklo za roditelje. Za brošure ili kataloge, poslodavca i medije sudionici imaju vrlo podijeljena mišljenja ili su indiferentni.

7.6. Informiranost o upisu na doktorske studije

Slika 5. Upoznatost s uvjetima za upis na doktorski studij

Jeste li upoznat/i s uvjetima za upis na doktorski studij / znate li kako pristupiti tom procesu?		
Odgovor	Broj	Postotak
Nisam uopće upoznat/a (a)	11	45.83%
Otpribliže znam, ali nisam siguran/na (b)	11	45.83%
Upoznat/a sam (c)	2	8.33%
Odlično sam upoznat/a (d)	0	0.00%

Sljedeća dva pitanja u upitniku bila su prikazana samo onim sudionicima koji su na prethodno pitanje odgovorili sa jednim od sljedeća tri odgovora: 'Otprilike znam, ali nisam siguran/na', 'Upoznat/a sam' te 'Odlično sam upoznat/a'. Drugim riječima, bila su prikazana onim sudionicima koji su se izjasnili da su barem donekle upoznati s uvjetima za upis na doktorski studij, a to čini 54.17% sudionika istraživanja, tj. njih 13. U skladu s time, 45.83% sudionika istraživanja (njih 11), izjasnilo se da nisu uopće upoznati s uvjetima za upis na doktorski studij.

Na sljedećem pitanju o izvorima informacija bilo je dopušteno odabrati više odgovora, a prema odgovorima sudionika, najčešći izvor informacija studenata o doktorskim studijima i upisu na iste, čine drugi studenti, odnosno kolege. Od 13 sudionika kojima je bilo prikazano ovo pitanje, njih 10 su se informirali putem drugih studenata/kolega. Nešto manje su se samostalno informirali putem mrežnih stranica fakulteta ili sveučilišta (6/13), a najmanje su dobivali informacije od strane profesora (njih 4 od 13).

Slika 6. *Izvor informacija*

Kako ste došli do tih informacija?		
Odgovor	Broj	Postotak
Putem drugih studenata/kolega (a)	10	41.67%
Putem profesora (b)	4	16.67%
Putem mrežnih stranica fakulteta ili sveučilišta (c)	6	25.00%
Ništa od navedenog (d)	0	0.00%
Ostalo <input type="text" value="Pregled"/>	0	0.00%
Nije prikazano	11	45.83%

Od njih 13 kojima je bilo prikazano pitanje 'Možete li ukratko napisati što znate o uvjetima i procesu upisa?', troje sudionika je odgovorilo sa 'ne znam' ili '/', stoga se može zaključiti da oni ipak nisu sigurni u informacije koje imaju ili uopće nisu upoznati s uvjetima i procesu upisa na doktorski studij. Slijede odgovori 10 sudionika istraživanja o njihovom poimanju i znanju o uvjetima i procesu upisa na doktorski studij:

'Uvjeti su: prosjek ocjena diplomskog studija, znanje stranih jezika, objavljeni dosadašnji radovi i sl. Za sada znam da je za doktorski studij Povijest i dijalektologija hrvatskoga jezika otvoren samo poziv za iskazivanje interesa, ali još nije otvoren Natječaj.'

'Znam da se treba prijaviti na raspisani natječaj i priložiti potrebnu dokumentaciju. Pri upisu na doktorski studij se plaća školarina. Za vrijeme izrade doktorskog rada doktorandi paralelno mogu raditi kao asistenti u izvedbi nastave, provoditi istraživanja u suradnji s profesorima, objavljivati znanstvene članke i slično.'

'Treba imati jako dobre ocjene, bit aktivan na faksu, primijećen, tražen itd.'

'Znam da je potrebno uplatiti određen iznos za upis, napisati određen broj istraživačkih radova i to je otprilike to'

'Prijava preko projekta ili natjecaja za mjesto asistenta ako se planira raditi na fakultetu ili upis na doktorski neovisno o radnoj poziciji. Dug proces do dolaska na ugovor na neodređeno'

'Trenutno znam da se doktorski studij može upisati nakon završenog diplomskog studija i da sufinanciranje nije često.'

'Uvjeti su dobre ocjene, odnosno prosjek na diplomskom studiju, da je potrebno završiti u roku od 3 godine za one koji rade na fakultetu, dok traje 5 godina za one koji još negdje rade.'

'Kada se otvori natječaj (otvoreni) za poslijediplomski, doktorski studij osoba se treba prijaviti, predati svu potrebnu dokumentaciju i postoje dva roka za predaju svega potrebnog za upis na doktorski studij. On završava kada osoba obrani svoju doktorsku disertaciju.'

'Završen diplomski studij, minimalan prosjek 3,5 i motivacijski razgovor'

'Mora se skupiti određeni broj potpisa kako bi se moglo ići dalje'

'Treba imati određeni prosjek na diplomskom studiju, preporuke profesora i poželjno je imati već objavljene znanstvene članke'

7.7. Ostalo

Od 24 sudionika istraživanja, njih 12 je izjavilo da ne želi upisati doktorski studij, što čini 50% ukupnog broja sudionika istraživanja. Preostalih 50% je imalo pravo odabrati više odgovora, među kojima se 25% sudionika izjasnilo da nisu još uvijek sigurni, a ostali su većinom odabirali nekoliko opcija. Sudionici ovog istraživanja koji pokazuju interes za upis na doktorski studij su većinom skloni biranju doktorskog studija u Hrvatskoj ili na svom matičnom

Sveučilištu (u Rijeci) te u grani društvenih znanosti koju su do sada studirali, a manje skloni odlasku u inozemstvo ili upisivanju doktorskog studija u nekoj drugoj grani društvenih znanosti. Štoviše, oni koji su i odabirali potonje dvije opcije, odabrali su ih uz mnoštvo drugih, što znači da su za njih sve opcije otvorene i spremni su upisati doktorski studij bilo gdje ukoliko im to okolnosti dozvole.¹⁶

Slika 7. *Detaljnije o želji upisa na doktorski studij*

Možete li označiti koje se od sljedećih tvrdnji odnose na vas? (možete označiti više odgovora)		
Odgovor	Broj	Postotak
Želim upisati doktorski studij u Hrvatskoj (a)	8	33.33%
Želim upisati doktorski studij u inozemstvu (b)	4	16.67%
Želim upisati doktorski studij na Filozofskom fakultetu u Rijeci (c)	7	29.17%
Želim upisati doktorski studij u grani društvenih znanosti koju sam do sada studirao/la (d)	5	20.83%
Želim upisati doktorski studij u nekoj drugoj grani društvenih znanosti (e)	2	8.33%
Nisam još siguran/na (f)	6	25.00%
Ne želim upisati doktorski studij (g)	12	50.00%
Ostalo <input type="button" value="Pregled"/>	0	0.00%

Prijedlozi sudionika istraživanja za poboljšanje vidljivosti i/ili popularnosti doktorskih studija:

'Trebalo bi biti više informacija na službenim stranicama fakulteta kao i na stranicama pojedinih odsjeka.'

'Više informiranja od strane profesora'

'Dostupnost informacija studentima'

'Mogu se izraditi razni materijali (letci, brošure i slično) koji bi prikazivali prednosti upisa doktorskog studija i pozitivna iskustva dosadašnjih doktoranda. Materijali se mogu postaviti na ulazu u fakultet, kod pojedinih odsjeka i na web stranice fakulteta.'

¹⁶ Detaljnije o odabirima: osoba 1 – a, c i d; osoba 2 – a, c i f; osoba 3 – a i c, osoba 4 – a, b c i d; osoba 5 – a i c; osoba 6 – a, b, d, e i f; osoba 7 – a, b, c i d; osoba 8 – a, b, c, d i e

'Promocija studentima diplomskog studija, predavanja o iskustvima doktoranata.'

'Mislim da se doktorski studiji generalno premalo oglašavaju (primjerice putem društvenih mreža), a profesori tijekom redovnog studija generalno malo pričaju o doktorskom studiju.'

'Povećati upisna mjesta uz mogućnost rada na fakultetu. Pojednostaviti dolazak do trajnog zvanja'

'Održavanje predavanja i radionica.'

'Neka se više promovira putem profesora u sveučilišnoj nastavi i više organiziraju sastanci informiranja, Q&A za zainteresirane itd.'

'Više priče na samim predavanjima o mogućnosti upisa na doktorski studij, radionice ili paneli koji bi omogućili studentima da se bolje informiraju i po mogućnosti zainteresiraju za nešto takvo.'

Navedeni prijedlozi imaju veliku važnost i predstavljaju snažan doprinos ovog diplomskog rada za poboljšanje prakse dokorskog studija Filozofskog fakulteta u Rijeci. Jedna od preporuka koja se nekoliko puta spominje ide u smjeru organizacije radionica, predavanja, panela i slično koja bi služila informiranju studenata o svemu što je potrebno za odluku o upisu na doktorski studij. Slična je preporuka proizašla i iz istraživanja autora Brailsford (2010), upućujući sveučilišta na razmatranje nuđenja radionice za buduće kandidate, ne samo radi informiranja studenata, već i kako bi se početni motivi za doktorski studij mogli istražiti i reflektirati o njima prije nego što se kandidat upusti u proces upisivanja. Nadalje, nekoliko puta je spomenuta i naglašena uloga profesora u informiranju i ohrabrivanju studenata, koja se naglašava i u literaturi povezujući intrinzičnu motivaciju studenata s otvorenim ponašanjem, motiviranjem i ohrabrivanjem od strane profesora (Koludrović i Reić Ercegovac, 2015; Ryan i Deci, 2020).

Što se tiče dodatnih komentara na samo istraživanje i ovu tematiku, sudionici su imali priliku izjasniti se i iznijeti svoja razmišljanja na kraju anketnog upitnika. Završit ćemo s mišlju jednog sudionika istraživanja koja može služiti kao 'summa summarum' preporuke i kao poziv nositeljima doktorskih studija na promjenu:

'Nemam, ali ovo je vrlo zanimljiva tema i potrebno je više informiranja općenito o doktorskim studijima i načinu prijave, procesu itd. na prethodnim razinama studija.'

8. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA I PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Najveće ograničenje ovog istraživanja jest slab odaziv ciljane skupine na ispunjavanje anketnog upitnika, što je rezultiralo nedovoljnim brojem odgovora za mogućnost dublje analize. Time je onemogućena i generalizacija i zaključivanje o populaciji na temelju ove skupine sudionika. Isto ispitivanje, ali na znatno većem uzorku doprinijelo bi većoj pouzdanosti rezultata. Moguće je i da su se na istraživanje odazvali upravo oni studenti koji imaju barem donekle interes za upis na doktorski studij ili ovu temu općenito, pa ih je zaintrigirao anketni upitnik, što čini ovu skupinu još manje reprezentativnom, a rezultate još manje pouzdanim za generaliziranje i donošenje zaključaka. Stoga bi u budućim istraživanjima zasigurno trebalo težiti stvaranju reprezentativnijeg uzorka te osigurati bolji i učinkovitiji način pristupanja željenom uzorku sudionika.

Također, u istraživanju su sudjelovale pretežito osobe ženskog spola, što, bez obzira na pretežno žensku populaciju na Filozofskom fakultetu u Rijeci, smanjuje uvid u mišljenja i interes osoba muškog spola te bi zahvaćanje šireg geografskog područja moglo dati važnije rezultate. Ovo se istraživanje provelo u specifičnom kontekstu i istražilo je interes studenata u ograničenom broju područja studija na Filozofskom fakultetu u Rijeci, stoga je važno da buduća istraživanja uključe širu populaciju, odnosno studente sa drugih fakulteta u Rijeci ili još šire, studente sa drugih važnih Sveučilišta u RH (Zagreb, Split, Osijek, Zadar, Pula...). Na taj način bi se mogla istražiti i razlika u interesu za upis na doktorski studij obzirom na Sveučilište na kojem studiraju te razina informiranosti studenata o doktorskim studijima na različitim Sveučilištima, a time i dobiti uvid u učinkovitost doktorskih studija što se tiče informiranja i privlačenja studenata za upis na isti.

Nadalje, nedostatak predstavlja i sam instrument kojim su se prikupljali podaci, koji je bio pojednostavljen na svim razinama, odnosno bili su pojednostavljeni već postojeći upitnici (Skala akademske motivacije – Vallerand i sur. (1992) i upitnici autora Guerin i sur. (2015) te Stiber (2000)), na način da je broj čestica smanjen kako se sudionici ne bi preopteretili i odustali od ispunjavanja ankete. Stoga, u budućim bi se istraživanjima moglo prikazati koliko su sve varijable pouzdano mjerene, odnosno utvrditi mjerne karakteristike predloženog anketnog upitnika.

Zbog svih navedenih ograničenja, ali i rezultata ovog istraživanja, područje za buduća istraživanja moglo bi biti i korištenje kvalitativnog istraživačkog pristupa kojim bi se nastojalo

steći uvid i bolje razumijevanje u stavove sudionika o doktorskim studijima te o njihovom poimanju privlačnosti i korisnosti stjecanja doktorata. Osim toga, ovo istraživanje se baziralo samo na deskriptivnim metodama, pa je preporuka za buduća istraživanja da koriste metode inferencijalne statistike i ispituju razliku u interesu studenata za upis na doktorski studij s obzirom na vrstu akademske motivacije i/ili s obzirom na studij koji pohađaju, što bi također dalo vrijedne rezultate za voditelje doktorskih studija.

Također, obzirom na prirodu prijedloga studenata ovog istraživanja, buduća istraživanja trebaju uzeti u obzir nedovoljno istraženu ulogu sveučilišnih profesora u informiranju i motiviranju studenata za upis na doktorski studij. Prijedlog bi također bio da buduća istraživanja uzmu u obzir voditelje doktorskih studija kao važnu skupinu sudionika istraživanja koja bi dala svoj doprinos ovoj tematici na način da se istraži s kakvim se izazovima oni bore, fale li im studenti, kakve su im metode privlačenja studenata, koji su im daljnji koraci i razmišljanja i slično.

Svakako, potrebno je nastaviti s provođenjem istraživanja o interesu studenata za upis na doktorski studij te svim odrednicama koje prethode toj odluci, a onda uzeti u obzir dobivene podatke kada je riječ o reformama i uvođenjem promjena u kontekstu visokoškolskog obrazovanja, kako na razini pojedinih odsjeka i fakulteta, tako i na nacionalnoj razini. Time se, u konačnici, može poboljšati kvaliteta visokoškolskog i dokorskog obrazovanja, studentskog života te našeg obrazovnog sustava.

9. ZAKLJUČAK

Cilj ovog istraživanja je bio ispitati razinu informiranosti, interes i motivacijske čimbenike studenata prve i druge godine diplomskih studija Filozofskog fakulteta u Rijeci za upisivanje doktorskog studija te opisati njihovo poimanje prepreka za upis. Rezultati istraživanja, ponajprije zbog slabog odaziva sudionika, nisu primjereni za izvođenje zaključaka i generalizaciju, ali pružaju uvid u stavove sudenata o doktorskim studijima i sklonosti ka upisivanju istih, što je samo po sebi vrijedno, kako za daljnja istraživanja, tako i za nositelje doktorskih studija. Krajnja je svrha ovog rada da se pruži važan uvid sveučilištima o tome kako razviti učinkovite metode za privlačenje studenata, potencijalnih budućih doktoranada. Radi toga su se u instrumentu postavljala važna pitanja, čiji bi odgovori mogli biti iznimno korisni i za strategije Filozofskog fakulteta u Rijeci u regrutaciji doktorandica i doktoranada.

Ovaj je diplomski rad dao odgovore na 5 specifičnih istraživačkih pitanja koja su uključivala podatke o vrsti akademske motivacije, motivacijskim čimbenicima koji oblikuju interes studenata za upisivanje doktorskog studija, o procijenjenim preprekama za upis na doktorski studij, o razini informiranosti studenata o doktorskim studijima te o najčešćim izvorima informacija. Kod sudionika ovog istraživanja, izražena je kombinacija ekstrinzične i intrinzične motivacije, pa su najčešći i najvažniji motivacijski čimbenici ovih studenata profesionalni razvoj, samoaktualizacija ili osobno zadovoljstvo/osobni razvoj, uživanje i želja za učenjem, potencijalni prihodi (bolja plaća) te sigurnost radnog mjesta. Dvije najveće prepreke za upisivanje doktorskog studija prema procjeni sudionika ovog istraživanja su financiranje i dugotrajnost studija, a nedaleko od toga je i nedostatak potrebnih informacija za donošenje odluke te posebno spomenuto osnivanje obitelji tijekom studija i nedostupnost, odnosno neotvorenost profesora i fakulteta prema mogućim novim kandidatima ili zainteresiranim studentima za doktorski studij. 54.17% sudionika istraživanja je barem donekle upoznato s uvjetima za upis na doktorski studij, a informiraju se najčešće samostalno (putem mrežnih stranica fakulteta i sveučilišta) ili putem drugih studenata/kolega. 12 sudionika istraživanja (50%) nema uopće interes za upisivanjem doktorskog studija.

Neke od najvažnijih spoznaja i rezultata dobivenih temeljem provedenog istraživanja proizašle su iz istraživačkog zadatka, odnosno preporuka sudionika za poboljšanje vidljivosti i/ili popularnosti doktorskih studija. Stoga, ovo istraživanje predlaže niz praktičnih implikacija. Prvo, vidljiva je potreba za informiranjem na prethodnim razinama studija (preddiplomska i diplomatska razina). Kod sudionika ovog istraživanja, ta potreba polazi ponajprije od strane profesora, a zatim i organizacije radionica, predavanja o iskustvima doktoranada, panela i slično

koji bi služili informiranju studenata. Osim toga, mogu se izraditi i razni materijali (letci, brošure i slično) koji će biti dostupni fizički na vidljivim mjestima na fakultetu. Obzirom da upoznatost sa akademskim uvjetima (zahtjevima) za upis na doktorski studij pozitivno utječe na interes za upis na doktorski studij, rezultati naglašavaju važnost boljeg upoznavanja studenata s istim kako bi se olakšao proces odlučivanja. Temelj učinkovite promocije visokog obrazovanja, u ovom slučaju doktorskih studija, baziran je na razumijevanju studenata, odnosno njihovih potreba, a najbolji način za to ostvariti jest istraživanje. Dakle, ono što studenti navode kao svoje motivacijske čimbenike za upis na doktorski studij te kao najvažnije značajke dokorskog studija treba iskoristiti za evaluaciju onoga što postojeći doktorski studiji nude te kako se prezentiraju i promoviraju. Iz tog razloga je važno nastaviti istraživanja u ovom smjeru kako bi se kretali prema što učinkovitijem procesu privlačenja budućih doktoranada i, u konačnici, što kvalitetnijem obrazovnom sustavu.

POPIS TABLICA I SLIKA

Popis tablica:

1. **Tablica 1.** *Intrinzična motivacija* (str. 35)
2. **Tablica 2.** *Ekstrinzična motivacija* (str. 36-37)
3. **Tablica 3.** *Amotivacija* (str. 38)
4. **Tablica 4.** *Utjecaj značajnih drugih* (str. 41)
5. **Tablica 5.** *Osobno napredovanje i intrinzična motivacija* (str. 42-43)
6. **Tablica 6.** *Karijerno napredovanje i ekstrinzična motivacija* (str. 44)
7. **Tablica 7.** *Prepreke za upis na doktorski studij* (str. 46-47)
8. **Tablica 8.** *Izvori informacija o doktorskim studijima* (str. 52-53)

Popis slika:

1. **Slika 1.** *Kontinuum samoodređenja (Ryan i Deci, 2000)* (str. 8)
2. **Slika 2.** *Podaci o spolu sudionika istraživanja* (str. 34)
3. **Slika 3.** *Podaci o studijima koje pohađaju sudionici istraživanja* (str. 34)
4. **Slika 4.** *Interes za upis na doktorski studij* (str. 40)
5. **Slika 5.** *Upoznatost s uvjetima za upis na doktorski studij* (str. 53)
6. **Slika 6.** *Izvor informacija* (str. 54)
7. **Slika 7.** *Detaljnije o želji upisa na doktorski studij* (str. 56)

POPIS LITERATURE

1. Ali, A. i Kohun, F. (2007). Dealing with social isolation to minimize doctoral attrition – a four stage framework. *International Journal of Doctoral Studies*, 2, 33-49. <https://doi.org/10.28945/56>
2. AZVO (2020). *Pregled reakreditacije doktorskih studija u Republici Hrvatskoj*. Agencija za znanost i visoko obrazovanje.
3. Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Freeman.
4. Baumeister, R. i Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497-529.
5. Brailsford, I. (2010). Motives and aspirations for doctoral study: Career, personal, and interpersonal factors in the decision to embark on a history PhD. *International Journal of Doctoral Studies*, 5 (1), 16-27. <https://doi.org/10.28945/710>
6. Ceglie, R. (2019). Initial Motivations of Doctoral Education Students. *Journal for the Advancement of Educational Research*, 13 (1), 20-31. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1252070>
7. Clark, L. (2007). *Motivating Factors for the Professional Development of a Cohort of Professional Doctorate Students in Education* [Doktorska disertacija]. Sveučilište Victoria.
8. Cohen, L., Manion, L. i Morrison, K. (2007). *Metode istraživanja u obrazovanju*. Naklada Slap.
9. Deci, E. L. i Vansteenkiste, M. (2004). Self-determination theory and basic need for satisfaction: Understanding human development in positive psychology. *Ricerche di psicologia*, 27 (1), 23-40.
10. Deci, E. L. i Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
11. DZS (2021). *Hrvatska u brojkama, 2021 / Croatia in figures*. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
12. DZS (2021). *Statističke informacije, 2021 / Statistical information*. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske.
13. Fairchild, A. J., Horst, S. J. i Finney, S. J. (2005). Evaluating new and existing validity evidence for the Academic Motivation Scale. *Contemporary Educational Psychology*, 30(3), 331-358. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cedpsych.2004.11.001>

14. Gagne, M. i Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational Behavior*, 26, 331-362. <http://dx.doi.org/10.1002/job.322>
15. Golde, C. M. (2005). The role of the department and discipline in doctoral attrition: Lessons from four departments. *Journal of Higher Education*, 76(6), 669-700.
16. Guerin, C., Jayatilaka, A. i Ranasinghe, D. (2015). Why start a higher degree by research? An exploratory factor analysis of motivations to undertake doctoral studies. *Higher Education Research & Development*, 34 (1), 89-104. <http://dx.doi.org/10.1080/07294360.2014.934663>
17. Isiksal, M. (2010). A comparative study on undergraduate students' academic motivation and academic self-concept. *The Spanish Journal of Psychology*, 13 (2), 572-585. <http://dx.doi.org/10.1017/S1138741600002250>
18. Jablonski, A.M. (2001). Doctoral studies as professional development of educators in the United States. *European Journal of Teacher Education*, 24 (2), 215–221.
19. Jena, L. i Nayak, U. (2020). Theories of Career Development: An analysis. *Indian Journal of Natural Sciences*, 60 (10), 23515-23523.
20. Jepsen, D. M. i Neumann, R. (2010). Undergraduate student intentions for postgraduate study. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 32 (5), 455–466. <http://dx.doi.org/10.1080/1360080x.2010.511118>
21. Koludrović, M. i Reić-Ercegovac, I. (2015). Akademska motivacija u kontekstu teorije samoodređenja u inicijalnom obrazovanju budućih odgojitelja, učitelja i nastavnika. *Croatian Journal of Education*, 17 (1), 25-36. <https://doi.org/10.15516/CJE.V17I0.1488>
22. Lent, R. W., Brown, S. D. i Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45 (1), 79-122. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>
23. Lent, R. W., Brown, S. D. i Hackett, G. (2000). Contextual supports and barriers to career choice: A social cognitive analysis. *Journal of counseling psychology*, 47 (1), 36-49. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.1.36>
24. Lent, R. W. i Brown, S. D. (2006). Integrating person and situation perspectives on work satisfaction: A social-cognitive view. *Journal of Vocational Behavior*, 69 (2), 236–247. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2006.02.006>

25. Leonard, D., Becker, R. i Coate, K. (2005). To prove myself at the highest level: The benefits of doctoral study. *Higher Education Research & Development*, 24 (2), 135-149. <https://doi.org/10.1080/07294360500062904>
26. Leysinger, C. (2020). *Tracking the careers of doctorate holders - EUA-CDE Thematic Peer Group Report*. Switzerland: University of Zurich.
27. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.
28. Mueller, E. F., Flickinger, M. i Dorner, V. (2015). Knowledge junkies or careerbuilders? A mixedmethods approach to exploring the determinants of students' intention to earn a PhD. *Journal of Vocational Behavior*, 90, 75-89. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.jvb.2015.07.001>
29. Naidoo, D. (2015). Understanding non-traditional PhD students' habitus—implications for PhD programmes. *Teaching in Higher Education*, 20 (3), 340-351. <https://doi.org/10.1080/13562517.2015.1017457>
30. National Science Foundation. (2022, listopad). Doctorate Recipients from U.S. Universities: 2019. National Science Foundation. Preuzeto s <https://nces.nsf.gov/pubs/nsf21317/>
31. Neumann, R. (2003). *The doctoral education experience: diversity and complexity*. Department of Education Science and Training.
32. OECD (2019). *Education at a Glance 2022: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>
33. OECD (2022). *Education at a Glance 2022: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>
34. Offerman, M. (2011). Profile of the nontraditional doctoral degree student. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 129, 21-30. <https://doi.org/10.1002/ace.397>
35. Pintrich, P. R. (2003). A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts. *Journal of Educational Psychology*, 95 (4), 667–686. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-0663.95.4.667>
36. Ryan, R. M. i Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.55.1.68>

37. Ryan, R. M. i Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67. <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
38. Ryan, R.M. i Deci, E.L (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices and future directions. *Contemporary Educational Psychology*.
39. Skakni, I. (2018). Reasons, motives and motivations for completing a PhD: a typology of doctoral studies as a quest. *Studies in Graduate and Postdoctoral Education*, 9 (2), 197-212. <http://doi.org/10.1108/sgpe-d-18-00004>
40. Stiber, G. F. (2000). Characterizing the decision process leading to enrollment in doctoral programs: Theory, application, and practice. *Journal of Marketing for Higher Education*, 10 (1), 13-26. https://doi.org/10.1300/J050v10n01_02
41. Templeton, R. (2016). Doctorate motivation: an (auto)ethnography Robert Templeton. *Australian Universities' review*, 58 (1), 39-44. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1091203>
42. Thunborg, C., Bron, A. i Edstrom, E. (2013). Motives, commitment and student identity in higher education - experiences of non-traditional students in Sweden. *Studies in the Education of Adults*, 45 (2), 177-193. <https://doi.org/10.1080/02660830.2013.11661650>
43. Utvaer, B. K. i Haugan, G. (2016). The Academic Motivation Scale: Dimensionality, Reliability, and Construct Validity Among Vocational Students. *Journal of Vocational Education and Training*, 6, 17-45. <https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.166217>
44. Vallerand, R. J., Blais, M. R., Brière, N. M. i Pelletier, L. G. (1989). Construction and validation of the Motivation toward Education Scale. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 21(3), 323–349. <https://doi.org/10.1037/h0079855>
45. Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C. i Vallieres, E. F. (1992). The Academic Motivation Scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and Psychological Measurement*, 52, 1003–1017. <http://dx.doi.org/10.1177/0013164492052004025>
46. Wellington, J. i Sikes, P. (2006). ‘A doctorate in a tight compartment’: why do students choose a professional doctorate and what impact does it have on their personal and professional lives? *Studies in Higher Education*, 31 (6), 723-734. <https://doi.org/10.1080/03075070601004358>
47. Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru. *Narodne novine*, br. 22/13, 41/16, 64/18, 47/20, 20/21.
48. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. *Narodne novine*, br. 119/22.

PRILOZI

Prilog 1. Skala akademske motivacije¹⁷

Zašto pohađate fakultet?		
IMZ ¹⁸	Jer volim i uživam učiti nove stvari.	1 2 3 4 5 6 7
IMZ	Zbog užitka koji osjećam kada istražujem nove stvari.	1 2 3 4 5 6 7
IMZ	Zbog užitka koji osjećam kada širim svoje znanje o temama koje me zanimaju.	1 2 3 4 5 6 7
IMZ	Jer mi fakultet dozvoljava da nastavim učiti o mnogim stvarima koje me interesiraju.	1 2 3 4 5 6 7
IMU	Radi užitka u akademskom napredovanju i nadmašivanju sebe u tom kontekstu.	1 2 3 4 5 6 7
IMU	Radi užitka u osobnom napredovanju i nadmašivanju sebe u tom kontekstu.	1 2 3 4 5 6 7
IMU	Radi užitka koji osjećam u procesu obavljanja zahtjevnih akademskih aktivnosti/zadataka.	1 2 3 4 5 6 7
IMU	Jer mi fakultet dozvoljava da iskusim osobno zadovoljstvo u procesu završavanja studija.	1 2 3 4 5 6 7
IMI	Jer jako volim ići na fakultet.	1 2 3 4 5 6 7
IMI	Jer je za mene fakultet zabavan.	1 2 3 4 5 6 7
IMI	Zbog užitka koji osjećam pri diskutiranju sa zanimljivim profesorima.	1 2 3 4 5 6 7
IMI	Zbog osjećaja uzbuđenja koji imam kada čitam razne zanimljive kolegije teme/autore.	1 2 3 4 5 6 7
EMID	Jer mislim da će mi fakultetsko obrazovanje pomoći da se bolje priprelim za karijeru koju sam odabrao/la.	1 2 3 4 5 6 7
EMID	Jer će mi kad-tad omogućiti da uđem u tržište rada za područje koje mi se sviđa.	1 2 3 4 5 6 7
EMID	Jer će mi pomoći da donesem bolji izbor glede karijerne orijentacije.	1 2 3 4 5 6 7
EMID	Jer želim sam/a sebi dokazati da mogu biti uspješan/a u svom obrazovanju.	1 2 3 4 5 6 7
EMIN	Da dokažem sam/a sebi da mogu postići bolje od srednjoškolske diplome.	1 2 3 4 5 6 7
EMIN	Zbog toga što se osjećam važno kada pokažem uspjeh na fakultetu.	1 2 3 4 5 6 7

¹⁷ Korištena literatura za rekreiranje ovog upitnika: Vallerand i sur. (1992), Utvaer i Haugan (2016), Koludrović i Reić-Ercegovac (2015)

¹⁸ Objašnjenje kratica: (intrinzična motivacija za znanjem) – IMZ; (intrinzična motivacija za postizanjem uspjeha) – IMU; (intrinzična motivacija za stjecanjem iskustva) – IMI; (ekstrinzična – identificirana motivacija) – EMID; (ekstrinzična – introjektirana motivacija – EMIN; ekstrinzična – vanjska motivacija) – EMV te (amotivacija) – AM

EMIN	Da dokažem sam/a sebi da sam inteligentna osoba.	1 2 3 4 5 6 7
EMIN	Jer mi fakultet dozvoljava da iskusim osobno zadovoljstvo u procesu završavanja studija.	1 2 3 4 5 6 7
EMV	Jer samo sa srednjoškolskom diplomom kasnije ne bi mogao naći visoko plaćeni posao.	1 2 3 4 5 6 7
EMV	Kako bih dobila bolji/prestižniji/cjenjeniji posao u budućnosti.	1 2 3 4 5 6 7
EMV	Jer kasnije želim živjeti 'dobar život'.	1 2 3 4 5 6 7
EMV	Kako bih kasnije imao/la bolju plaću.	1 2 3 4 5 6 7
AM	Iskreno, ne znam. Osjećam se kao da trošim vrijeme na fakultetu.	1 2 3 4 5 6 7
AM	Jednom sam imao/la dobre razloge za pohađanje fakulteta, ali sada se pitam trebam li nastaviti ili ne.	1 2 3 4 5 6 7
AM	Ne vidim razlog zbog kojeg pohađam fakultet i iskreno, nije me briga.	1 2 3 4 5 6 7
AM	Ne znam, ne mogu razumjeti što ja radim na fakultetu.	1 2 3 4 5 6 7

Prilog 2. Upitnik autora Guerin i sur. (2015)

Faktori ¹⁹	Izjave ²⁰	Procjena
2	Želim provoditi svoje istraživanje.	1 2 3 4 5 6 7
2	Vodi me želja za kreiranjem i istraživanjem novih stvari.	1 2 3 4 5 6 7
2	Želim saznati više o sadržaju kojega studiram.	1 2 3 4 5 6 7
2	Želim biti akademik.*	1 2 3 4 5 6 7
1	Profesor me ohrabruje i potiče.*	1 2 3 4 5 6 7
1	Roditelji me ohrabruju i potiču.	1 2 3 4 5 6 7
1	Ohrabruju me i potiču ostali članovi obitelji.	1 2 3 4 5 6 7
1	Prijatelji me ohrabruju i potiču.	1 2 3 4 5 6 7
1	Kolege me ohrabruju i potiču.	1 2 3 4 5 6 7
1	Bio/la sam potaknut/a radi medijske pokrivenosti istraživanja u mom području.	1 2 3 4 5 6 7
5	Treba mi doktorat kako bih mogao/la raditi istraživanja u svom području.	1 2 3 4 5 6 7
5	Želim poboljšati svoju dosadašnju karijeru.	1 2 3 4 5 6 7
5	Želim promjenu u karijeri.	1 2 3 4 5 6 7

¹⁹ 1 – Obitelj i prijatelji; 2 – Intrinzična motivacija; 3 - Utjecaj profesora; 4 - Istraživačko iskustvo te 5 - Karijerno napredovanje

²⁰ Izjave (7) označene zvjezdicom su nakon faktorske analize bile izbačene iz upitnika (Guerin i sur., 2015)

5	Poslodavac mi je ponudio priliku za upisivanjem doktorskog studija.	1 2 3 4 5 6 7
5	Vlada/ministarstvo mi je ponudilo priliku za upisivanjem doktorskog studija.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su se referirali na postojeća istraživanja pri poučavanju određenog sadržaja.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su citirali vlastita istraživanja.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su govorili o detaljima svojih istraživanja.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su govorili o 'cutting-edge' istraživanjima u našem području.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su pokazivali strast prema vlastitom istraživanju.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su imali internacionalnu reputaciju glede svog istraživačkog rada.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su bili objavljeni kao jedni od najboljih istraživača u disciplini.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su demonstrirali relevantnost istraživanja u stvarnom životu.	1 2 3 4 5 6 7
3	Profesori su objasnili utjecaj javnosti/društva na istraživanje.	1 2 3 4 5 6 7
3	Dolazili su gosti-predavači prezentirati svoja istraživanja.	1 2 3 4 5 6 7
4	Doktorandi su gostovali na nekim predavanjima kako bi prezentirali svoje istraživačke radove.	1 2 3 4 5 6 7
2	Uživao/la sam u projektnim zadacima na raznim kolegijima.	1 2 3 4 5 6 7
2	Uživao/la sam u čitanju literature za pisanje seminara.	1 2 3 4 5 6 7
1	Bio/la sam ohrabrivan/a da čitam 'cutting edge' istraživanja za zadatke na kolegijima.*	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam čitajući znanstvene članke koje je napisao moj profesor.*	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam čitajući knjige koje je napisao moj profesor.*	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam u čitanju dodatnih materijala koje mi je preporučio profesor.*	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam u kritičkom analiziranju profesorovog rada.*	1 2 3 4 5 6 7
2	Uživao/la sam radeći na istraživanjima.	1 2 3 4 5 6 7

2	Uživao/la sam pohađati dodatna predavanja ili seminare koji su bili organizirani na mom Odsjeku.	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam ići na seminare.	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam ići na konferencije moje discipline.	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam čitajući istraživanja o temama moje discipline.	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam u sudjelovanju u klubu čitanja.	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam biti suradnik u istraživanju mog profesora.	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam doprinositi određenom radu.	1 2 3 4 5 6 7
4	Uživao/la sam radeći kao asistent u istraživanju.	1 2 3 4 5 6 7

Prilog 3. Opis upitnika autora Stiber (2000)

Prepoznavanje problema se odnosi na motivacijske čimbenike studenata, pri čemu sudionici trebaju ocijeniti važnost specifičnih čimbenika vezanih uz njihovu odluku o upisu na doktorski studij. Ova komponenta se istraživala pitanjem 'Koji motivacijski čimbenici su najvažniji za razmatranje upisa na doktorski studij?' ili 'Mnogi različiti čimbenici motiviraju ljude da upišu doktorski studij. Koliko je bilo važno svako od sljedećeg u vašoj odluci da upišete doktorski studij?', a pri tome su ponuđeni odgovori bili: a) potencijalni prihodi, b) samoaktualizacija ili osobno zadovoljstvo, c) sveučilišna nastava, d) napredna znanja o sadržaju programa i e) sigurnost radnog mjesta. Komponenta traženje informacija istraživala je važnost različitih izvora informacija koje sudionici koriste u njihovoj odluci o upisu doktorskog studija pitanjem 'Koliko je važan svaki od sljedećih izvora informacija u vašoj procjeni doktorskih programa?'. Ponuđeni odgovori su bili: a) brošure ili katalozi, b) fakultet, c) kolege, d) sastanci o informiranju o mogućnostima za upis doktorskih studija, e) partner, f) prijatelji, g) roditelji, h) web-stranice, i) poslodavac te j) osobe na vodećim pozicijama doktorskog studija. Kod komponente alternativne evaluacije sudionicima se postavilo pitanje 'Koliko je važna svaka od sljedećih karakteristika u opisivanju onoga što smatrate idealnim doktorskim programom?', a neki od ponuđenih odgovora su bili: zanimljiv kurikulum, relevantan kurikulum, pogodna lokacija, razumna cijena, teški uvjeti upisa, kvalitetan i cijenjen fakultet, kvalitetni studenti, pogodan raspored sati, susretljiv fakultet i administracija, izazovni kolegiji, dobra atmosfera i sl. Zadnja komponenta o kojoj ćemo reći više jest izbor kandidata, a ona se odnosi na percepcije programa koje razmatraju kandidati, dok postavljeno pitanje glasi: 'Kakva je vaša percepcija sljedećih karakteristika doktorskog studija?'. Ponuđeni odgovori na ovo pitanje su bili: kurikulum (relevantan/irelevantan), fakultet (visoka/niska kvaliteta), kurikulum (zanimljiv/nije

zanimljiv), kolegiji (izazovni/nisu izazovni), fakultet (susretljiv/nije susretljiv), studenti (visoka/niska kvaliteta), proces disertacije (strukturiran/nije strukturiran), raspored sati (pogodan/nepogodan), disertacija (relevantna/irelevantna), lokacija (pogodna/nepogodna), administracija (brižna/nemarna), atmosfera (pozitivna/negativna), proces prijave (pogodan/nepogodan), izgled kampusa (ugodan/neugodan), reputacija fakulteta (cijenjen/nije cijenjen), uvjeti za upis (teški/laki) te cijena (razumna/nerazumna).

Prilog 4. Anketni upitnik o studentskoj motivaciji i interesu za upis na doktorski studij

Poštovani/a,

Ovaj anketni upitnik ispunjavate u svrhu provedbe istraživanja za diplomski rad na temu 'Interes studenata Filozoskog fakulteta u Rijeci za upis na doktorski studij'. Diplomski rad se izrađuje na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Rijeci, a provodi ga studentica Marta Vidinić pod mentorstvom prof. dr. sc. Jasminke Ledić.

Vaše sudjelovanje u istraživanju u potpunosti je anonimno, jednako kao i svi Vaši odgovori koji su strogo povjerljivi i bit će dostupni samo autorici istraživanja, a dobiveni rezultati će se koristiti isključivo u znanstvene svrhe. Ispunjavanjem ovog upitnika pristajete da se Vaši odgovori podvrgnu statističkoj analizi koja će biti prezentirana u diplomskome radu.

Ispunjavanje upitnika trajat će približno 10 minuta. Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno te u svakom trenutku možete odustati od ispunjavanja upitnika. Također, moguće je spremiti odgovore te nastaviti kasnije s ispunjavanjem. Molim Vas da Vaši odgovori budu potpuni i iskreni.

Ako imate dodatnih pitanja, želite saznati više o istraživanju ili želite po završetku istraživanja biti obaviješteni o njegovim rezultatima, možete se obratiti na e-mail adresu:

mvidinic@student.uniri.hr

Unaprijed se zahvaljujem na Vašem sudjelovanju i izdvojenom vremenu!

Marta Vidinić, univ.bacc.paed.

Uvod u upitnik (<i>Opći podaci</i>) ²¹	
1. Kojege ste spola?	a) Muškog b) Ženskog
2. Koji studij pohađate? a) Studij Pedagogije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (jednopedmetni) b) Studij Pedagogije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (dvopedmetni) c) Studij Psihologije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (jednopedmetni) d) Studij Filozofije na Filozofskom fakultetu u Rijeci (dvopedmetni) e) Studij Hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci (jednopedmetni) f) Studij Hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Rijeci (dvopedmetni)	
Prvi dio upitnika (<i>Vrsta akademske motivacije</i>) ²²	
3. ²³ Zašto studirate? ²⁴	
Sljedećih 14 izjava odnose se na razloge koji mogu motivirati studente da ustraju u svojem studiju. Molim Vas da procijenite u kojoj se mjeri svaka izjava odnosi na Vaše razloge ustrajanja u studiju, koristeći skalu od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava 'Ne odnosi se na mene', broj 2 'U manjoj mjeri se odnosi na mene', broj 3 'Niti se odnosi niti se ne odnosi na mene', broj 4 'U većoj mjeri se odnosi na mene', a broj 5 'U potpunosti se odnosi na mene'.	
a) Zbog užitka koji osjećam kada širim svoje znanje o temama koje me zanimaju.	1 2 3 4 5
b) Zbog toga što se osjećam važno kada pokažem uspjeh na fakultetu.	1 2 3 4 5
c) Kako bih dobio/la bolji/prestižniji/ cjenjeniji posao u budućnosti.	1 2 3 4 5
d) Da dokažem sam/a sebi da sam inteligentna osoba i da mogu bolje od srednjoškolske diplome.	1 2 3 4 5

²¹ Općenite informacije za statističku obradu

²² Istraživanje vrste motivacije za kasniju analizu povezanosti vrste motivacije i interesa za upis na doktorski studij, odnosno razlike u interesu s obzirom na vrstu motivacije

²³ Vallerand, AMS – skraćena verzija – 2 izjave po vrsti motivacije – ukupno 14 izjava

²⁴ IMZ – a) i h); IMU – f) i g); IMI – e) i k); EMID – i) i l); EMIN – b) i d); EMV – c) i j); AM – m) i n)

e) Jer jako volim ići na fakultet.	1 2 3 4 5
f) Radi užitka koji osjećam u procesu obavljanja zahtjevnih akademskih aktivnosti/zadataka, u akademskom napredovanju.	1 2 3 4 5
g) Radi užitka u osobnom napredovanju i nadmašivanju sebe u tom kontekstu.	1 2 3 4 5
h) Zato što volim učiti i istraživati nove stvari.	1 2 3 4 5
i) Jer će mi kad-tad omogućiti da uđem u tržište rada za područje koje mi se sviđa.	1 2 3 4 5
j) Kako bih kasnije imao/la bolju plaću.	1 2 3 4 5
k) Jer je za mene fakultet zabavan i volim učiti o zanimljivim temama.	1 2 3 4 5
l) Jer mislim da će mi fakultetsko obrazovanje pomoći da se bolje pripremim za karijeru koju sam odabrao/la.	1 2 3 4 5
m) Jednom sam imao/la dobre razloge za pohađanje fakulteta, ali sada se pitam trebam li nastaviti ili ne.	1 2 3 4 5
n) Ne vidim razlog zbog kojeg pohađam fakultet i osjećam se kao da trošim vrijeme na fakultetu.	1 2 3 4 5

Drugi dio upitnika (*Interes za upis na doktorski studij*)

4. Imate li želju/interes upisati doktorski studij?

Zaokružite jedan odgovor, onaj koji je najbliži Vašem razmišljanju.

- a) Da i planiram ga upisati
- b) Da, ali jedino ako dobijem sufinanciranje
- c) Ne baš, ali upisao/la bi doktorski studij ako to bi moj posao zahtijevao
- d) Za sada ne, ali možda u budućnosti/kasnije u životu
- e) Nemam želju i ne planiram ga upisati
- f) Nisam nikada razmišljao/la o tome
- g) Ostalo/komentar: _____

Treći dio upitnika (<i>Razlozi – motivacijski čimbenici zainteresiranosti za upis</i>) ²⁵	
<p>5. Različiti čimbenici motiviraju ljude da upišu doktorski studij.</p> <p>Molim Vas da procijenite u kojoj je mjeri za vas svaki od sljedećih motivacijskih čimbenika važan za razmatranje upisa na doktorski studij, koristeći skalu od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava 'Nimalo važan', broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan', a broj 5 'Izrazito važan'.²⁶</p>	
a) Potencijalni prihodi (bolja plaća)	1 2 3 4 5
b) Želja za naprednim znanjem o sadržaju kojeg studiram / zanimanje za određenu temu	1 2 3 4 5
c) Samoaktualizacija ili osobno zadovoljstvo / osobni razvoj	1 2 3 4 5
d) Profesionalni razvoj	1 2 3 4 5
e) Želja za bavljenjem znanstveno-istraživačkim radom	1 2 3 4 5
f) Bolje prilike za posao / više mogućnosti za zapošljavanje	1 2 3 4 5
g) Poticaj/podrška roditelja i obitelji	1 2 3 4 5
h) Poticaj/podrška profesora	1 2 3 4 5
i) Poticaj/podrška prijatelja	1 2 3 4 5
j) Ponudila mi se prilika za upisivanjem doktorskog studija (bilo od strane ministarstva, poslodavca, fakulteta...)	1 2 3 4 5
k) Želim provoditi svoje istraživanje, uživam u tome	1 2 3 4 5
l) Intelektualni izazov	1 2 3 4 5
m) Želja za akademskom karijerom (posao na fakultetu)	1 2 3 4 5
n) Pozitivno iskustvo u radu na znanstvenim istraživanjima	1 2 3 4 5
o) Poboljšanje života i društvenog statusa	1 2 3 4 5

²⁵ Varijabla motivacijski čimbenici – deskriptivna statistika

²⁶ Utjecaj značajnih drugih – g), h), i), p) i x); Osobno napredovanje i intrinzična motivacija – b), c), e), k), l), n), s), u), w) i y); Karijerno napredovanje i ekstrinzična motivacija – a), d), f), j), m), o), q), r), t) i v)

p) Visoka očekivanja drugih	1 2 3 4 5
q) Stjecanje titule doktora/ice znanosti	1 2 3 4 5
r) Želja za uspjehom	1 2 3 4 5
s) Želja za učenjem / uživanje u učenju	1 2 3 4 5
t) Mobilnost na studiju	1 2 3 4 5
u) Radoznalost	1 2 3 4 5
v) Sigurnost radnog mjesta	1 2 3 4 5
w) Dosadašnja akademska postignuća	1 2 3 4 5
x) Dokazivanje svojih sposobnosti	1 2 3 4 5
y) Želja za poboljšanjem obrazovnog sustava	1 2 3 4 5
<i>Četvrti dio upitnika (Prepreke za upis)</i>	
<p>6. Različiti čimbenici mogu predstavljati prepreke prilikom razmišljanja o upisu na doktorski studij.</p> <p>Molim Vas da procijenite u kojoj mjeri sljedeći čimbenici predstavljaju prepreku Vašem interesu za upis na doktorski studij, koristeći skalu od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava 'Nimalo ne predstavlja prepreku', broj 2 'U manjoj mjeri predstavlja prepreku', broj 3 'Niti predstavlja niti ne predstavlja prepreku', broj 4 'Predstavlja prepreku', a broj 5 'Predstavlja veliku prepreku'.</p>	
a) Akademske uvjete (zahtjevi) za upis na doktorski studij	1 2 3 4 5
b) Dostupnost željenog doktorskog studija u mjestu ili u blizini mjesta gdje živim	1 2 3 4 5
c) Cijena (financijski aspekt) / trošak studija	1 2 3 4 5
d) Teško pronalaženje mogućnosti za sufinanciranje troškova studija	1 2 3 4 5
e) Dugotrajnost studija	1 2 3 4 5
f) Količina posvećenosti i vremena kojeg zahtijeva studij	1 2 3 4 5
g) Nedostatak potrebnih informacija za donošenje odluke	1 2 3 4 5
h) Ne osjećam se kompetentnim/om	1 2 3 4 5

i) Ne vidim prednosti doktorata za svoju karijeru	1 2 3 4 5
j) Nedostatak vremena	1 2 3 4 5
k) Manjak podrške okoline	1 2 3 4 5
l) Manjak podrške profesora	1 2 3 4 5
m) Ne zanima me	1 2 3 4 5
n) Slaba je vjerojatnost da ću uspjeti završiti doktorski studij	1 2 3 4 5

Ako postoji još nešto što smatrate preprekom za upis na doktorski studij, a da nije spomenuto u prethodnom pitanju, molim vas da ovdje navedete.

Peti dio upitnika (Izvori informacija)

7. Neovisno o Vašoj zainteresiranosti za doktorski studij, kako procjenjujete važnost izvora informiranja za razmatranje upisa na doktorski studij?

Molim Vas da procijenite u kojoj je mjeri za vas svaki od sljedećih izvora informacija važan za razmatranje upisa na doktorski studij, koristeći skalu od 1 do 5, pri čemu broj 1 označava 'Nimalo važan', broj 2 'U manjoj mjeri važan', broj 3 'Niti mi je važan niti nevažan', broj 4 'Važan', a broj 5 'Izrazito važan'.

a) Brošure ili katalogi	1 2 3 4 5
b) Fakultet / informacije koje dobivam od profesora	1 2 3 4 5
c) Razgovor s kolegama	1 2 3 4 5
d) Sastanci o informiranju o mogućnostima za upis doktorskih studija	1 2 3 4 5
e) Partner	1 2 3 4 5
f) Prijatelji	1 2 3 4 5
g) Roditelji	1 2 3 4 5
h) Samostalno istraživanje	1 2 3 4 5
i) Mrežne stranice sveučilišta	1 2 3 4 5
j) Mrežne stranice fakulteta	1 2 3 4 5
k) Mediji	1 2 3 4 5
l) Poslodavac	1 2 3 4 5

m) Osobe na vodećim pozicijama doktorskog studija	1 2 3 4 5
<p>8. Jeste li upoznati s uvjetima za upis na doktorski studij iz vašeg područja na Filozofskom fakultetu u Rijeci? Znete li kako pristupiti tom procesu?</p> <p>a) Nisam uopće upoznat/a</p> <p>b) Otprilike znam, ali nisam siguran/na</p> <p>c) Upoznat/a sam</p> <p>d) Odlično sam upoznat/a</p>	
<p>8.1. Ako ste upoznati, kako ste došli do tih informacija?</p> <p>a) Putem drugih studenata/kolega</p> <p>b) Putem profesora</p> <p>c) Putem mrežnih stranica fakulteta ili sveučilišta</p> <p>d) Ništa od navedenog</p>	
<p>8.2. Možete li ukratko napisati što znate o uvjetima i procesu upisa?</p> <p>_____</p> <p>_____.</p>	
<p>Završni dio upitnika (<i>Ostalo</i>)</p>	
<p>9. Možete li označiti koje se od sljedećih tvrdnji odnose na vas? (možete označiti više odgovora)</p> <p>a) Želim upisati doktorski studij u Hrvatskoj</p> <p>b) Želim upisati doktorski studij u inozemstvu</p> <p>c) Želim upisati doktorski studij na Filozofskom fakultetu u Rijeci</p> <p>d) Želim upisati doktorski studij u grani društvenih znanosti koju sam do sada studirao/la</p> <p>e) Želim upisati doktorski studij u nekoj drugoj grani društvenih znanosti</p> <p>f) Nisam još siguran/na</p> <p>g) Ne želim upisati doktorski studij</p> <p>h) Ostalo/komentar: _____</p>	
<p>10. Imate li prijedloge za poboljšanje vidljivosti i/ili popularnosti doktorskih studija?</p> <p>_____</p> <p>_____.</p>	
<p>11. Ukoliko imate još neki komentar vezan uz ovu temu, možete ga podijeliti ovdje:</p>	

Zahvaljujem na ispunjavanju upitnika!

Prilog 5. Broj upisanih studenata na redoviti studij u akademskoj godini 2022./2023. na Sveučilištu u Rijeci

BROJ UPISANIH STUDENATA NA REDOVITI STUDIJ
U AKADEMSKOJ GODINI 2022./2023.

R. BR.	STUDIJ	PREDDIPLOMSKI STUDIJ				UKUPNO PRED. STUDIJ	DIPLOMSKI STUDIJ			UKUPNO DIPL. STUDIJ	UKUPNO
		1.GOD.	2.GOD.	3.GOD.	3.GOD. PON		1.GOD.	2.GOD.	2.GOD. PON		
1.	Hrvatski jezik i književnost	16	10	11	32	69	16	13	14	43	112
2.	Psihologija	42	41	37	12	132	44	37	33	114	246
3.	Pedagogija	16	13	15	6	50	12	16	17	45	95
4.	Kulturologija	34	30	25	22	111	19	12	15	46	157
5.	Prevoditeljski studij						13	13	7	33	33
6.	UK (1-5)	108	94	88	72	362	104	91	86	281	643
7.	Hrvatski jezik i književnost	28	29	23	39	119	4	17	7	28	147
8.	Engleski jezik i književnost	51	45	34	36	166	15	20	21	56	222
9.	Njemački jezik i književnost	22	26	12	24	84	4	11	8	23	107
10.	Talijanski jezik i književnost	28	18	16	6	68	4	9	5	18	86
11.	Filozofija	40	22	18	33	113	15	31	20	66	179
12.	Povijest	38	27	30	24	119	16	16	9	41	160
13.	Povijest umjetnosti	26	23	21	40	110	12	13	8	33	143
14.	Pedagogija	15	16	12	4	47	6	11	3	20	67
15.	Informatika ** (studij Ocjela za informatiku)						0	0	1	1	1
16.*	UK(7-15)*	124	103	83	103	413	38	64	41	143	556
	UKUPNO (6.+16.)	232	197	171	175	775	142	155	127	424	1199

* Predstavlja broj studenata na dvopredmetnim studijima u slobodnoj kombinaciji ((7. + + 15.)/2).